

**Стратегія розвитку
Степненської сільської територіальної
громади
до 2027 року**

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА	5
1.1. Історія розвитку територіальної громади	5
1.2. Географічне розташування та природно-ресурсний потенціал	7
1.3. Населення та трудові ресурси громади	9
1.4. Інфраструктура громади	11
1.4.1. Житлово-комунальна інфраструктура	11
1.4.2. Соціальна інфраструктура	16
1.4.3. Транспортна інфраструктура та зв'язок	22
1.4.4. Туристична та рекреаційна інфраструктура	24
1.5. Містобудівна документація	29
1.6. Економічний розвиток громади	32
1.7. Стан навколишнього середовища	34
1.8. Фінансовий стан та бюджет громади	35
1.9. Органи управління територіальної громади	36
1.10. Органи самоорганізації населення та громадські об'єднання	36
1.11. Результати опитування стейкхолдерів	37
РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПРИРОДНИХ, ТЕХНОГЕННИХ ЗАГРОЗ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ	41
2.1. Аналіз природних небезпек	41
2.2. Аналіз техногенних небезпек громади	43
2.3. Аналіз інфраструктури реагування та захисту	45
РОЗДІЛ 3. SWOT-АНАЛІЗ	48
РОЗДІЛ 4. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	56
РОЗДІЛ 5. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	60
5.1. Думка стейкхолдерів	60
5.2. Формування візії	61
РОЗДІЛ 6. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ	62
6.1. Дерево цілей	62
6.2. Відповідність державним та регіональним стратегічним документам	70
6.3. Вплив сценаріїв розвитку громади на реалізацію стратегічних цілей	74
РОЗДІЛ 7. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ	75

ВСТУП

Місцева стратегія розвитку громади є базовим програмним документом, ключовим інструментом формування стійкого, безпечного та конкурентного середовища. Вона визначає вектор розвитку у період війни та після її завершення, посилює здатність громади використовувати наявні можливості, залучати публічні інвестиції та забезпечувати сталий розвиток на користь нинішніх і майбутніх поколінь.

Підготовка та реалізація стратегії здійснюється в межах чинної нормативно-правової бази України, зокрема: Закону України «Про місцеве самоврядування в Україні»; Закону України «Про засади державної регіональної політики»; Державної стратегії регіонального розвитку України на відповідний період; Бюджетного кодексу України; Постанов Кабінету Міністрів України, що регламентують державну регіональну політику, планування розвитку територій та механізми фінансування інвестиційних проєктів; а також узгоджується з підходами Європейського Союзу до стратегування розвитку територій, включно з принципами багаторівневого врядування, партнерства та орієнтації на результат.

У контексті триваючої збройної агресії проти України значення стратегічних документів місцевого розвитку суттєво зростає. Війна створює безпрецедентні виклики для громад: руйнування інфраструктури, демографічні зміни, обмеженість ресурсів, зростання потреб у безпеці, гуманітарній підтримці та відновленні. За цих умов стратегія розвитку виконує критичну роль інструмента координації, концентрації ресурсів та управління ризиками. Вона забезпечує здатність громади системно планувати відбудову, адаптувати економіку та соціальну сферу до воєнних і повоєнних реалій, підвищувати стійкість та мінімізувати втрати.

Особливої актуальності документ набуває у зв'язку з необхідністю належного планування публічних інвестицій. Стратегія формує рамкові пріоритети, від яких залежить відбір, оцінка та реалізація інвестиційних проєктів: від об'єктів критичної інфраструктури до проєктів розвитку людського капіталу чи енергоефективності. Узгодження проєктів із стратегічними цілями громади є обов'язковою умовою для залучення державних коштів, ресурсів Державного фонду регіонального розвитку, міжнародної технічної допомоги, донорських програм та інструментів післявоєнної відбудови. Таким чином, стратегія виступає ключовим механізмом оптимізації інвестиційного портфеля громади та підвищення ефективності використання публічних фінансів.

Таким чином, **Рішення та цілі Стратегії ґрунтуються на об'єктивному аналізі поточного стану**, потенціалу та проблем, зібраних у Профіль громади, SWOT-аналізі та ряду інших аналітичних процедурах. В межах реалізації проєкту **Humanitarian Action through Volunteers, Enablers and Networks (HAVEN) - Phase III**, що фінансується FCDO, за підтримки та активної участі міжнародної неурядової організації **IMPACT**, громада отримала можливість та експертну аналітичну підтримку у зборі, аналізі даних громади, секторальному профілюванні, визначенні слабких та сильних сторін громади, оцінці потенційних ризиків та визначення можливостей для розвитку громади. **Результативна, ефективна та якісна співпраця** дозволила нам з партнерами розробити повноцінний документ - Стратегію розвитку Степенської сільської територіальної громади у горизонті до 2027 року.

Розробка Стратегії відбувалася відповідно до методичних рекомендацій та включала наступні ключові етапи:

Організаційний етап: Створення Робочої групи з представників ОМС, бізнесу, громадськості та експертів (принцип Партнерства). Рішення про створення Робочої групи із розробки Стратегії розвитку Степненської громади від....

Аналітичний етап: Проведення ґрунтовного аналізу із секторальним профілюванням, збір первинних даних від різних груп представників громади (фокусовані групові інтерв'ю із представниками бізнесу, громадськими активістами, мешканцями та старостами громади), аналітичні та валідаційні сесії із експертами та відповідальними особами, SWOT-аналіз для визначення ключових сильних сторін, загроз та можливостей (Доказовість).

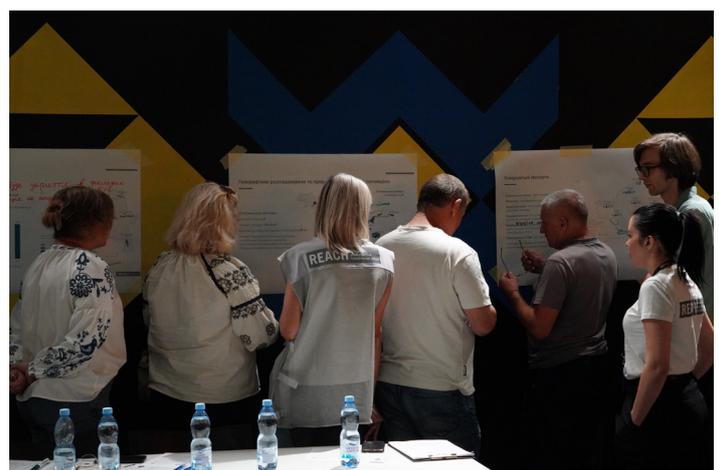
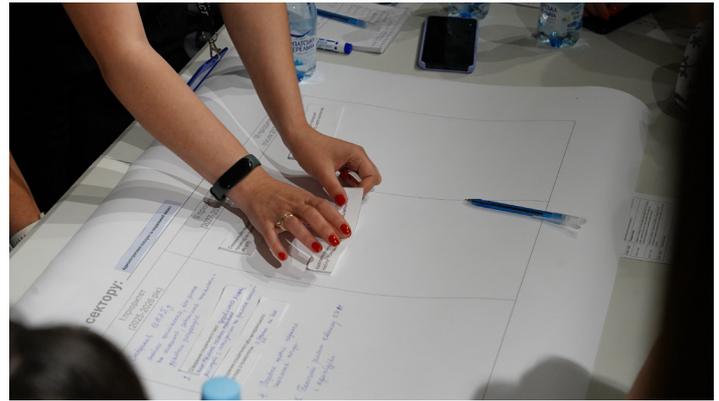
Стратегічний етап: Формування Бачення та визначення Стратегічних цілей і завдань на середньо та довгостроковий період. В межах даного етапу було проведено Спільні аналітичні стратегічні сесії із представниками органів місцевого самоврядування, бізнесу, мешканцями та представниками організацій громадянського суспільства громади, активістами та волонтерами.

Програмний етап: Розробка Плану реалізації Стратегії – переліку конкретних проєктів, які слугують базою для фінансування.

Затвердження: Громадське обговорення та Громадські слухання у період з___ по ___ та затвердження Стратегії рішенням чергової сесії сільської ради від_____.

Прийняття цього документа відкриває перед громадою важливі перспективи. По-перше, він формує передумови для відбудови, зміцнення та модернізації інфраструктури в умовах воєнних та повоєнних викликів. По-друге, стратегія створює платформу для економічної адаптації, стимулювання підприємництва, диверсифікації економічної бази та підвищення інвестиційної привабливості території. По-третє, вона сприяє розвитку людського потенціалу, посиленню соціальної згуртованості, розширенню можливостей участі громади у формуванні власного майбутнього.

Дотримання всіх процедур, потужне методологічне підґрунтя, забезпечення партисипаторності, відкритості та підзвітності процесу розробки Стратегії розвитку за підтримки експертів міжнародної неурядової організації ІМПАКТ, дозволили спільними зусиллями створити головний текст і дороговказ громади на найближчі роки.

РОЗДІЛ 1. АНАЛІТИЧНА ЧАСТИНА

1.1. ІСТОРІЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

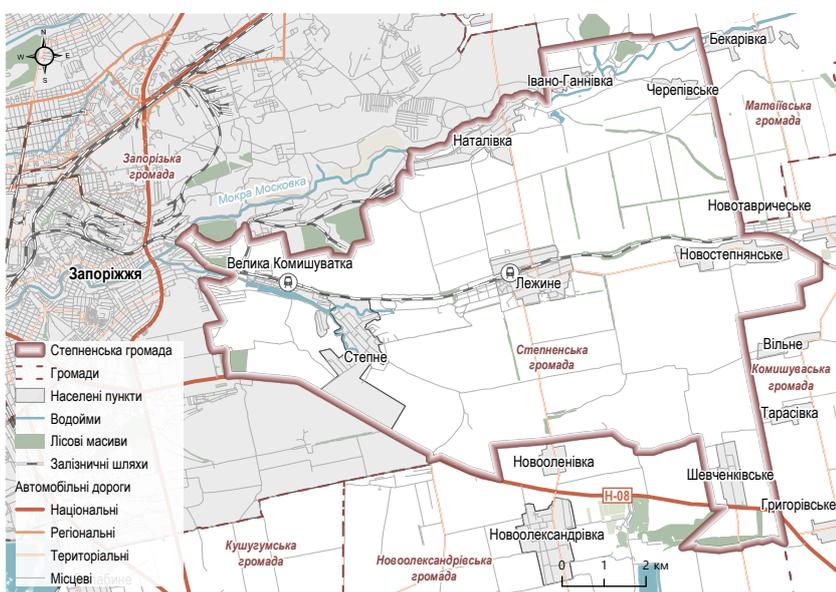
Сучасна Степненська сільська територіальна громада утворена 12 червня 2020 року шляхом об'єднання Степненської та Наталівської сільських рад відповідно до розпорядження Кабінету Міністрів України № 713-р «Про визначення адміністративних центрів та затвердження територій територіальних громад Запорізької області». Після формування громада отримала розширений склад населених пунктів (додалися, зокрема, Наталівка, Лежине, Новостепнянське, Черепівське, Івано-Ганнівка).

Землі сучасної громади належали до запорозьких козацьких угідь; на це вказують кургани та локальні перекази. Осердя громади — село Степне — виникло як козацьке поселення. Територія сучасної громади входила до земель Запорізької Січі. Площа видається насиченою курганами — залишками козацьких поховань, що свідчить про давній континуум заселення території.

Природно-географічні та історичні умови у XV-XVI століттях сприяли тому, що південноукраїнські землі стали одним із центрів формування запорізького козацтва. Подією загальноукраїнського значення стало формування з окремих козацьких загонів та промислових артілей соціально-політичної та військової організації запорізького козацтва — Запорізької Січі («Війська Запорізького Низового»). Запорізька Січ стала першим на території України політичним формуванням з усіма ознаками республіки. Вона довго зберігала свою незалежність та займала визначне місце в міжнародних відносинах — європейські держави встановлювали з нею дипломатичні відносини та шукали військового союзу.

Процес нового заселення та освоєння земель сучасної Запорізької області був складним. У ньому взяли участь представники багатьох народностей, що призвело до розвитку краю як багатонаціонального. Це забезпечило запозичення господарських навичок, окремих особливостей життя і побуту одним народом в іншого, викликало до життя своєрідне злиття культурних та господарчих традицій. Складовою частиною населення території сучасної Запорізької області стали іноземні переселенці: меноніти, німці, болгари, євреї, гагаузи, поляки, серби, греки, албанці.

На території самої Степненської громади, найдавнішими пам'ятками, що свідчать про культуру поблизу с. Наталівка згадується починаючи з II – ї половини XVIII ст., коли на місці села існував хутір Никітіна, де на 1795 рік мешкали 94 чоловіки і 78 жінок. За наведеними справками у генплані 1947 р., Хутір було засновано вихідцями с. Степне, бажаними піти на «вільні хліба», наявність поверхневих кам'яних гранітних залежів, вплинуло на перехід економіки хутору від основної галузі доходу – землеробства до каменеобробного ремеслярства. Від 1806 р. тут великим землевласником був Ілля Уманець, який у 1907р. назвав село у свою честь. Спочатку воно називалося Уманцеве, сучасну назву отримало або у 1826 році, або у 1913-му – науковці не мають однієї думки.

Село Степне (адміністративний центр)

Походження і дата: місцеві краєзнавчі джерела називають Степне «старим поселенням запорозьких козаків», заснування орієнтовно в 1790–1810 рр.; село формувалося як об'єднання кількох хуторів (Циганівка, Косина), землі були заселені переселенцями з Полтавщини, Харківщини, Чернігівщини та Сумщини. У 1932 році село потрапляло на так звану «чорну дошку» у контексті радянських репресій/колективізації. Радянський період для села пройшов із колективізацією, розвитком колгоспно-радгоспної системи, з'являються школа, клуб, фельдшерсько-акушерський пункт тощо. Мешканці села приймали участь у бойових діях Другої світової війни.

Наталівка

Походження і дата: в джерелах — формування поселення у XIX ст.; відомо, що в середині XIX ст. об'єдналися хутори/села Наталіка й Гранітне, у 1826 р. зафіксовано сучасну назву «Наталівка». Одна з версій походження сучасної назви населеного пункту - після одруження дочки Іллі Уманця – Наталки, з поміщиком В. Лісевським, село стало весільним посагом й отримало сучасну назву. На початку XIX століття була створена Наталівська волость Олександрівського повіту Катеринославської губернії.

У 1816 році, на зібрані кошти зі всієї волості (зокрема з німецьких робітників), на побудову храму в Наталівці, яка отримала назву Свято-Іллінська православна церква. Церква була збудована з червоної цегли, та зі слів старожилів, купола церкви були настільки високими, що їх є можливість побачити із сусідніх сіл. За легендою, під цією церквою знаходились катакомби, в яких священники ховали цінні ікони.

У середині XIX століття були об'єднані села Наталівка та Гранітне. Нині від села Гранітне залишилася лише назва вулиці в Наталівці. У цей же час, починається активна розробка гранітних кар'єрів поблизу села, які вирізалися вручну самими ж наталівцями. У 1880-ті роки до Наталівки прибув запрошений італієць Карло Павоні, з метою модернізації розробки гранітних кар'єрів. У 1884 році, неподалік від Свято-Іллінської церкви, була збудована церковна школа. Поряд зі школою Карло Павоні збудував родинний маєток. Як і школа, будинок виконаний у менонітському стилі. Наталівка та Наталівська волость були учасниками побудови у 1892 року Миколаївського храму міста Олександрівськ, розташованого напроти залізничного вокзалу станції Олександрівськ I Південної залізниці (нині — трамвайне кільце перед вокзалом на Привокзальна площа). У будівництві храму приймали участь мешканці сіл Миколаївка, Балабине, Мокре, Степне, Наталівка, які доставляли на підводах камінь, цеглу, пісок, вапно та інші матеріали для будівництва храму.

Лежине

Походження і назви: село засноване 1867 року під назвою Шенвіз; у 1938 р. перейменоване в Новодмитрівку, а з 1975 року носить сучасну назву — Лежине.

Шевченківське

Походження: село в складі громади з невеликою чисельністю населення. Конкретні архівні дати появи в загальнодоступних джерелах названі рідше — типовий процес виникнення поселення у XIX–XX ст. як аграрне село регіону. Шевченківське як населений пункт за дступними даними утворено у 1925 році переселенцями з Григорівки та Веселянки; спочатку — хутір поміщика, згодом перейшов у комунальне володіння, а згодом став залучений до колгоспів.

Новостепнянське

Походження: село, що формально увійшло до Степенської громади при об'єднанні (до 2020 р. — у підпорядкуванні Наталівської сільради). За останніми даними перепису населення становить близько 465 осіб. Історія — типова для степових сіл Запорізького краю: заселення у XIX — на початку XX ст., аграрний профіль.

Черепівське

Походження і демографія: мале село — у відкритих джерелах вказано 31 особу (останні доступні оцінки); історичні відомості про точну дату заснування не широко представлені в інтернет-джерелах, фактично — дрібне хутірне поселення, що з часом оформилося в село.

Велика Комишуватка (до 2025 року – Ростуще)

Примітка: у відкритих джерелах поселення «Ростуще» згадується як селище/місцевість; деякі публікації пов'язують його з адміністративною групою Великої Комишуватки (у довідках зазначається населення близько 139 осіб для пов'язаного селища). Даний населений пункт виник як залізничне селище на Придніпровській залізничній лінії — стратегічно важливий населений пункт, який досі зберігає залізничний статус.

Івано-Ганнівка

Походження і демографія: селище — у джерелах наведено близько 96 осіб; документованих великих історичних переломів у загальнодоступних інтернет-джерелах небагато — типова історія становлення сільських поселень у XIX–XX ст., залежність від аграрної діяльності та адміністративного підпорядкування.

1.2.ГЕОГРАФІЧНЕ РОЗТАШУВАННЯ ТА ПРИРОДНО-РЕСУРСНИЙ ПОТЕНЦІАЛ

Степненська сільська громада – об'єднана територіальна громада в розташована в Запорізькому районі Запорізької області. Площа громади становить 102,90 км². Територіальну громаду формують 6 сіл – Степне, Наталівка, Лежине, Шевченківське, Новостепнянське, Черепівське і 2 селища – Івано-Ганнівка й Велика Комишуватка.

Громада межує з Запорізькою міською громадою, Матвіївською сільською громадою, Комишуваською селищною громадою та Новоолександрівською сільською громадою. Відстань до міста Запоріжжя складає 6 км, до міста Дніпро – 106 км (рис.1.1).

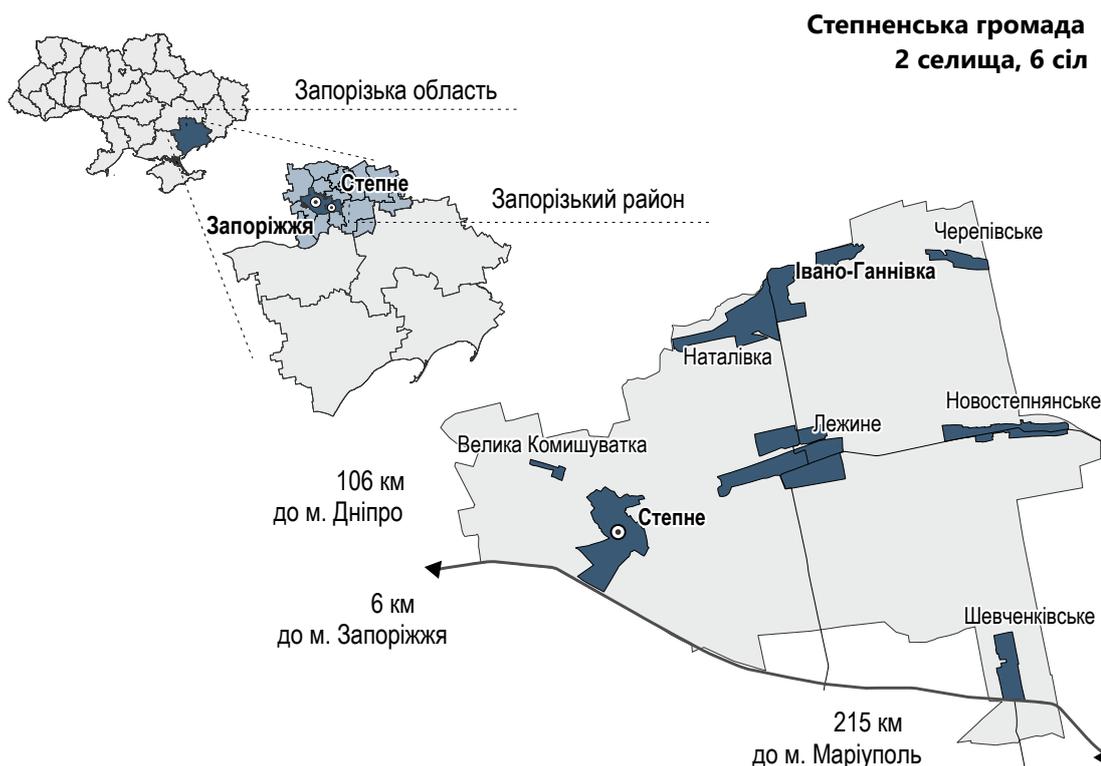

Рис.1.1. Розташування Степненської сільської громади в системі розселення

Природно-ресурсний потенціал громади

Геологічна будова та рельєф

Запорізька область переважно в своєму ландшафті є степовою зоною. Територія області поділяється на 5 геоморфологічних районів: Приазовська піднесеність, Приазовська берегова рівнина, Лівобережно-нижньодніпровська рівнина, Гуляйпільське плато і долина Дніпра. Степненська територіальна громада базується на Лівобережно-нижньодніпровській рівнині, з розташуванням на лівому березі долини ріки Мокра Московка.

Згідно геологічної класифікації, територія громади відноситься до архей-протерозойської групи. Геотектоніка Запорізької області свідчить що Степненська територіальна громада займає частину Середньо-Придніпровського тектонічного блоку Українського кристалічного щита. За фізико-географічним зонуванням України, територія Запорізького району, для громади якої розробляється стратегія розвитку, розташована у північно-степовій підзоні 4.1 (Східний Степ) кліматичної зони IV, яка є сприятливою для всіх видів будівництва. За архітектурно-кліматичним районуванням України, Степненська територіальна громада знаходиться у південно-східному кліматичному районі (II район).

Ґрунти

Ґрунти в громаді – переважають лісовидні суглинки, південний чорнозем. Щодо особливостей ґрунту, вирізняється лише с. Наталівка, оскільки кам'яні породи близько підходять до родючого шару. Також на суміжній із Запоріжжям межі поблизу Наталівки, Івано-Ганнівки розташовані добувні кар'єри кам'яної продукції – каміння, граніт, сипучі породи (рис.1.2). Також на території с. Степне певний час діяв глинодобувний і піщаний кар'єр. Після зупинки виробництва, нові дослідження місце зароджень глини і піску не відбувалися.

Клімат

Клімат – атлантико-континентальний. Характер атмосферної циркуляції визначається частою зміною циклонів та антициклонів. Циклони приходять протягом року із заходу, північного та південного заходу та з півдня. Вони приносять з собою морські повітряні маси з Атлантики і Арктики. Вторгнення континентальних антициклонів з Азії, обумовлює влітку – засухи, а взимку різкі похолодання. Зима починається наприкінці листопада/на початку грудня. Вона помірно-холодна, малосніжна, переважає нестійка погода з чисельними відлигами, після яких відбуваються різкі похолодання. Весна настає в першій декаді березня. Характеризується інтенсивним зростанням температури, завдяки цьому весняні процеси розвиваються швидко і весна, зазвичай, короткотривала. Літо переважно спекотне і сухе. В окремі періоди, переміщення холодніших повітряних мас провокують активну грозову діяльність. Осінь характерна поверненням тепла і початком заморозків. Перші морози бувають у першій половині жовтня; закінчуються морози, як правило, у квітні.

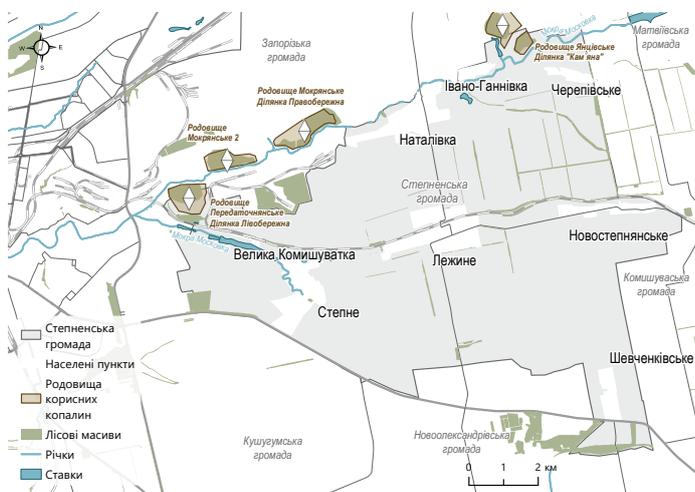

Рис.1.2. Гідрографічна мережа Степенської громади

Середньорічна температура повітря коливається від +8,2°C до +9,4°C. За містобудівним зонуванням на основі природно-географічних та інженерно-будівельних умов територія проектування, в цілому, належить до територій із сприятливими кліматичними умовами. Середня температура найтеплішого місяця(липня) +22,0°C. Максимальні температури +39-40°C. Середня температура найбільш холодного місяця(січня) - 4,1°C морозу. Мінімальні температури 31-33°C морозу. В лютому можливі морози до 27-30°C. Глибина промерзання ґрунту – 800 мм.

Водні ресурси

Гідрологічні ресурси громади є обмеженими через незначні запаси підземних вод. Територією громади протікає річка Мокра Московка, а також її маловодна, періодично пересихаюча притока.

Рослинний світ

Рослинний покрив Степенської територіальної громади характеризується середнім ступенем заліснення. Лісонасадження представлені переважно листяними породами дерев, серед яких домінують тополя, дуб, акація та клен. Окремими ділянками трапляються хвойні насадження, зокрема ялини та сосни.

Ландшафт

Ландшафт громади характерний, сформованийими в низинах існуючою і пересихаючою річками, переважно на схилах, жилими секторами населених пунктів, при чому їх центральні вулиці з прилеглими об'єктами інфраструктури, винесені на верховини ланів.

1.3. НАСЕЛЕННЯ ТА ТРУДОВІ РЕСУРСИ ГРОМАДИ

Після початку повномасштабного вторгнення демографічна структура Степенської громади зазнала суттєвих змін. За період 2021–2024 років чисельність населення в громаді коливалася, проте загалом у 2024 році спостерігається зростання (з 5110 осіб у 2023 до 5599 осіб у 2024), що пов'язано, зокрема, із припливом внутрішньо переміщених осіб (рис.1.3). Станом на 2024 кількість ВПО становила майже 13% від загальної чисельності населення. Населення громади станом на вересень 2025 становить: с. Степне 1565, с. Лежине - 1794, с. Наталівка - 1709, с. Шевченківське - 387, с. Новостепенське - 419, с-ще Івано-Ганнівка - 78, с. Черепівське - 31, с-ще Велика Комишуватка - 165. Всього - 6141 мешканців.

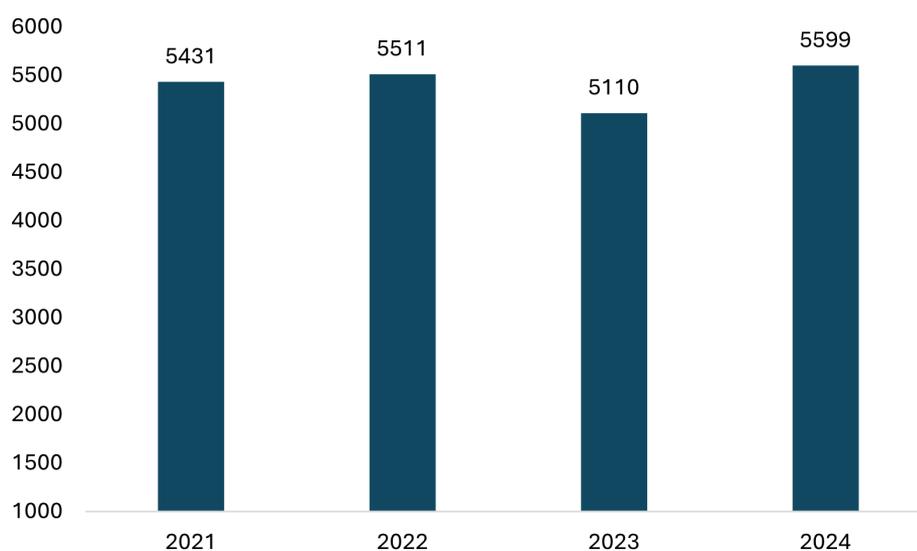

Рис.1.3. Динаміка чисельності населення Степенської громади

В сукупності ці 2 тренди забезпечують відносно стабільну загальну чисельність кількості населення.

Населення громади станом на вересень 2025 року становить: с. Степне 1565, с. Лежине - 1794 с. Наталівка - 1709 с. Шевченківське - 387, с. Новостепенське - 419, с-ще Івано-Ганнівка - 78, с. Черепівське - 31, с-ще Велика Комишуватка - 165. Всього – 6141 осіб. Загалом, територія громади є більш заселеною у центральній, західній та північно-західній частинах, що зумовлено тяжінням до Запоріжжя (рис.1.4).

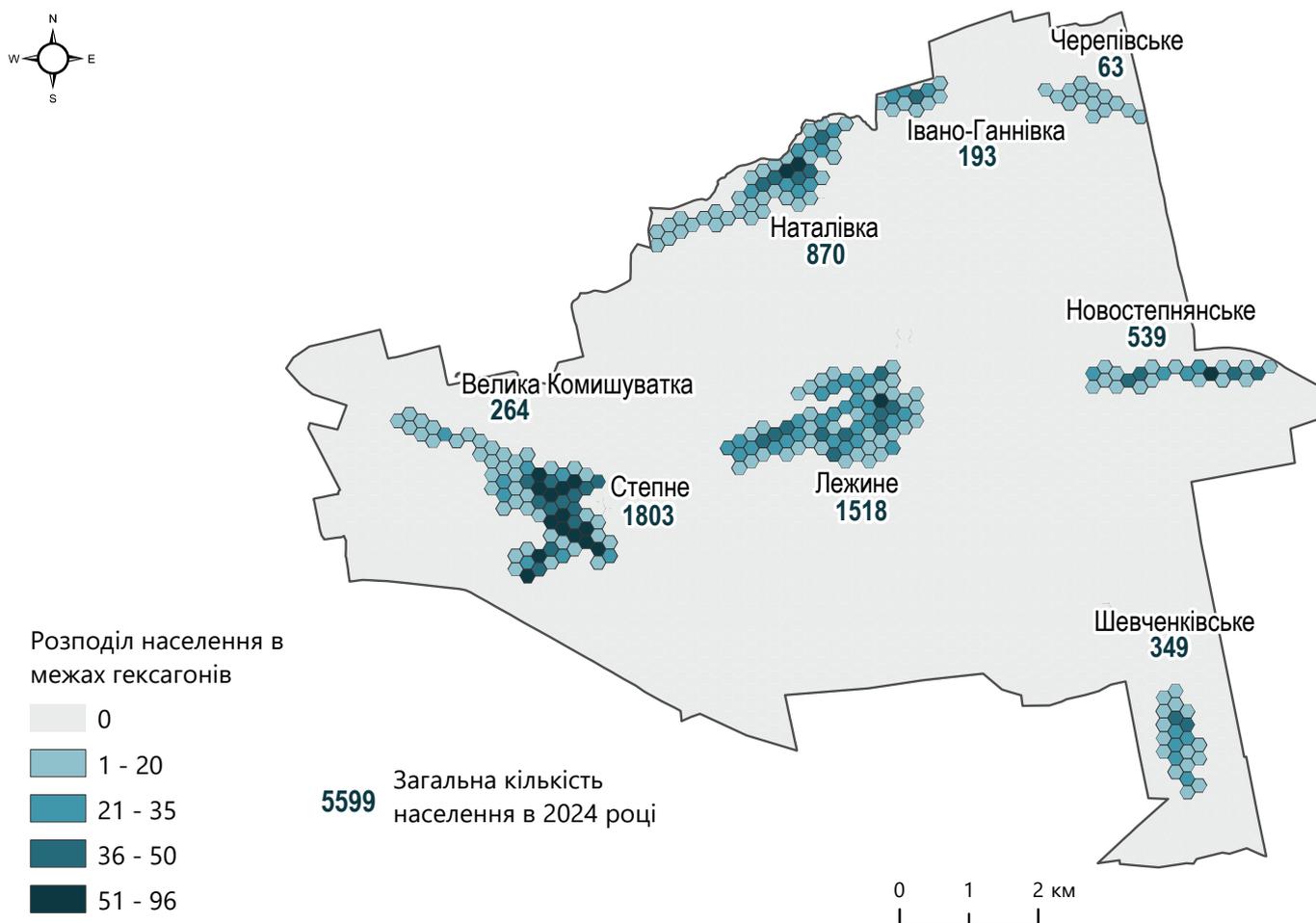

Рис.1.4. Просторовий розподіл населення Степненської громади

Статеві-вікова структура населення громади свідчить про класичні ознаки демографічного старіння та значні гендерні диспропорції. Особи віком 40–64 років становлять найбільшу групу – майже 37% населення, а разом із людьми 65+ охоплюють понад половину громади. У старших вікових категоріях чітко домінують жінки: зокрема, у групі 65+ на одного чоловіка припадає майже дві жінки. У працездатному віці жінок також більше. Дитячі вікові групи (0–5 і 6–17 років) загалом чисельні, з відносно збалансованим статевим складом, однак у перспективі можна очікувати поступове зменшення частки молодшого покоління. Загалом громада має "жіноче обличчя": понад 54% населення – жінки.

До початку широкомасштабної війни громада характеризувалася позитивною динамікою молодих сімей, зокрема завдяки близькості до Запоріжжя та розвитку садових товариств. Після 2022 року спостерігається відтік жінок з дітьми, що призвело до зростання частки населення пенсійного віку.

Внутрішньо переміщені особи, переважно з Запоріжжя та південних регіонів, поступово інтегруються в громаду: частина з них офіційно реєструється, переводить дітей до місцевих шкіл та працевлаштовується. Колективних центрів розміщення ВПО в громаді немає.

Більшість економічно активного населення здійснює **маятникову міграцію** до Запоріжжя. Місцеві можливості працевлаштування обмежені переважно бюджетною сферою та сезонною аграрною діяльністю.

1.4. ІНФРАСТРУКТУРА ГРОМАДИ

1.4.1. ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА

Житловий фонд. До житлово-комунальної інфраструктури громади відносяться житлові багатоквартирні будинки, які знаходяться у власності сільської ради. Багатоквартирні будинки обслуговують ОСББ, які об'єднують жителів, сприяють благоустрою території. Також до житлово-комунальної інфраструктури громади відноситься ЖЕКП «Степок» – підприємство, яке надає послуги забору, очищення та постачання води.

Переважну кількість житлового фонду складають житлові будинки низької поверховості садибного типу. До земель громади належать землі садового товариства, що доповнюють житловий фонд будинками садового типу.

Таблиця 1.4. Житловий фонд Степненської громади (станом на 2025 рік)

КАТЕГОРІЯ	ЗНАЧЕННЯ
Загальна кількість будинків	2445
Загальна кількість багатоквартирних будинків	30
Загальна кількість приватних будинків	2415
Загальна кількість пошкоджених житлових будинків	379
Кількість пошкоджених багатоквартирних будинків	7
Кількість пошкоджених односімейних	372

Внаслідок бойових дій, станом на 20.10.2025 року в громаді пошкоджено 379 будинки: 7 багатоквартирних і 372 приватних. Активно триває процес відновлення – частково за програмою «єВідновлення», частково власними зусиллями мешканців та за допомогою благодійних організацій. Рівень пошкоджень та відновлення різниться по населених пунктах:

Лежине – понад 170 пошкоджених приватних будинків, з яких 28 відновлено через програму «єВідновлення», ще близько 30 будинків (переважно дахи) – за підтримки БО «Ланка». Орієнтовно 80% будівель відновлено повністю або частково.

Степне – 113 пошкоджених приватних будинків, 8 з них відновлено через «єВідновлення», решта – частково відновлені за допомогою сільради або самостійно. Деякі мешканці не подавались на державну допомогу.

Шевченківське – 8 пошкоджених приватних будинків, 1 з них відновлено через програму, решту мешканці відновили самостійно.

Наталівка – близько 80 пошкоджених приватних житлових будинки. Не відновлено.

Новостепнянське – 1 пошкоджений будинок, сільрадою надано грошову допомогу.

Електропостачання

Усі населені пункти Степненської громади підключені до централізованого електропостачання (рис.1.5). Мережі перебувають на балансі Запорізького облэнерго. Загалом послуга надається стабільно, однак виникають помірні труднощі — зокрема, через несвоєчасне обрізання дерев та зношені трансформатори, що спричиняє короткострокові відключення електроенергії під час негоди. Основна електростанція громади розташована в селі Лежине, там само і трансформаторні підстанції, стан яких оцінюється як незадовільний. Масштабних пошкоджень мережі внаслідок військових дій не було. Зафіксовано лише окремі локальні інциденти у с. Степне, що були оперативно усунуті.

Енергетичні ресурси громади

Енергетична сфера відіграє ключову роль у життєзабезпеченні та стійкості Степненської громади. Основними напрямками енергоспоживання є електропостачання, генерація резервної енергії, впровадження відновлювальних джерел, а також потенціал розвитку альтернативної енергетики.

Поточна система електропостачання здійснюється через централізовану мережу – електроенергія закуповується в ТОВ "Запоріжжяелектропостачання". Усі критичні об'єкти забезпечені генераторами (дизельними/бензиновими), що дає змогу підтримувати роботу під час аварійних або планових відключень. Інфраструктура генераторів включає школи, амбулаторії, сільради, заклади культури, об'єкти зв'язку та водопостачання (табл. 1.2).

Реалізована система дозволяє оперативно реагувати на відключення, але залежність від палива створює додаткові логістичні та екологічні виклики. Для покращення ситуації громада розглядає поступовий перехід до літій-іонних акумуляторних систем, що поєднуюватимуться з генераторами й сонячними панелями. Такі гібридні рішення з автоматичним перемиканням живлення забезпечать безшумну роботу, зменшать викиди та знизять експлуатаційні витрати.

Важливим аспектом є дотримання екологічних стандартів: усі нові установки мають відповідати нормам EU Stage V, EPA Tier 4 та ISO 81786 щодо викидів CO, NO_x і твердих часток. Використання низькосірчистого дизельного палива й бензину з низьким вмістом свинцю, а також регулярне технічне обслуговування генераторів додатково мінімізують негативний вплив на навколишнє середовище.

Таблиця 1.2. наявна інфраструктура генераторів у Степненській громаді

ОБ'ЄКТ	ТИП ГЕНЕРАТОРА	ПОТУЖНІСТЬ (КВТ)
Степненська та Наталівська сільради	Бензинові	5,5
Степненська гімназія	Дизельний	27,2
Лежинська гімназія	Дизельний	27,2
Наталівська гімназія	Дизельний	15
КДЗН «Сонечко»	Дизельний	15
КП «Водоканал» ЗОР	Дизельний	150
ЖЕКП «Степок»	Дизельний	15
Вишки зв'язку	Дизельні	6
Лікарні (АЗПСМ, ФАП)	Дизельні	5,5
Магазин «Лотос»	Бензиновий	5,5

Відновлювальні та альтернативні джерела енергії

Сонячна енергетика

Громада активно готується до впровадження СЕС на об'єктах соціальної інфраструктури. Впровадження сонячних електростанцій здійснюється в рамках проєкту, завершення якого заплановане до IV кварталу 2026 року (табл. 1.3). Складові системи СЕС: сонячні панелі, інвертор (K=1.2), акумулятори (розрахунок на 6 годин автономної роботи). Термін окупності – 5-7 років.

Лігнін як паливо

Зважаючи на те, що за останні 10 років вартість газу в Україні зросла в кілька разів, багато підприємств та організацій приймають рішення про переведення своїх енергоагрегатів з газу на тверде паливо, одних з яких є лігнін. Це енергетичне паливо підходить для всіх типів твердопаливних котлів, що працюють на пелетах, брикетах, тощо. При горінні воно добре розгорається полум'ям без кольору, і в той же час не дає іскор та кіптяви. Після згорання залишається попіл, який потім використовується як мінеральне добриво.

Таблиця 1.3. Проєкт впровадження сонячних електростанцій у об'єктах Степненської громади

Об'єкт	Потужність СЕС (кВт)	Інверторна потужність (кВт)	Акумуляторна потужність (кВт)	Вартість (тис. грн)	Термін завершення
Степненська гімназія	220	264	1320	17735	до кінця 4 кв. 2026 р.
Початкова школа Лежинської гімназії	50	60	300	7638	до кінця 4 кв. 2026 р.
Степненський КДНЗ «Сонечко»	50	60	300	7638	до кінця 4 кв. 2026 р.
Наталівська гімназія	50	60	180	7638	до кінця 4 кв. 2026 р.
Лежинський ФАП	30	36	180	5066	до кінця 4 кв. 2026 р.
Наталівський ФАП	30	36	180	5066	до кінця 4 кв. 2026 р.
Степненський ФАП	30	36	180	5066	до кінця 4 кв. 2026 р.
Степненська сільська рада	30	36	180	5066	до кінця 4 кв. 2026 р.
Наталівська сільська рада	30	36	180	5066	до кінця 4 кв. 2026 р.
ЖЕКП «Степок»	50	60	600	7638	до кінця 4 кв. 2026 р.
Степненський будинок культури	100	120	600	11106	до кінця 4 кв. 2026 р.

Степненська громада має значні запаси лігніну. Розташоване сховище в селі Велика Комишуватка (кадастровий номер 2322188600:02:001:0291), категорія: Землі промисловості, транспорту, зв'язку, енергетики, оборони та іншого призначення.

Біоенергетика (біомаса та біогаз)

Ще одним напрямом розвитку є біоенергетика: вирощування та переробка біомаси з локальних джерел – відходів тваринництва, пташиного посліду, аграрної та лісової органіки, а також комунальних органічних відходів. Анаеробне бродіння цих матеріалів здатне забезпечити біогаз для генерації тепла та електроенергії, а залишковий субстрат – компост для відродження ґрунтів. У громаді відсутнє централізоване управління біомасами, тому розвиток цього напрямку потребує координації з місцевими господарствами та інвестицій у мобільні біогазові установки.

Таким чином, енергетичні ресурси Степненської громади вже нині забезпечують базові потреби та гарантують енергетичну стійкість у кризових ситуаціях. Перехід на відновлювальні джерела, використання лігніну та біомаси, а також інтеграція акумуляторних систем створюють перспективу для зниження витрат, поліпшення екологічного стану і збільшення енергонезалежності громади.

Газопостачання

У Степненській громаді централізоване газопостачання надається в більшості населених пунктів: Степне, Лежине, Наталівка, Новостепнянське, Черепівське, Шевченківське, Велика Комишуватка. В Івано-Ганнівці технічна можливість підключення існує, але послуга фактично не надається через обмежену фінансову спроможність мешканців.

Газова мережа громади загалом у задовільному стані, тиск стабільний, і технічно є можливість підключення на будь-якій вулиці. За обслуговування відповідає АТ «Запоріжгаз». Газорозподільна станція розташована у Степному, поруч із ЖЕКП «Степок», а більшість газових пунктів – у полях.

•

Основні проблеми:

- у Степному та Лежиному (вул. Степна) зафіксовані пошкодження газорозподільної мережі внаслідок збройної агресії РФ – наразі не відновлені.
- у громаді поширені випадки самовільного втручання мешканців у конфігурацію газових мереж на власних ділянках, що створює юридичні конфлікти з газовою службою.
- пільгові категорії населення потребують правової допомоги для врегулювання суперечок, пов'язаних із газовими підключеннями, щоб уникнути судових процесів.

Опалення

Наразі у всіх населених пунктах громади централізоване опалення не надається і не планується до впровадження.

Опалення закладів соціальної інфраструктури забезпечується індивідуальними газовими котельнями. Зокрема, такі котельні функціонують у гімназіях (наприклад, у Лежиному та Наталівці) та амбулаторіях. Є потреба в заміні насосів у двох гімназіях. У приватному секторі домогосподарства переважно користуються твердопаливними котлами, хоча газова мережа охоплює практично всі вулиці. Водночас існує низка проблем із самовільною модифікацією газових мереж на приватних ділянках, що ускладнює відносини з газопостачальними організаціями та потребує правового врегулювання.

Водопостачання

У Степненській територіальній громаді централізоване водопостачання холодної води надається у всіх населених пунктах, за винятком села Івано-Ганнівка. В Івано-Ганнівці водопостачання досі не було організовано, мешканці користувалися власними колодязями або свердловинами. Наразі триває реалізація проєкту прокладання водогону з Наталівки до Івано-Ганнівки, і громада очікує завершення робіт до кінця 2025 року.

Централізоване гаряче водопостачання на території громади відсутнє повністю, і його впровадження найближчим часом не планується.

Стан водопровідної інфраструктури в громаді загалом оцінюється як задовільний. В останні роки вдалося замінити значну частину старих металевих труб на пластикові, що стало можливим завдяки підтримці як сільської ради, так і гуманітарних організацій. Активно проводиться винесення лічильників на центральні магістралі та облаштування технічних колодязів. Ці роботи нині перебувають на завершальному етапі.

Однак, незважаючи на наявність централізованої мережі, більшість мешканців не споживають воду з крана як питну. Вона має неприродну білувату консистенцію, тому її додатково очищують через системи зворотного осмосу у домашніх умовах. В окремих населених пунктах, зокрема в Степному, Наталівці, Черепівському та Івано-Ганнівці, люди частково користуються привізною водою. Проте доставка не є регулярною, а замовлення води покладено на відповідальність самих мешканців. У громаді вважають за доцільне встановлення централізованих колонок у центрі сіл, щоб забезпечити доступ до питної води без додаткових фінансових витрат на індивідуальні замовлення. Однією з причин використання привізної води є складні геологічні умови в деяких населених пунктах. Наприклад, у Наталівці поверхня містить велику кількість кам'яних порід, що ускладнює буріння свердловин. Вартість такого буріння може перевищувати 100 тисяч гривень, що є недоступним для більшості мешканців, особливо у вразливих категоріях населення.

Обслуговуванням водопровідної мережі наразі займається комунальне підприємство ЖЕКП «Степок». У перспективі передбачається передача мережі на баланс обласного водоканалу. На території громади періодично трапляються прориви, переважно у Лежиному та Степному. Це пов'язано з розгалуженістю мережі та наявністю великої кількості врізок до центрального водогону. Найчастіше проблеми виникають через старі точки підключення. Водночас аварійна служба реагує оперативним, і всі пориви ліквідовуються швидко.

З об'єктів водопостачання в громаді наявна насосна станція в Лежиному, технічний стан якої наразі оцінюється як задовільний. Також на території громади є гідротехнічні споруди – переважно це дамби біля ставків. Натомість серйозного ремонту потребує електропідстанція, що забезпечує насосну станцію: після пожежі вона частково вигоріла, і на сьогодні її стан оцінюється як передаварійний.

Водовідведення

У Степненській громаді централізована система водовідведення майже відсутня. В усіх населених пунктах, за винятком Наталівки, каналізація не надається як послуга. Основна форма водовідведення – це індивідуальні септики, які використовують як приватні домогосподарства, так і багатоквартирні будинки. Єдиним винятком є Наталівка, де існує діюча локальна каналізаційна лінія, підключена до очисної споруди. Однак вона охоплює лише одну вулицю і не є повноцінною системою на все село.

Громада не планує створення централізованої каналізаційної системи для всієї території, натомість розглядає можливість будівництва мережі локальних очисних споруд – окремо для укриттів, для об'єктів комунальної власності, для різних частин села. Такий підхід вважається більш гнучким і економічно доцільним.

Поводження з відходами

У Степненській громаді наразі відсутня централізована система збору твердих побутових відходів. Контейнери для збору сміття не встановлені у населених пунктах, за винятком локальних контейнерів на території кладовищ, призначених для централізованого збору відповідних відходів. Мешканці, як правило, розміщують побутові відходи поруч із домогосподарствами, часто у пластикових пакетах, які піддаються пошкодженню тваринами, що призводить до розповсюдження сміття на прилеглих територіях.

Вивіз твердих побутових відходів здійснюється нерегулярно через обмежені технічні ресурси: один сміттєвоз обслуговує сім сіл, що ускладнює організацію більш частого збору сміття. Водночас відсутня можливість систематичного вивезення будівельних та промислових відходів, що спричиняє їх накопичення на приватних земельних ділянках.

Фінансування системи поводження з відходами є недостатнім, з огляду на низький рівень оплати послуг мешканцями. З метою покращення контролю сільська рада впроваджує заходи, що передбачають перевірку укладення договорів на вивіз сміття під час надання інших адміністративних послуг, що сприяє зменшенню несанкціонованих звалищ.

Серед основних проблем слід відзначити утворення стихійних сміттєзвалищ, особливо в селі Наталівка, а також сезонне накопичення рослинних відходів (обрізки гілок) і відходів після прибирання кладовищ. Для вирішення цих проблем необхідно збільшити кількість транспортних засобів для вивозу сміття, впровадити систему встановлення контейнерів у населених пунктах та в більш довгостроковій перспективі – розвивати інфраструктуру та практики сортування відходів.

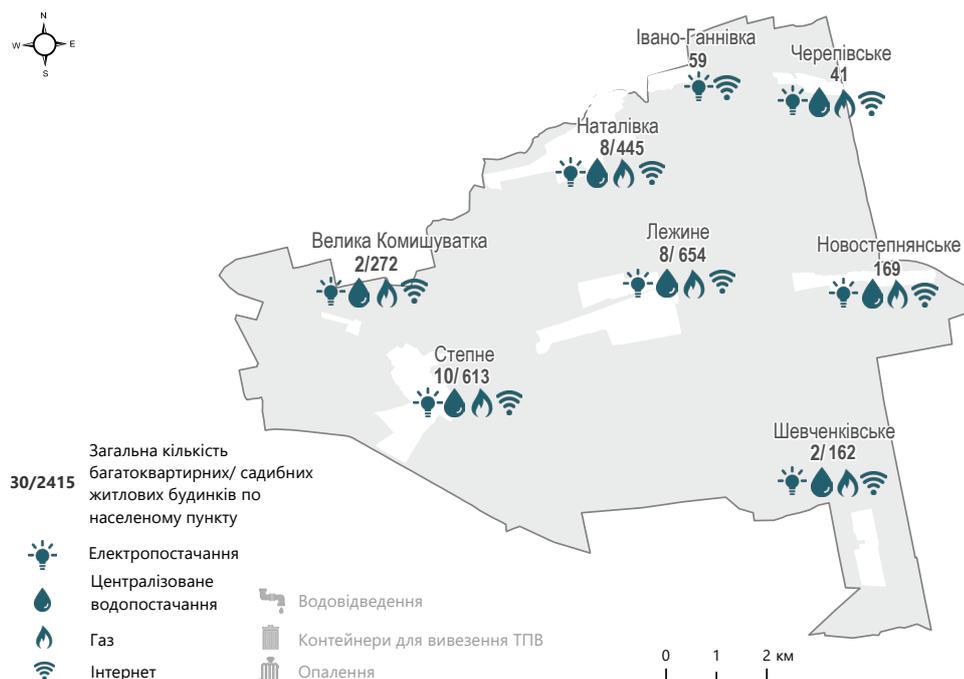

Рисунок 1.5. Житлово-комунальна інфраструктура Степненської громади

1.4.2. СОЦІАЛЬНА ІНФРАСТРУКТУРА

Освіта

Освітня система Степненської громади перебуває в кризовому стані через пошкодження інфраструктури, брак фінансування та безпекові ризики. У громаді функціонують три гімназії (в Степному, Лежиному та Наталівці), а також дошкільні відділення при кожній із них (табл. 1.4). Окремо працює дитсадок «Сонечко» в Степному.

Таблиця.1.8. Мережа освітніх закладів Степненської громади

Н/п	ТИП ЗАКЛАДУ	НАЗВА ЗАКЛАДУ	НАЯВНІСТЬ ПОШКОДЖЕНЬ	СТАТУС ВІДНОВЛЕННЯ	ЗАГАЛЬНИЙ СТАН БУДІВЛІ (1-5)	МІСТКІСТЬ ЗАКЛАДУ	ФАКТИЧНА КІЛЬКІСТЬ УЧНІВ
Степне	Дит. садок	Степненський комунальний дошкільний навчальний заклад "Сонечко" Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	є руйнування (1 рівень)	відновлено	3	60	34
Степне	Школа	Степненська гімназія Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	є руйнування (2 рівень)	в процесі	2	320	177
Лежине	Школа	Лежинська гімназія Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	є руйнування (3 рівень)	не відновлено	1	250	208
Лежине	Дит. садок	Лежинська гімназія Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	є руйнування (2 рівень)	відновлено	2	41	26
Наталівка	Школа	Наталівська гімназія Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	немає руйнувань	немає руйнувань	3	150	115
Наталівка	Дит. садок	Наталівська гімназія Степненської сільської ради Запорізького району Запорізької області	немає руйнувань	немає руйнувань	3	1	17

Найскладніша ситуація – у Лежинській гімназії, де основна будівля повністю зруйнована, і лише частина початкових класів та садочок функціонують у відновленому приміщенні. Степненська гімназія зазнала значних пошкоджень: тріщини в стінах, вибиті вікна, частково відремонтований дах – відновлення триває. Наталівська гімназія єдина не постраждала фізично, проте будівля морально застаріла й потребує оновлення для приведення до сучасних стандартів та забезпечення безбар'єрного середовища.

Матеріально-технічний стан будівель переважно незадовільний. Частина дошкільних закладів розміщена в одній будівлі з гімназіями. Один із дитсадків повністю виведений з експлуатації, але потенційно підлягає відновленню.

Попри складні умови, громада демонструє спроможність до мобілізації ресурсів. Деякі пошкоджені об'єкти вже частково відновлені власними силами або за рахунок місцевих ініціатив. Усі заклади, окрім початкової школи в Лежиному, працюють у дистанційному режимі через відсутність укриттів. Для змішаного формату використовують шкільні автобуси, діти виїжджають до сусідньої громади, де є облаштовані захисні приміщення. У Лежиному також організовані очні заняття один раз на тиждень для підготовки дошкільнят до школи.

Наразі громада має готові проєкти будівництва укриттів у Степному та Лежиному. Вони передбачають створення повноцінних навчальних просторів подвійного призначення. Це – суттєвий крок уперед, хоча реалізація поки що гальмується через нестачу юридичної та технічної підтримки.

Ситуацію ускладнює критичний брак фінансування: з вересня очікується зупинка виплат зарплат вчителям, що ставить під загрозу безперервність навчального процесу. Гостро стоїть питання оптимізації – розглядається сценарій об'єднання класів, перекваліфікації вчителів і підвищення навантаження, однак поточна наповнюваність шкіл не дозволяє швидко перейти до ефективної моделі.

Незважаючи на складнощі, освітня система громади зберігає базову функціональність, а команда відділу освіти вживає кроків для забезпечення сталості процесу. Завдяки взаємодії з сусідніми громадами, активному використанню онлайн-ресурсів та прагненню батьків і вчителів підтримувати навчання, вдається зберігати освітній процес у надзвичайних умовах. Це створює підґрунтя для подальшого відновлення й трансформації галузі.

Охорона здоров'я

Медичну допомогу на первинному рівні у Степненській громаді забезпечує КНП «Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги», до складу якого входять амбулаторії в селах Степне, Лежине та Наталівка (табл. 1.5). Крім них, на території громади є фельдшерсько-акушерський пункт у селі Шевченківське, який наразі не функціонує, як і ФАП у Новостепнянському.

Усі три діючі амбулаторії розміщені у приміщеннях, які не відповідають сучасним медичним стандартам. У Степному амбулаторія розташована в переобладнаному дитячому садку. Частина приміщення не утеплена, у холодну пору року температура не піднімається вище 15°C, доводиться використовувати електрообігрівачі. Стан будівлі оцінюється на рівні 3 з 5 балів. Незважаючи на частковий ремонт, окремі зони (санвузол, покриття підлоги, стіни) потребують капітального оновлення та пристосування для людей з інвалідністю.

У Лежиному амбулаторія працює в будівлі, що раніше слугувала конюшню. Ремонт був мінімальним, конструкції будівлі старі, дерев'яна підлога потребує заміни, немає належного облицювання стін. У Наталівці амбулаторія функціонує в будівлі з глиняними побіленими стінами, електропроводка у критичному стані, туалет вуличний, приміщення потребує капітального ремонту.

Мережа **аптечних закладів** обмежена: на території громади діє лише одна аптека – у селі Лежине, яка працює до 15:00 і не є цілодобовою. Це створює додаткові труднощі для мешканців, особливо в екстрених ситуаціях.

Медичний персонал у громаді є в обмеженій кількості. На всю громаду працює один сімейний лікар, який приймає пацієнтів у кожному з трьох сіл за графіком. Медичні сестри присутні на місцях і забезпечують виконання призначень. Нестача кваліфікованих кадрів пов'язана з низькою конкурентною заробітною платою та браком житлових і професійних умов у громаді.

Екстрена медична допомога забезпечується бригадами швидкої з міста Запоріжжя, оскільки на території громади власної бази екстреної допомоги немає. Це впливає на час доїзду у невідкладних ситуаціях.

Серед позитивних аспектів – **активна співпраця з міжнародними гуманітарними організаціями** (зокрема АСТЕД, Медичний корпус, Альянс громадського здоров'я), завдяки чому громада отримала гуманітарну допомогу у вигляді меблів, медичного обладнання, дизельних генераторів та електростанцій. Частково відремонтовано окремі зони в амбулаторіях, зокрема санвузол у Степному.

Усі медичні заклади громади **не мають укриттів**. Це є викликом в умовах воєнного стану.

У сфері **ветеринарної медицини** постійних пунктів обслуговування не існує. Вакцинація домашніх і сільськогосподарських тварин здійснюється виїзним ветеринаром або службою із Запоріжжя у разі потреби. Разом з тим жителі регулярно звертаються із запитом щодо таких послуг, особливо у зв'язку з утриманням худоби.

Таблиця 1.5. Мережа закладів охорони здоров'я Степненської громади

Н/П	ВЛАСНІСТЬ	НАЗВА ЗАКЛАДУ	НАЯВНІСТЬ ПОШКОДЖЕНЬ	СТАТУС ВІДНОВЛЕННЯ	СТАН БУДІВЛІ (1-5)
Степне	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Степненська амбулаторія ЗПСМ	є пошкодження (1 рівень)	відновлено	3
Лежине	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Лежинська амбулаторія ЗПСМ	немає пошкоджень	-	1
Наталівка	комунальна	Комунальне некомерційне підприємство "Степненський центр первинної медико-санітарної допомоги" Степненської сільської ради, Наталівська амбулаторія ЗПСМ	немає пошкоджень	-	2
Лежине	приватна	ФОП, МОСКАЛЬКОВА СВІТЛАНА МИХАЙЛІВНА, Аптека №1	-	-	-

Адміністративні послуги та соціальний захист

У громаді діє низка установ, які забезпечують надання адміністративних та соціальних послуг для мешканців, зокрема – Степненська сільська рада та Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг» (рис.1.6).

1. Степненська сільська рада

Це основна адміністративна установа громади. Вона частково постраждала внаслідок воєнних дій – були пошкодження зовнішніх конструкцій, будівля зараз знаходиться в процесі відновлення. Однак внутрішні приміщення суттєво не постраждали. Загальний стан оцінюється на 3 бали з 5 можливих. Укриття при сільраді відсутнє, що є загальною проблемою для всієї громади. В установі розташовується також відділ соціального захисту населення, який надає допомогу в оформленні пільг, субсидій, працює з внутрішньо переміщеними особами.

2. Комунальна установа «Центр надання соціальних послуг»

Установа розташована в селі Наталівка в окремому приміщенні, яке перебуває в незадовільному стані – потребує капітального ремонту, взимку там дуже холодно, електромережа зношена (всього одна розетка на приміщення). Загальна оцінка матеріально-технічного стану – 1 бал із 5. Укриття відсутнє.

Установа надає соціальні послуги наступним категоріям населення:

- Люди похилого віку – отримують підтримку від соціального працівника (допомога в побуті, доставка продуктів, готування їжі тощо).
- Сім'ї у складних життєвих обставинах – працює фахівець соціальної роботи.
- Ветерани та військовослужбовці – діє фахівець із супроводу ветеранів (допомога з документами, матеріальна підтримка, соціальні послуги).
- Усі мешканці громади – залучення гуманітарної допомоги через співпрацю з благодійними організаціями.

Разом із тим, установа не має власного транспорту, тому не може надавати послугу «соціального таксі», хоча така потреба серед жителів громади є дуже високою, особливо для пенсіонерів та осіб з інвалідністю.

У громаді гостро відчувається **нестача інфраструктури та спеціалістів** – приміщення для надання послуг непридатні, відсутні укриття, технічне оснащення застаріле. Немає базових сервісів, таких як перукар, соціальний супровід чи психологічна допомога для ветеранів. Також бракує спортивних, медичних і культурних ініціатив для всіх вікових груп, особливо для дітей, які не мають доступу до гуртків, майданчиків чи дозвілля.

Варто підкреслити, що **адміністративні та соціальні послуги в громаді** надаються, але їхній спектр і якість є обмеженими через проблеми з інфраструктурою, кадрами та фінансуванням. Найбільше потребують допомоги люди похилого віку, самотні пенсіонери, ветерани, а також діти, які залишені без уваги через відсутність безпечного середовища та дозвілєвої інфраструктури. Водночас є зацікавленість та ініціатива з боку працівників комунальних служб, які готові розвивати соціальні послуги у разі покращення умов.

Рисунок 1.6. Інфраструктура соціальних послуг Степенської громади

Культура, молодь, спорт

Спортивна інфраструктура Степенської територіальної громади залишається однією з найбільш вразливих сфер соціального життя. Попри наявність кількох майданчиків та футбольних полів, стан більшості об'єктів на сьогодні є занедбаним або зруйнованим, а їхнє використання обмежене або повністю припинене.

У громаді функціонують спортивні об'єкти переважно шкільного типу:

Футбольні поля – наявні в селах Лежине, Степне та Наталівка (рис.1.7). У Лежиному та Наталівці поля розташовані при школах і перебувають у задовільному стані. У Степному один зі шкільних майданчиків зазнав значних ушкоджень від ракетного удару, інший – покинутий, хоча раніше активно використовувався як стадіон.

Стадіон у Степному – історично важливий об'єкт для громади, розташований біля вулиці Тараса Шевченка. Має великі розміри й професійні ворота, але занедбаний і потребує вирівнювання ґрунту. З 2009 року не використовується за призначенням.

Баскетбольний майданчик – знаходиться в Лежиному (вул. Вишнева), має два щити, але потребує ремонту покриття.

Також у Лежиному встановлено **тренажери зі спеціальним покриттям**, які збереглися у доброму стані.

У Степному та Наталівці є кілька дитячих майданчиків, які активно відвідують діти. Їх стан потребує покращення.

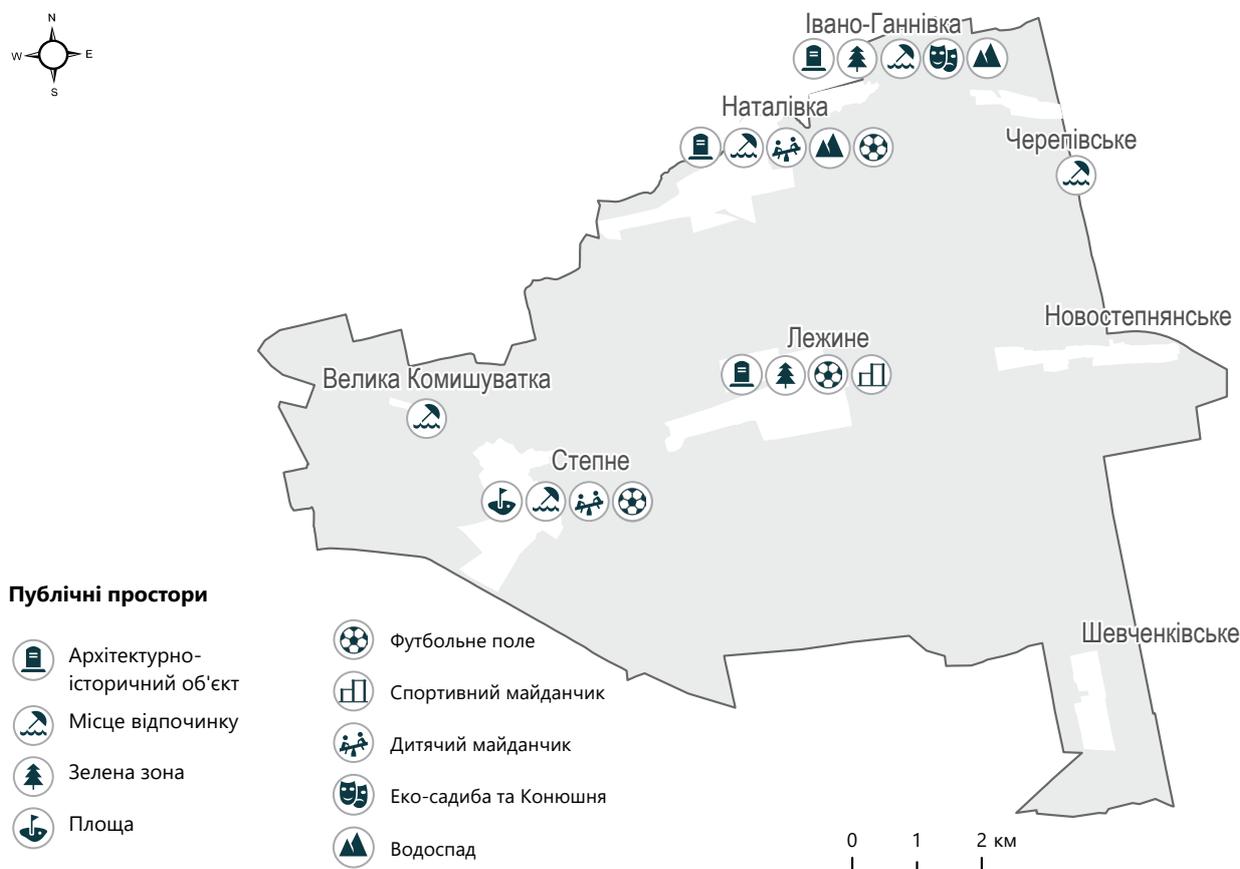

Рис.1.7. Спортивна та дозвілєва інфраструктура Степенської громади

Через війну частина об'єктів зазнала пошкоджень (табл.1.6):

- Футбольне та волейбольне поля біля Степненської гімназії були зруйновані ракетними ударами. Стан об'єктів не дозволяє їхнє безпечне використання.
- Лежинська гімназія – прилеглий спортмайданчик формально цілий, але через загрозу обвалу сильно пошкодженої будівлі школи, діти не мають доступу до майданчика. Район патрулюється поліцією.

Таблиця 1.6. Спортивна інфраструктура Степненської громади

Н/П	НАЗВА ОБ'ЄКТУ	НАЯВНІСТЬ ПОШКОДЖЕНЬ	СТАТУС ВІДНОВЛЕННЯ
Лежине	Шкільне футбольне поле	немає руйнувань	немає руйнувань
Степне	Футбольне поле	немає руйнувань	немає руйнувань
Наталівка	Шкільне футбольне поле	немає руйнувань	немає руйнувань
Степне	Стадіон	немає руйнувань	немає руйнувань
Лежине	Баскетбольне поле	немає руйнувань	немає руйнувань
Степне	Шкільне футбольне поле	є руйнування	не відновлено
Степне	Волейбольне поле	є руйнування	не відновлено
Лежине	Тренажери з спеціальним покриттям	немає руйнувань	немає руйнувань

До початку повномасштабної війни на території громади проводились шкільні змагання та спортивні заходи, зокрема:

- турніри на базі Степненської гімназії,
- участь у міжшкільних змаганнях шкіл із Наталівки та Лежиного.

Наразі через безпекові ризики офіційні заходи не проводяться, однак жителі — особливо молодь — продовжують використовувати доступні майданчики для неформальної активності (катання на роliках, велосипедах, підтягування на турніках тощо).

У зимовий період **піщаний кар'єр у Степному** перетворюється на стихійний екстрим-парк – діти організують гірки для катання на санках, що свідчить про високий рівень ініціативи мешканців громади.

Спортивні секції раніше функціонували при школах та клубах. Наприклад, у Степненському клубі працювала секція ушу, але через брак груп – її було припинено. Благодійні організації іноді організують позашкільні гуртки, зокрема для дітей.

У громаді проживає відомий спортсмен – Олександр Надтока, учасник Олімпійських ігор з веслування. Проте на місцевому рівні не створено умов для підтримки або залучення професійного спорту.

Головні проблеми спортивної інфраструктури громади:

- руйнування деяких ключових об'єктів,
- відсутність фінансування на відновлення,
- брак тренерських кадрів та секцій,
- відсутність велоінфраструктури, попри активне використання велосипедів.

Однак при цьому існує чітка потреба громади в розвитку спортивного сектора, оскільки діти не мають доступу до безпечних і якісних умов для занять спортом.

Інфраструктура культури в першу чергу представлена трьома будинками культури: у Степному, Лежиному та Шевченківському (табл. 1.7). Будівлі в Степному та Лежиному зазнали пошкоджень – у першому випадку це наслідки влучання дронів (тріщини у стінах, потреба в капітальному ремонті даху, фасаду, вікон), у другому – часткова розгерметизація та необхідність косметичного ремонту. Однак, жоден з об'єктів культури не використовується за призначенням – у Лежиному та Шевченківському вони повністю зайняті під тимчасове проживання ВПО, у Степному приміщення частково використовують як центр надання соціальних послуг та епізодично – для психологічної підтримки дітей.

Таблиця 1.7. Інфраструктура культури Степненської громади

Н/П	НАЗВА ОБ'ЄКТУ	НАЯВНІСТЬ ПОШКОДЖЕНЬ	СТАТУС ВІДНОВЛЕННЯ
Степне	Будинок культури	є руйнування	в процесі
Лежине	Будинок культури	є руйнування	-
Шевченківське	Будинок культури	немає руйнувань	немає руйнувань
Лежине	Церква	немає руйнувань	немає руйнувань

До повномасштабної війни в громаді діяли шкільні бібліотеки (у Степному та Лежиному), а також сільська бібліотека в Наталівці, яку закрили через відсутність фінансування. Жодна з бібліотек не має доступу до інтернету чи обладнаного електронного простору. Оновлення фондів до війни відбувалося частково, але на сьогодні припинене. Працівники культури перебувають у відпустках або працюють на 0,25 ставки, активна робота в цьому напрямку не ведеться. Пункти незламності на базі бібліотек не створювалися, музеїв чи галерей у громаді немає.

До пандемії COVID-19 у громаді регулярно проводилися свята, дискотеки, ярмарки, масові заходи, однак у зв'язку з пандемією та воєнним станом будь-яка культурна діяльність припинена. Наразі головним місцем соціального життя мешканців лишається щотижневий ринок у центрі села.

Торгівля

В кожному населеному пункті громади є магазин. В с. Степному працює магазин роздрібної торгівлі «Лотос» та м'ясний магазин «Салтівський м'ясокомбінат». В населеному пункті працює Також в центрі села працює епізодичний ярмарок, де представлена продукція місцевих сільських підприємців.

1.4.3. Транспортна інфраструктура та зв'язок

Транспорт

Степненська територіальна громада має розвинену систему автобусного сполучення з містом Запоріжжя – діють регулярні маршрути: «Запоріжжя – Степне», «Запоріжжя – Лежине», «Запоріжжя – Наталівка», «Запоріжжя – Наталівка – Івано-Ганнівка». Автобуси курсують з інтервалом до однієї години. Більшість маршрутів прямує через Степне до основних населених пунктів громади (рис.1.8). Існує соціальний маршрут (вівторок і четвер), який обслуговує села громади.

Загалом транспортне сполучення є достатнім, але в святкові та вихідні дні виникають труднощі, а також відчувається нестача рейсів у вечірній час. Крім того, автобуси не пристосовані для перевезення осіб з інвалідністю, а комфортність перевезень загалом низька. Усі населені пункти мають автобусні зупинки, проте більшість з них не є безбар'єрними та потребують оновлення. Лише одна зупинка в Степному обладнана відеонаглядом і перебуває в гарному стані. Також частина громади охоплена службами таксі з м. Запоріжжя (зокрема до Степного та Великої Комишуватки).

На території громади розташовані дві залізничні станції – Лежине та Ростуща. Залізничне сполучення раніше забезпечувало рух до Пологів, але через війну ці напрямки втратили актуальність і нині не використовуються.

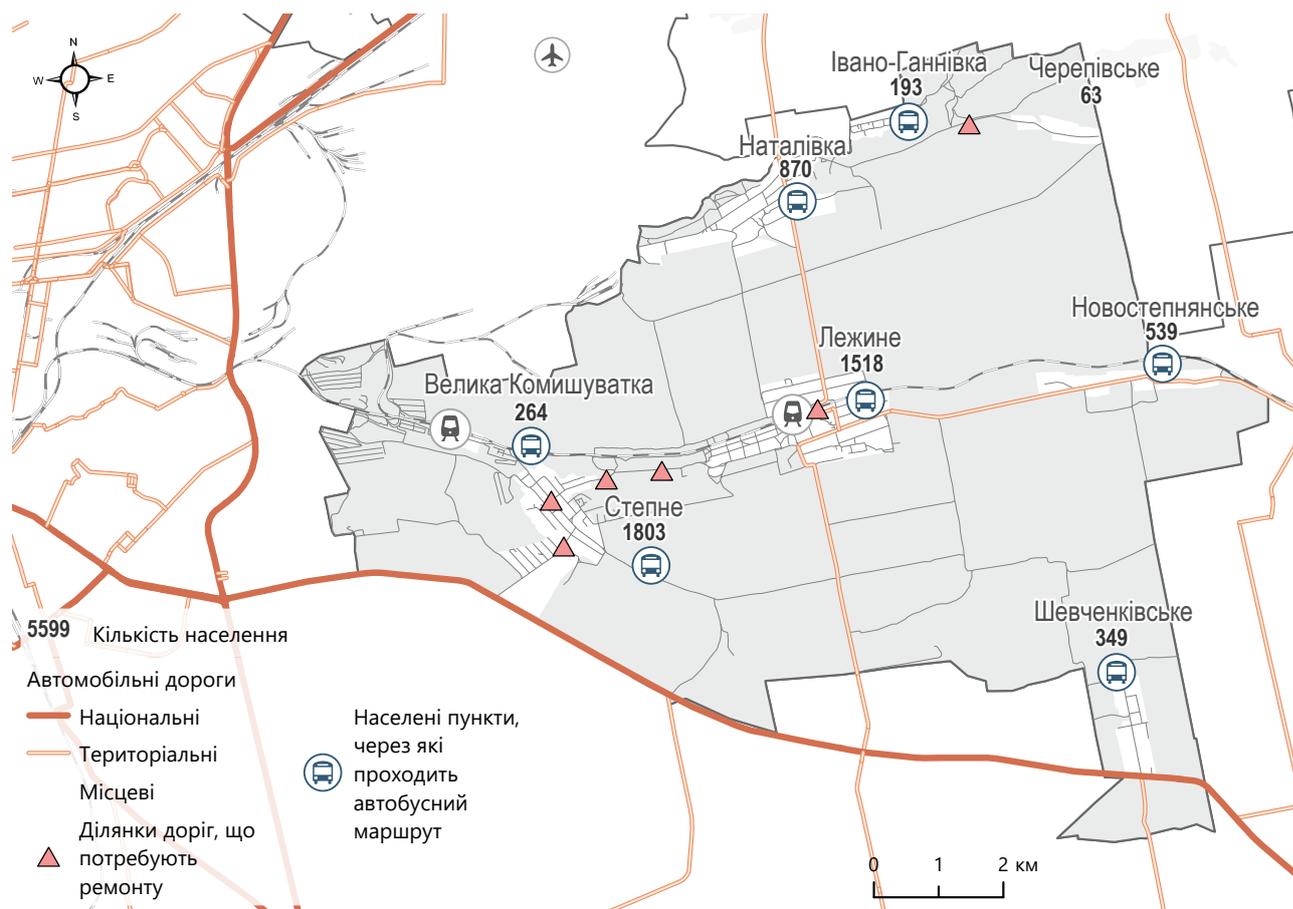

Рис. 1.8. Транспортна інфраструктура Степенської громади

Дорожнє покриття

Дорожня мережа громади включає одну дорогу державного значення (Н-08 Бориспіль – Маріуполь), яка проходить через Степне і Шевченківське та перебуває в хорошому стані. Також є дві обласні дороги місцевого значення: Лежине – Новостепнянське – Кирпотине (6,8 км) та Наталівка – Лежине (9,2 км), що мають задовільний і гарний стан відповідно. Усі інші місцеві дороги мають загальну протяжність близько 171 км, з них частина не асфальтована. Зокрема, до Черепівського ведуть лише ґрунтові шляхи.

Центральні вулиці у селах здебільшого асфальтовані, але решта доріг перебуває в гіршому стані. Погане дорожнє сполучення всередині громади обумовлене, серед іншого, руйнуванням покриття важкою технікою, яка обслуговує кар'єри в сусідніх громадах. Із сусідніми громадами транспортне сполучення залишається добрим.

Пішохідна та велоінфраструктура

У громаді відсутня комплексна мережа тротуарів. Лише частково в деяких населених пунктах наявні тротуари, але більшість із них у незадовільному стані. В Степному планується реалізація проекту з будівництва тротуару на вулиці Шевченка – на в'їзді до села. Велосипедна інфраструктура наразі повністю відсутня.

Зв'язок

У громаді забезпечено базове покриття мобільним зв'язком усіма основними операторами (Vodafone, Київстар, lifecell), хоча якість сигналу варіюється залежно від населеного пункту. Найбільш стабільний зв'язок надає Vodafone. У деяких зонах Київстар або lifecell мають слабе або нестабільне покриття.

Інтернет-зв'язок переважно забезпечується через приватних провайдерів («Діянет», «Січ-Інфоком», «Городок»). Частина територій охоплена оптоволоконною мережею, однак підключення обмежене: деякі села (зокрема частина Степного, Івано-Ганнівка) не мають технічної можливості підключення. Від супутникового інтернету більшість абонентів відмовилась через перешкоди сигналу під час війни.

Укртелеком працює лише в адмінбудівлях Наталівки та Степного. Безкоштовні публічні Wi-Fi точки відсутні, що може створювати складнощі для мешканців у повсякденних потребах.

Поштовий зв'язок у громаді забезпечується стаціонарними та пересувними відділеннями Укрпошти, а також поштоматами Нової пошти у Лежиному та Наталівці (табл. 1.8).

Таблиця 1.8. Інфраструктура поштового зв'язку в населених пунктах Степненської громади

ADM4_PCODE	НАСЕЛЕНИЙ ПУНКТ	ВЛАСНІСТЬ	ТИП ОБ'ЄКТА	НАЗВА
UA2306027001	Степне	державна	Пошта	Укрпошта 70432
UA2306027002	Лежине	державна	Пошта	Укрпошта 70431
UA2306027003	Наталівка	державна	Пошта	Укрпошта 70430
UA2306027004	Новостепнянське	державна	Пересувне відділення	Укрпошта 70448
UA2306027005	Черепівське	державна	Пересувне відділення	Укрпошта 70469
UA2306027006	Шевченківське	державна	Пересувне відділення	Укрпошта 70470
UA2306027007	Івано-Ганнівка	державна	Пересувне відділення	Укрпошта 70418
UA2306027002	Лежине	приватна	Поштомат	Нова пошта
UA2306027003	Наталівка	приватна	Поштомат	Нова пошта
UA2306027001	Степне	приватна	Поштомат	Нова пошта

1.4.4. Туристична та рекреаційна інфраструктура

Степненська територіальна громада має значний туристичний потенціал, зосереджений навколо унікальних природних об'єктів, історико-культурної спадщини та локацій, перспективних для розвитку активного і пізнавального туризму.

Природні туристичні об'єкти

Затоплені каменедобувні кар'єри поблизу с. Наталівка – мальовничі водойми з чистою водою, які є популярними серед відпочивальників.

Природний водоспад у с. Івано-Ганнівка – рідкісне явище для степової зони, що приваблює туристів і фотографів.

Гранітні брили з локальними етнонімами поблизу річки, зокрема: «Козацька чаша», «Ящірка», «Закохані варани», що можуть бути частиною туристичного маршруту.

Об'єкти активного відпочинку

Івано-Ганнівська конюшня – потенційне місце для розвитку спортивного, сімейного та еко-туризму. Комплекс включає тваринницьке господарство з кіньми, великою рогатою худобою, собаками та іншими сільськогосподарськими тваринами. Потребує реконструкції та належного благоустрою.

Культурно-історичні об'єкти

Територія Степненської громади зберігає різноманітну культурну, археологічну та інженерну спадщину, що формує потужний історико-туристичний потенціал.

Менонітська архітектурна спадщина. У селах Наталівка та Лежине збереглися численні елементи спадщини менонітської колонізації XIX – початку XX ст. Серед них:

- житлові та господарські споруди, характерні для німецьких колоній: цегляні будинки з симетричним плануванням, великими вікнами, якісною кладкою;
- цегляна водонапірна вежа, складена з тесаного каменю, як інженерна пам'ятка промислової епохи;
- старовинне менонітське кладовище з типовими вертикальними надгробками, що збереглися в центрі Лежиного;
- елементи дренажної інфраструктури, включаючи кам'яний арковий тунель поблизу залізниці, що є рідкісним зразком сільської інженерії XIX ст.

Ці об'єкти мають потенціал для включення у регіональні туристичні маршрути, присвячені колонізаційній історії Півдня України.

Техногенна спадщина гранітної промисловості. У громаді зосереджено об'єкти, пов'язані з **Янцівським гранітним кар'єром**, заснованим 1886 року промисловцем Як. М. Янценом.

Кар'єр володіє запасами близько 36 млн м³ граніту і має історичне значення як один із перших індустріальних проєктів колоністів-менонітів у регіоні.

До спадщини входять затоплені каменедобувні кар'єри поблизу Наталівки, які сьогодні функціонують як об'єкти рекреаційного інтересу для дайверів, туристів та місцевих мешканців.

Можливий розвиток промислового туризму за аналогією з кар'єрами Кам'янця-Подільського чи Коростишева.

Археологічна спадщина: скіфські кургани. На землях поблизу Наталівки виявлені скіфські поховальні насипи, що належать до раннього залізного віку (VII–III ст. до н.е.). Це важливі археологічні об'єкти, які мають потенціал для включення у мережу науково-краєзнавчих маршрутів,

Можливий розвиток релігійно-обрядового туризму, базованого на відтворенні традицій, вірувань, поховальних обрядів скіфського часу.

Кургани також мають ландшафтну привабливість та етнографічну цінність — як символи давньої культури українського степу.

Мурал. На південний схід від Наталівки розташовано **один із найбільших муралів України** – масштабний настінний розпис, виконаний на промисловій будівлі.

Його художня концепція поєднує символи регіональної ідентичності, урбаністичні мотиви та сучасну візуальну мову.

Об'єкт є новітнім туристичним магнітом для молоді, прихильників стріт-арту, урбаністичного туризму і фотографів.

При належному брендуванні може стати візитівкою громади на обласному рівні.

Військово-меморіальні пам'ятки

У громаді збережено низку пам'яток, пов'язаних із подіями Другої світової війни:

- Братські могили радянських солдатів (Наталівка, Лежине) – місця пам'яті про запеклі бої 1943 року;
- Обеліски загиблим односельцям;
- Санітарне військово кладовище на території Наталівки, де поховані бійці, померлі в хірургічно-польовому шпиталі;

Потенціал для розвитку воєнно-історичного туризму, зокрема шкільних екскурсій, пам'ятних заходів та тематичних маршрутів.

Територія громади пов'язана з життям і діяльністю низки **видатних особистостей**:

- Ілля Уманець-Дмитрієвський – суддя і меценат, на честь його родини було названо село Наталівка.
- Карл Павоні – італійський переселенець, відомий художник і землевласник.
- Янцен Як. Март – промисловець, засновник Скелеватського машинобудівного заводу та Янцівського кар'єру.
- Яків Епп – представник німецької громади, активний у соціальному та економічному житті краю.

Отже, туристичний потенціал Степенської громади формується на перетині природної унікальності, історичної глибини та вигідного розташування поблизу великого міста. Ці чинники створюють сприятливе підґрунтя для розвитку кількох напрямів туризму одночасно – від активного й родинного до культурно-пізнавального й археологічного.

Однією з ключових переваг громади є територіальна компактність та відносна доступність до кожного з її туристичних магнітів. Це дозволяє формувати інтегровані маршрути, які поєднують природу, історію, спадщину різних культур і періодів. Окремі населені пункти громади мають спеціалізований потенціал і можуть виконувати функцію туристичних вузлів, зокрема – інформаційного, дослідницького чи сервісного спрямування.

Разом із тим, головними викликами залишаються слабкий розвиток інфраструктури, відсутність механізмів легалізації та догляду за окремими об'єктами, а також недостатній рівень популяризації громади як туристичного напрямку. Вирішення цих питань можливе через поетапне впровадження стратегічного підходу – з акцентом на благоустрій, дослідження, промоцію та співпрацю з державними і недержавними партнерами.

З правильно розставленими пріоритетами та ефективним використанням наявного ресурсу, Степенська громада має реальний шанс перетворитися з території з потенціалом – на впізнавану точку культурного та природного туризму Запорізького регіону.

Громадські простори та рекреація

У Степненській територіальній громаді наявна мережа громадських просторів, яка має локальний соціокультурний характер і використовується здебільшого мешканцями громади. Більшість таких просторів зосереджена навколо об'єктів освітньої чи меморіальної інфраструктури, а також у місцях стихійного дозвілля. На сьогодні громада не має єдиної політики щодо розвитку громадських просторів, а наявні локації функціонують переважно завдяки ініціативі мешканців або як залишок довоєнної інфраструктури.

У селі Степне центром громадської активності тривалий час залишалася територія біля сільського клубу. Там розташовано дитячий майданчик та центральну площу з лавками, яка традиційно використовувалась для проведення свят, дискотек та масових заходів до пандемії COVID-19 і початку повномасштабної війни. На цій самій локації в центрі села – шкільна ділянка, що включає футбольне поле та майбутній майданчик для волейболу й тенісу. Після ракетного обстрілу обидва об'єкти були серйозно пошкоджені, однак територія продовжує залишатися відкритою для мешканців. Молодь використовує її для прогулянок та неформального дозвілля, особливо майданчик біля вулиці Тараса Шевченка.

Іншим важливим простором є Алея Слави в селі Лежине. Вона розташована поруч із меморіалом Другої світової війни та церквою й виконує функцію меморіального скверу. Попри суперечливу урбаністичну композицію (поруч розташовані продуктовий кіоск та точка фастфуду), алея використовується мешканцями для щоденних прогулянок, і неодноразово були ініціативи щодо її впорядкування. У Лежиному також функціонує дитячий майданчик, облаштований тренажерами та турніками – один із небагатьох у громаді, який залишився цілим після обстрілів. Він розташований біля школи на вулиці Жовтневій та регулярно використовується як дітьми, так і дорослими.

Додаткові громадські простори представлені локальними дитячими майданчиками в селах Наталівка та Івано-Ганнівка. Більшість із них має обмежене функціональне навантаження та потребує оновлення. У багатьох випадках діти й молодь використовують неформальні простори – зокрема, піщаний кар'єр на вулиці Піщаній у Степному, де взимку облаштовують гірки для катання, або відкриті ділянки біля школи чи водойм. Загалом, більшість громадських просторів існують у неформальному вигляді. Мешканці – як діти, так і дорослі – змушені використовувати малопристосовані або стихійні локації. Це свідчить про високий попит на зони комунікації, дозвілля

і відпочинку, який наразі не задовольняється інфраструктурно. Водночас активність мешканців у цих просторах засвідчує їхню соціальну важливість і доцільність подальшого облаштування.

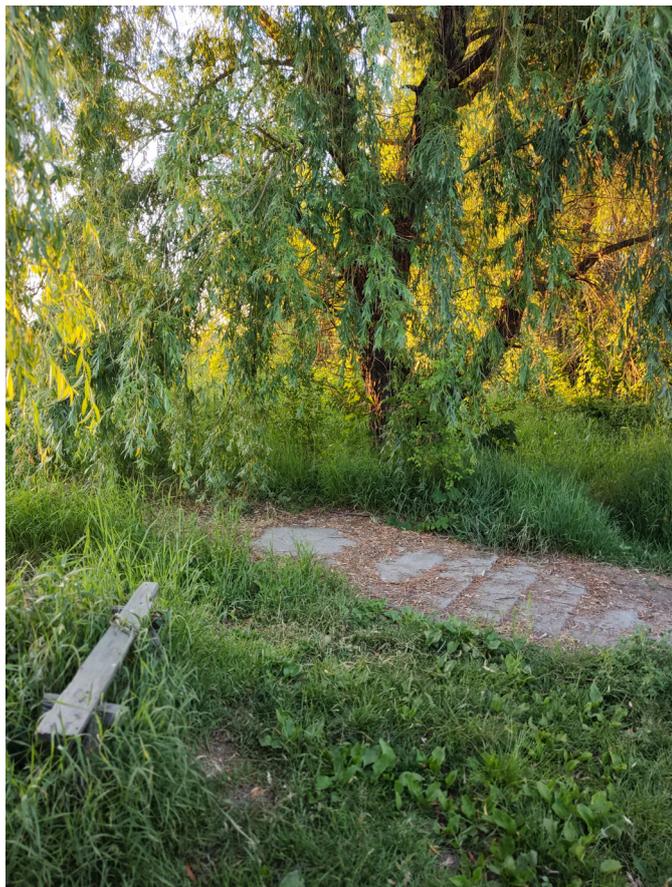
Рекреаційні території громади формуються навколо водойм, кар'єрів, зелених зон та неформальних пляжів. Найбільш відвідуваним є Наталівський кар'єр, який приваблює не лише місцевих, а й жителів сусідніх населених пунктів та громад – зокрема міста Запоріжжя (особливо Шевченківського та Хортицького районів), селища Балабине (Вільнянська громада), сіл Кушугум, Матвіївка, Григорівка та інших прилеглих територій. У вихідні дні локація перетворюється на регіональний центр дозвілля – попри відсутність офіційної інфраструктури, люди приїжджають на відпочинок, риболовлю, пікніки.

Ще одним рекреаційним вузлом є зона біля річки Московка – від села Велика Комишуватка до нижніх доріг громади, що раніше проходили через блокпости. Вздовж цих маршрутів стихійно виникли пляжі, рибальські точки, місця для зупинок із альтанками. Такі простори активно використовуються, хоча залишаються формально необлаштованими. Ще одним рекреаційним вузлом є зона біля річки Московка – від села Велика Комишуватка до нижніх доріг громади, що раніше проходили через блокпости. Вздовж цих маршрутів стихійно виникли пляжі, рибальські точки, місця для зупинок із альтанками. Такі простори активно використовуються, хоча залишаються формально необлаштованими.

У Лежиному наявний невеликий, але доглянутий парк на вул. Жовтневій – з лавками, каруселлю, зонами тіні та поблизу торгових точок. Територія підтримується в належному стані й використовується для щоденних прогулянок. Ще одна зелена зона є в Степному – на лівому березі струмка біля вулиці Піщаної, де місцеві мешканці розчистили територію, встановили лавки, й сформували неформальну зону релаксу під вербами. Вода там цвіте, навколо сформувався природний мікроландшафт. Простір неофіційний, однак активно використовується для пікніків, риболовлі, прогулянок.

У Івано-Ганнівці існує кілька рекреаційних і меморіальних локацій: братська могила на вулиці Визволення, яка оточена скромною зеленою зоною біля зупинки громадського транспорту, а також ізольована водойма з блакитною водою – колишній приватний об'єкт для святкувань і сімейного дозвілля. Нині договір оренди завершено, але простір продовжує використовуватись мешканцями та залишається точкою тяжіння.

Загалом, рекреаційний потенціал громади значно перевищує рівень наявної інфраструктури. Усі рекреаційні простори, зокрема найпопулярніші – Наталівський кар'єр, річка Московка, території біля кар'єрів і водойм – використовуються стихійно, без належного облаштування, утримання чи зонування. Водночас саме ці локації є точками соціальної активності й можуть стати основою для розвитку екотуризму, водного дозвілля, організованого відпочинку або міжгромадної співпраці в сфері рекреації.

1.5. МІСТОБУДІВНА ДОКУМЕНТАЦІЯ

Степненська сільська громада має значний архів містобудівної документації радянського періоду, представлений переважно в паперовому форматі, що охоплює генеральні плани, проєкти планування та забудови, топографо-геодезичні матеріали й інженерно-технічні схеми населених пунктів громади (табл. 1.9).

Таблиця 1.9. Першоджерела генеральних планів населених пунктів Степненської громади

<p>Проєкти планування та забудови с. Шевченківське, Держбуд УРСР Науково-дослідницький і проектний інститут громадянського сільського будівництва на 1982 рік</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Радгосп «Коммунар» Запорізького району, Запорізької області : схема планування територій господарства, опорний план, генплан. • Матеріали топографо-геодезичних робіт по зйомці території с. Шевченківське Запорізького району Запорізької області Держбуд УРСР український науково-дослідний та проектний інститут громадянського сільського будівництва 1982 року. • Матеріали інженерно-геологічні вишукування до проекту планування. Пояснювальна записка та графічний матеріал с. Шевченківське Запорізького району Запорізької області Держбуд УРСР український науково-дослідний та проектний інститут громадянського сільського будівництва 1982 року. • Проєкт планування та забудови села Шевченківське Запорізького району Запорізької області. Пояснювальна записка. Держбуд УРСР український науково-дослідний та проектний інститут громадянського сільського будівництва 1982 року.
---	---

«Акт геодезичних знаків» Запорізької області Комишуваського району Степненської сільської ради, 1952 року. Державна контора «Геотопознімка»

Проєкт планування, забудови та благоустрою села Степне Комишуваського району Запорізької області.

Пояснювальна записка до проекту планування та забудови с. Новостепнянське радгоспу «Комінтерн» Запорізького району, запорізької області. Державний проектний інститут «Запоріжгромадпроект» 1986 року.

<p>Проєкт планування та забудови с. Новостепнянське радгосп «Комінтерн» Запорізького району Запорізької області</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Схема планування території радгоспу «Комінтерн». Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • План водопроводу каналізації, тепломережі. • Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Виконавча схема зйомки земельної ділянки с. Новостепнянське Запорізької області • Таблиця розрахунку поперечних профілів вулиць • Схема планувальних обмежень. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Схема вертикального планування та інженерної підготовки території, розбивне креслення першої черги забудови. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект»
---	---

Таблиця 1.9. Першоджерела генеральних планів населених пунктів Степненської громади (продовження)

<p>Проект планування, забудови та благоустрою села Наталівка Комишуваського району Запорізької області. Управління в справах сільського та колгоспного будівництва при раді міністрів української РСР «ОБЛСІЛЬПРОЕКТ» Запорізького обласного управління 1947 року.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Опорний план с. Наталівка Комишуваського району Запорізької області • Схема генерального плану с. Наталівка Комишуваського району Запорізької області
<p>Проект планування, забудови та благоустрою села Ново-Дмитрівка Комишуваського району Запорізької області.(с. Лежино) Управління в справах сільського та колгоспного будівництва при раді міністрів української РСР «ОБЛСІЛЬПРОЕКТ» Запорізького обласного Управління, 1948 року</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Схема генерального плану с. Ново-Дмитрівка, Комишуваського району, Запорізької області. • Схема землекористування радгоспів Наталівської сільської ради.
<p>Пояснювальна записка до проекту планування та забудови села Лежино Запорізького району, Запорізької області. Державний проектний інститут «Запоріжгромадянпроект» 1985 року</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Виконавча схема зйомки ділянки землі с. Лежино • Виконавча схема зйомки ділянки землі під забудову в с. Лежино для мешканців с. Наталівка
<p>Проект планування та забудови с. Лежино радгоспу «Комінтерн» Запорізького району, запорізької області</p>	<ul style="list-style-type: none"> • Генеральний план. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Опорний план. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Схема планування території радгоспу «Комінтерн» Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Схема планувальних обмежень. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Схема мереж водопроводу, каналізацій, тепло забезпечення, газозабезпечення. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Схема вертикального планування інженерної підготовки території, розбивне креслення пешої черги будівництва. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Копія схеми землеволодіння з нанесенням очісних споруд • Схема мереж електрозабезпечення радіофікації і телефонізації. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект» • Поперечні профілі вулиць. Держбут УРСР «Запоріжгромадпроект»

Сучасна містобудівна та проектна документація Степненської громади включає:

- Генеральний план с. Степне Запорізького району Запорізької області. Товариство з обмеженою відповідальністю «Інститут Ефективних Технологій - Сателіт»
- Схема розташування населеного пункту в системі розселення (у довільному масштабі)
- План існуючого використання території
- Схема існуючих планувальних обмежень

ТОВ «Легіон - проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Ясна від буд. № 51 до буд. № 67 с. Степне Запорізького району Запорізької області» 2017 рік

ТОВ «Легіон - проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Ясна від буд. 69 до буд. 77 с. Степне Запорізького району Запорізької області» 2018 рік

ТОВ «Легіон - проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Вербова с. Степне, Запорізького району Запорізької області» 2017 рік

ТОВ «Легіон – проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Щаслива с. Степне Запорізького району Запорізької області» 2018 рік

ТОВ «Легіон – проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Виноградна с. Степне Запорізького району Запорізької області» 2018 рік

ТОВ «Легіон - проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги від вул. Миру буд. 76 до вул. Молодіжна буд. 64 с. Шевченківське Запорізького району Запорізької області» 2018 рік

ТОВ «Легіон - проект» Робочий проект «Капітальний ремонт дороги по вул. Молодіжна від буд. 10 до вул. Молодіжна буд. 30 с. Шевченківське Запорізького району Запорізької області» 2018 рік

Отже, містобудівна документація Степненської громади здебільшого базується на застарілих радянських проектах та планах, які потребують оновлення і адаптації до сучасних умов. Наявні матеріали є важливим джерелом для планування, але не відповідають сучасним стандартам і викликам. Для ефективного розвитку громади необхідне впровадження нових, актуальних планувальних рішень та сучасних технологій містобудування.

Наразі у громаді наявні сучасні проекти, виконані приватними інститутами, зокрема генеральний план села Степне, а також робочі проекти капітального ремонту доріг, розроблені у 2017–2018 роках. Вони свідчать про початок оновлення інфраструктури та адаптацію планування до сучасних потреб. Проте для комплексного розвитку громади потрібно системне оновлення всіх складових містобудівної документації із врахуванням актуальних соціальних, економічних і екологічних факторів.

1.6. ЕКОНОМІЧНИЙ РОЗВИТОК ГРОМАДИ

Суб'єкти господарювання

Підприємства Степненської громади представлені переважно сільськогосподарським сектором, торгівлею, переробною промисловістю, будівництвом та водопостачанням (табл.1.10). Найбільші за доходом і кількістю працівників підприємства – це аграрні компанії. Водночас значна частина підприємств, які ведуть діяльність на території громади, зареєстровані поза її межами, наприклад Запорізький абразивний комбінат та ТОВ «Нива». Вони використовують ресурси громади, але сплачують податки в інших юрисдикціях, через що місцевий бюджет отримує лише незначні надходження у вигляді земельного податку. Ведеться робота щодо укладення договорів оренди землі та оцінки земельних ділянок для збільшення надходжень. Попри спроби заохотити бізнес до перереєстрації, підприємства неохоче це роблять.

Таблиця 1.10. Перелік провідних підприємств Степненської територіальної громади

НАЗВА Н/П	КВЕД	ОСНОВНИЙ ВИД ДІЯЛЬНОСТІ	НАЗВА УСТАНОВИ	ДОХІД У 2024 РОЦІ	КІЛЬКІСТЬ ПРАЦІВНИКІВ У 2024 РОЦІ	РІК ЗАСНУВАННЯ
Степне	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Оптова торгівля хімічними продуктами	ТОВ «СТ-ХІМГРУП»	-	1	2021
Степне	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Оптова торгівля хімічними продуктами	ТОВ «ІМКОС»	5276400	3	2019
Степне	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Вирощування зернових культур (крім рису), бобових культур і насіння олійних культур	ТОВ «АГРОІНВЕСТ-2013»	18099600	4	2016
Степне	водопостачання; каналізація, поводження з відходами	Забір, очищення та постачання води	ЖЕКП «СТЕПОК»	6586500	7	2008
Степне	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Вирощування зернових культур ...	ТОВ «ПРОСТІР»	26017700	9	2002
Степне	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Вирощування зернових культур ...	ФГ «КВЮНТ»	0	-	2001
Черепівсь-ке	будівництво	Організація будівництва будівель	ТОВ «ІК „УКРАЇНСЬКИЙ ДІМ“»	311500	1	2019
Лежине	оптова та роздрібна торгівля; ремонт автотранспортних засобів і мотоциклів	Діяльність посередників у торгівлі товарами широкого асортименту	ПП «ГЕОСТИМУЛ»	0	-	2008
Лежине	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Вирощування зернових культур ...	ТОВ «ІНТЕР»	60252000	11	2000
Лежине	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Вирощування зернових культур ...	ФГ «ТЮЛЬПАН-АСД»	84500	-	1994
Наталівка	переробна промисловість	Виготовлення виробів із бетону для будівництва	ТОВ «ІНДАСТРІАЛ БІЛДІНГ»	387100	2	2007
Велика Комишуватка	сільське господарство, лісове господарство та рибне господарство	Розведення великої рогатої худоби молочних порід	ФГ «ГАУР»	458300	1	2009

Війна спричинила пошкодження окремих підприємств: у ТОВ «Інтер» постраждало зерносховище, яке відновили власними силами, тоді як підприємство «Райс» зазнало значних руйнувань і частково не підлягає відновленню. Загалом підприємства громади продовжують працювати, хоча обсяги діяльності зменшилися через мобілізацію чоловічого населення. Значного виїзду підприємств чи масового закриття не спостерігається.

Мешканці громади переважно працюють поза її межами, переважно у сусідньому місті, тоді як у самій громаді залишаються робочі місця у соціальній сфері та малому бізнесі. Спостерігається нестача кваліфікованих фахівців, особливо у сфері благоустрою та житлово-комунальних послуг, що загострилося після початку війни. Щодо малого бізнесу, кількість фізичних осіб-підприємців стабільна, нових відкриттів мало, а закриття відсутні. Інформація про реєстрацію ФОПів є неповною і потребує уточнення.

Основним конкурентом у залученні працівників є сусіднє місто, де зарплати значно вищі. Через обмежене фінансування громади немає можливості значно стимулювати приїзд спеціалістів, а зарплати у громаді, зокрема у сільраді, залишаються одними з найнижчих у районі. В цілому, громада має потенціал для працевлаштування, але потребує підтримки у збереженні та розвитку кадрового потенціалу, а також у збільшенні доходів від місцевого бізнесу.

Основним конкурентом у залученні працівників є сусіднє місто, де зарплати значно вищі. Через обмежене фінансування громади немає можливості значно стимулювати приїзд спеціалістів, а зарплати у громаді, зокрема у сільраді, залишаються одними з найнижчих у районі. В цілому, громада має потенціал для працевлаштування, але потребує підтримки у збереженні та розвитку кадрового потенціалу.

Інвестиційний потенціал

Інвестиційний потенціал Степенської громади включає кілька ключових напрямів. Основна інвестиційна ділянка – земельна ділянка Запорізького абразивного комбінату поблизу села Велика Комишуватка, призначена для переробки відходів, зокрема лігніну – висококалорійної сировини, придатної для виробництва паливних брикетів (рис.1.9). Проєкт розглядається як довгостроковий і включає два етапи: переробка наявної сировини та розвиток інфраструктури для подальшої переробки відходів у громаді. Площа основної ділянки – близько 18 гектарів, є також дрібніші суміжні ділянки, які також можуть використовуватись для переробки будівельних відходів.

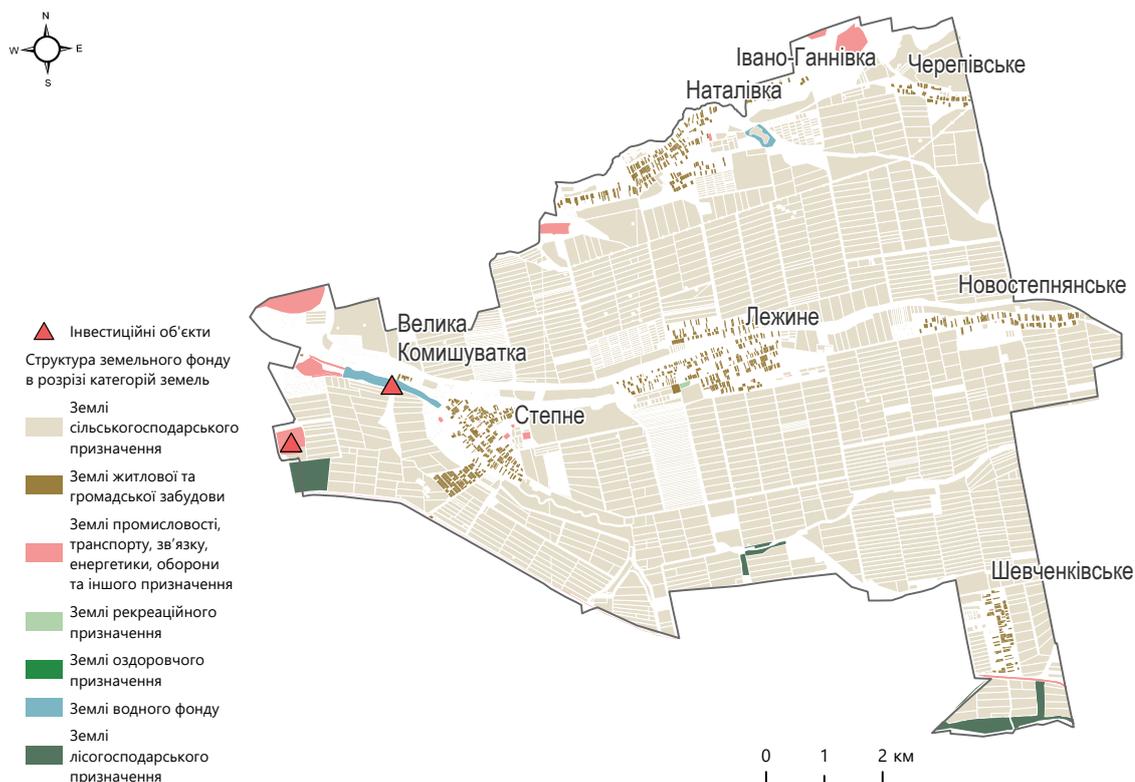

Рис.1.9. Інвестиційні об'єкти та структура земельного фонду Степенської громади

Ще один напрям – використання дахів комунальних споруд (амбулаторії, школи, сільради) для розміщення сонячних електростанцій з акумуляторними батареями, що дозволить накопичувати та використовувати енергію. На сьогодні цей проєкт перебуває на стадії планування та пошуку партнерів, реалізація поки що не починалась. Важливою є також ініціатива громадян щодо розведення риби у ставках поблизу селища Велика Комишуватка і Степного. Це переважно громадські ініціативи, без юридичного оформлення, які активно підтримують розвиток аквакультури та благоустрій території.

Ще один великий потенціал – терикон у Івано-Ганнівці, утворений після видобутку корисних копалин і наповнений щебенем та відсівом. За оцінками, протягом 10 років його обробка може принести значні доходи громаді (приблизно мільйон гривень на рік). Поруч із териконом розташований неофіційний кінний комплекс та озеро з потенціалом для туризму, однак питання власності та законності використання цих об'єктів потребує врегулювання.

Економічний добробут населення

Після початку повномасштабного вторгнення рівень економічного добробуту мешканців громади зазнав неоднорідних змін. Для осіб, які не належать до пільгових категорій (зокрема місцеві жителі без статусу ВПО, багатодітні родини чи інші соціально вразливі групи), рівень доходів переважно зменшився. Причинами стали обмежені можливості працевлаштування, а також мобілізація працездатних чоловіків. Натомість у представників пільгових категорій спостерігається відносно покращення економічної ситуації. Це пов'язано із системною гуманітарною допомогою (програми з надання насіння, тварин, дров, інвентарю тощо), а також активізацією їх участі в соціально орієнтованих проєктах.

Попри те, що фактичні доходи багатьох залишилися на попередньому рівні, забезпечення базових потреб за рахунок сторонньої допомоги частково компенсувало фінансові витрати. Середній рівень доходу, за оцінками, становить 7-12 тис. грн на місяць, тоді як для покриття базових потреб бажаним вважається рівень не менше 20 тис. грн.

У 2025 році обсяги гуманітарної допомоги значно скоротилися, що може призвести до зростання фінансового навантаження на домогосподарства.

Фінансові послуги. У Степненській громаді відсутні банківські установи та банкомати, окрім терміналів Ibox, які дозволяють лише поповнювати рахунки, але не знімати готівку. Зняття коштів можливе через послугу ПриватБанку на пошті, однак банкоматів або терміналів для зняття готівки у магазинах немає.

1.7. СТАН НАВКОЛИШНЬОГО СЕРЕДОВИЩА

Природні ресурси та охорона природи

На території громади відсутні об'єкти природно-заповідного фонду, однак, особливу увагу потребують землі прибережних смуг ставків та річки Мокра Московка, розташовані в районі села Наталівка. Вони потребують заходів з охорони та догляду, щоб зберегти природний стан і підтримати біорізноманіття.

Водні ресурси

Територією громади протікає річка Мокра Московка з двома основними протоками: через села Велика Комишуватка, Степне, а також через Наталівку та Івано-Ганнівку. Річка перебуває у задовільному екологічному стані – є повноводною і не забрудненою.

Корисні копалини та вплив кар'єрної діяльності

На території громади розташовані два родовища корисних копалин – Янцівське («Кам'яна ділянка») та Передаточнянське (Лівобережна), де ведеться видобуток граніту. Діяльність кар'єрів негативно впливає на дорожню інфраструктуру громади через значне навантаження вантажного транспорту, особливо з Мокрянського кар'єру, розташованого за межами громади.

Лісові ресурси

Громада має шість земельних ділянок лісгосподарського призначення, які планується передати під управління державного підприємства «Ліси України». Лісові масиви поки не є великими, але відіграють роль у збереженні екологічної рівноваги та можуть стати базою для розвитку лісгосподарства.

Атмосферне повітря

На відміну від міста Запоріжжя, у громаді атмосферне повітря є чистим. На її території відсутні промислові підприємства-забруднювачі. Завдяки переважаючим вітрам забруднення з міста не потрапляють у межі громади, що сприяє підтриманню здорової екологічної обстановки.

Вплив військових дій

Внаслідок військових дій близько 6 гектарів земель було забруднено, але ці ділянки наразі очищені та повернені в активне господарське використання. Підрозділи ДСНС оперативно реагують на випадки забруднень і забезпечують перевірку територій на вибухонебезпечні предмети, підтримуючи безпеку жителів громади.

1.8. ФІНАНСОВИЙ СТАН ТА БЮДЖЕТ ГРОМАДИ

Бюджетна динаміка Степенської громади у 2021-2024 роках демонструє коливання, пов'язані зі змінами безпекової та соціально-економічної ситуації в країні та регіоні (табл.1.11).

Таблиця 1.11. Виконання бюджету Степенської громади за доходами та видатками у 2021-2024 роках

	ВИКОНАННЯ ЗА ДОХОДАМИ		ВИКОНАННЯ ЗА ВИДАТКАМИ	
	Виконано, грн	у % до уточненого річного плану	Виконано, грн	у % до уточненого річного плану
2021	46894638.12	93.46%	49088581.87	91.50%
2022	40538452.23	87.49%	38884581.17	81.55%
2023	46893555.57	103.72%	41092953.07	86.40%
2024	49571168.44	103.76%	49637564.40	88.80%

У 2022 році спостерігається найнижчий рівень виконання бюджету як за доходами (87,5%), так і за видатками (81,6%), що зумовлено різким спадом ділової активності, релокацією бізнесу, порушенням логістики та загальним соціально-економічним шоком. Проте вже у 2023-2024 роках простежується певна стабілізація: бюджет перевищується за доходами (понад 103%), хоча видатки й далі залишаються частково недоосвоєними, що є наслідком обережної бюджетної політики в умовах невизначеності та неможливості реалізувати частину запланованих проєктів через безпекові обмеження.

Аналіз структури бюджету Степенської громади за аналогічний період демонструє як поступове зростання фінансової самостійності, так і складнощі з утриманням стабільного рівня видатків на основні сфери в умовах обмежених ресурсів. Частка податкових надходжень зросла з 26,4% у 2021 році до 43,2% у 2024-му, що свідчить про посилення фінансової незалежності громади (табл.1.12).

Таблиця 1.12. Структура бюджету Степенської громади за доходами та видатками у 2021-2024 роках

ЗА ДОХОДАМИ	2021	2022	2023	2024
Податкові надходження	26.37%	30.06%	31.61%	43.15%
Неподаткові надходження	1.39%	0.56%	1.26%	1.99%
Цільові фонди	0.01%	-	-	-
Офіційні трансферти	72.23%	69.38%	67.13%	54.86%
ЗА ВИДАТКАМИ				
Загальнодержавні функції	25.86%	14.36%	17.80%	23.98%
Громадський порядок, безпека та судова влада	-	3.74%	2.69%	0.79%
Економічна діяльність	3.74%	2.85%	6.12%	1.05%
Житлово-комунальне господарство	10.89%	2.26%	3.13%	6.64%
Охорона здоров'я	-	2.19%	3.83%	5.52%
Духовний та фізичний розвиток	2.24%	1.67%	1.34%	0.98%
Освіта	56.63%	71.40%	62.23%	56.84%
Соціальний захист та соціальне забезпечення	0.65%	1.53%	2.86%	4.19%

Втім, попри зростання частки власних доходів, у реальному вимірі (з урахуванням інфляції та коливань загального бюджету) витрати на більшість сфер або скорочуються, або залишаються на нестабільному рівні. Особливо це стосується житлово-комунального господарства: у 2021 році на нього спрямовувалося майже 11% бюджету, однак уже в 2022–2023 роках фінансування різко знизилося, з подальшим поступовим відновленням у 2024 році (6,6%). Схожа ситуація спостерігається і щодо економічної діяльності, сфери культури та спорту. Водночас зросли частки витрат на освіту, охорону здоров'я та соціальний захист, що відображає адаптацію громади до нових соціальних викликів, але не обов'язково свідчить про зростання реальних обсягів фінансування.

Загалом бюджетна динаміка вказує на спроби громади балансувати між зростанням автономії та обмеженими ресурсами на тлі загального тиску на систему місцевих фінансів.

1.9. ОРГАНИ УПРАВЛІННЯ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Завдання та функції місцевого самоврядування виконує Степенська сільська рада у складі Депутатського корпусу і виконавчого комітету. Із персональним складом депутатського корпусу та посадових осіб місцевого самоврядування можна ознайомитися на сайті громади.

1.10. ОРГАНИ САМООРГАНІЗАЦІЇ НАСЕЛЕННЯ ТА ГРОМАДСЬКІ ОБ'ЄДНАННЯ

Станом на 2025 рік у Степенській громаді проводять діяльність наступні організації:

- Гуманітарна організація «Проліска»
- Гуманітарна організація «Людина в біді»
- Гуманітарна організація «Право на захист»
- Гуманітарна організація «ФАО ООН»
- Благодійний фонд «GEM»
- Благодійна організація БФ «Посмішка ЮА»
- Благодійний фонд «СХІД SOS»
- Благодійний фонд «Карітас»
- Благодійний фонд «Янголи спасіння»
- Благодійний фонд «Червоний хрест»
- Міжнародна гуманітарна медична організація «Premiere Urgence International»
- Міжнародна неурядова організація «Acted»
- Міжнародна неурядова організація «Impact»

На території громади також зареєстрована декілька місцевих громадських організацій, які діють у різних сферах:

- Громадська організація "Степок" – зареєстрована 6 вересня 2011 року.
- Громадська організація "Екологічний патруль "Безпека та розвиток природи" – зареєстрована 26 жовтня 2012 року.
- Громадська організація "Мак-Дей" – зареєстрована 22 жовтня 2020 року.
- Громадська організація "Товариство захисту тварин "Альф" – зареєстрована 29 вересня 2023 року.
- Громадська організація "Медова Бджілка" – зареєстрована 3 жовтня 2018 року.

1.11. РЕЗУЛЬТАТИ ОПИТУВАННЯ ОСНОВНИХ СТЕЙКХОЛДЕРІВ

1.11.1 Методологія

Для підготовки Стратегії розвитку Степненської сільської громади було застосовано партисипативний підхід із поєднанням кількісних і якісних методів збору інформації.

У червні 2025 року були проведені:

- серія консультацій з представниками структурних підрозділів громади, під час яких зібрано та систематизовано інформацію по ключових секторах (економіка, освіта, охорона здоров'я, екологія, соціальні послуги тощо) та бачення пріоритетів їх розвитку;
- 4 фокус-групові дискусії з мешканцями центру та периферійних сіл громади, представниками громадських організацій і бізнесу для глибшого розуміння потреб, проблем і потенціалу громади.

Також було проведено консультації з представниками Управління економічного розвитку та стратегічного прогнозування ДЕРТ ЗОДА для визначення стратегічних інтересів регіону та узгодження стратегічних напрямків розвитку.

1.11.2 Результати

ОЦІНКА СТАНУ ІНФРАСТРУКТУРИ ТА НАДАННЯ ПОСЛУГ

Мешканці центру громади – с. Степне – характеризують житловий фонд як переважно приватний сектор із загалом задовільним станом будинків. Пошкоджені внаслідок бойових дій будівлі ремонтують самостійно, залежно від фінансових можливостей.

Громадський транспорт, що доступний у вигляді приватних маршрутних таксі та соціального транспорту, було оцінено загалом позитивно – маршрути курсують регулярно, зупинки облаштовані за стандартами. Водночас ціни доступні не всім: пенсіонери, люди з інвалідністю та малозабезпечені мешканці мають обмежений доступ. Інклюзивність забезпечує соціальне таксі, тоді як приватні мікроавтобуси не пристосовані для маломобільних груп. Мешканці зазначають, що користуються велосипедами, переважно для міжсільських поїздок, але за відсутності безпечних веломаршрутів чи доріжок. Відсутність такої інфраструктури спричинює занепокоєння через небезпеку ДТП, особливо для дітей.

Туристичну інфраструктуру оцінюють як відсутню: природні локації (ставки, водоспади) відзначаються своєю привабливістю, але не мають жодного облаштування (вказівники, стежки, інформаційні пункти). Мешканці громади зазначають, що у громаді є парки, дитячі майданчики, ставки, але всі вони потребують модернізації та благоустрою – оновлення лавок, встановлення тренажерів, створення безбар'єрних умов. Неформальні місця для дозвілля не мають достатнього облаштування, іноді забруднені сміттям, що псує враження та безпеку.

Стосовно **доступу до соціальних послуг** думки неоднозначні: позитивно оцінена робота соціальних працівників, надання базових медичних послуг та підтримка вузькопрофільних спеціалістів через благодійні організації. Натомість потребу у складніших діагностиках, ліках та адміністративних послугах доводиться задовольняти за межами громади. Оскільки в громаді відсутні укриття, навчання організоване переважно онлайн. З огляду на безпекові фактори та необхідність дітей соціалізуватися, потреба у безпечних навчальних закладах очевидна.

Доступ до комунальних послуг мешканці Степного загалом оцінюють позитивно. Також відзначають безперешкоди надання послуг та оперативність ремонтної бригади.

Мешканці периферійних сіл констатують погіршення *стану житла*, що зумовлено, зокрема, вибухами та вібраціями від військових дій. Внаслідок цього у будівлях з'являються тріщини, перекося вікон і дверей, що ускладнює їх експлуатацію. Через невизначеність із безпекою багато мешканців утримуються від проведення ремонтів.

Транспортне сполучення оцінюється як незручне для віддалених сіл, де воно або відсутнє, або працює нерегулярно. Основним видом транспорту є мікроавтобуси, що мають обмежену місткість і не адаптовані для людей з інвалідністю, літніх або батьків із візочками. Мешканці громади підтверджують, що велосипеди широко використовуються як альтернатива громадському транспорту через його недоступність. Однак у громаді відсутні велосипедні доріжки та відповідна інфраструктура, а тому мешканці висловлюють потребу у створенні безпечних велосипедних маршрутів і пішохідних тротуарів.

Туристична інфраструктура офіційно відсутня, хоча є природні рекреаційні зони – річка, кар'єр, які місцеві жителі облаштовують власними силами. Відпочинкові місця неформальні і переважно не обладнані, потребують облаштування для підвищення безпеки та комфорту. Громада висловлює бажання мати більш офіційно організовані простори для дозвілля з кафе, альтанками, пішохідними переходами.

Мешканці відзначають **дефіцит медичних, освітніх, адміністративних і соціальних послуг** на периферії. Медичні консультації переважно надаються телефоном, відсутні спеціалісти та відповідне обладнання. Адміністративні послуги відсутні, що змушує жителів виїжджати за межі громади. Соціальних працівників недостатньо, що негативно впливає на обслуговування маломобільних мешканців. Культурні, молодіжні та спортивні послуги майже відсутні у громаді. Діти змушені їздити в місто для відвідування гуртків, секцій, що створює додаткові труднощі для сімей.

У сільських населених пунктах немає ринків, лише невеликі магазини з обмеженим асортиментом і високими цінами. Через це більшість мешканців їздить за покупками у Запоріжжя. Відсутність банкоматів і сервісів доставки ускладнює життя жителів.

Оцінка роботи комунальних послуг у периферійних селах є більш песимістичною, ніж у центрі громади. Зокрема, наголошується на проблемному водопостачанні (відсутність напору, перебої, високі ціни, відсутність ремонту трубопроводів), обмежене газопостачання та слабкий мобільний зв'язок та Інтернет.

Активісти / представники ГО зазначають, що **житловий фонд** постійно руйнується через обстріли: тріщини в будинках, розбиті вікна, пошкоджені дахи. Великі ремонти не робляться через небезпеку повторних пошкоджень.

Позитивно оцінюється наявність **соціального транспорту** для вразливих категорій. Зазначається, що приватні мікроавтобуси курсують між центром громади і містом, але не охоплюють віддалені села. Пасажири незадоволені графіком руху. Автобусні зупинки на офіційних маршрутах – у задовільному стані, неофіційні – потребують облаштування. Велосипедна інфраструктура відсутня повністю, що на думку активної громадськості є причиною ДТП. Оскільки велосипед – це популярний транспорт у селах громади, покращення велосипедної інфраструктури вважається необхідним для безпеки і розвитку спорту.

Громадські простори даною групою стейколдерів також визначаються як відсутні або дуже мало облаштовані. Вони підкреслюють потребу у влаштуванні дитячих майданчиків, велосипедних доріжок, адже неформальні рекреаційні місця – магазини, зупинки, берег кар'єру в Наталівці – не облаштовані та швидко засмічуються.

Активісти оцінюють **доступ до базових послуг** у громаді як дуже обмежений. Медична, освітня та адміністративна інфраструктура не відповідає потребам мешканців: лікар працює не щодня, шкіл з очним навчанням немає через відсутність укриттів, ЦНАП відсутній, соціальні послуги мінімальні. Культурне, спортивне та молодіжне життя фактично зупинене, а діти й молодь не мають можливостей для розвитку.

Торгівля представлена магазинами та неформальними точками, натомість відсутні аптеки, ринки та місця для офіційної реалізації місцевої продукції.

Комунальні послуги на думку представників ГО працюють стабільно: є електро- й газопостачання, сміття вивозиться регулярно. Наявні деякі проблеми є з якістю води та відсутністю централізованої каналізації. Інтернет і мобільний зв'язок активісти оцінюють добре.

Оцінка економічного стану та бізнес-середовища

Учасники фокус-групового обговорення в Степенській громаді Запорізького району одностайно підкреслюють: повномасштабне вторгнення РФ поставило місцеву економіку в умови виживання.

Першочерговий удар прийшовся на реальний сектор – агросферу, торгівлю, логістику. Через відтік населення, обстріли, мінування полів і нестабільну безпекову ситуацію впали обсяги виробництва, порушилися ланцюги постачання, а попит на базові послуги різко знизився.

Особливо болюче постраждала сфера сільського господарства, яка є основою економіки громади. Фермери працюють в умовах постійного ризику, нестачі техніки та пального, і дефіциту кваліфікованих кадрів, особливо трактористів, механізаторів і водіїв. Частина людей мобілізована, інші не хочуть працевлаштовуватися офіційно. Як результат – навіть ті підприємці, які зберегли базу для роботи, не можуть розгорнути виробництво через брак фахівців.

Значних втрат зазнали дрібна роздрібна торгівля, сфера послуг, громадське харчування, частково – будівельний сектор. Частина магазинів закрилася або працює збитково. Постачальники часто відмовляються приїжджати до громади через ризики мобілізації або обстрілів.

Проблеми місцевого бізнесу ускладнює відсутність підтримки з боку держави. Бізнес не має доступу до кредитів, не потрапляє в програми допомоги, а з 2024 року зіткнувся ще й з новим податковим навантаженням (зокрема, мінімальним податковим зобов'язанням), яке непропорційне умовам, у яких працює громада. Підприємці говорять про почуття покинутості:

«Позику взяти не можливо, банки відмовляють у кредиті, пояснюючи це тим, що ми поруч з фронтом». (Підприємець)

«Замість підтримки держава ще більше натиснула на підприємців, піднявши суму оподаткування... Треба зважати на те, що ми живемо поруч з фронтом, нас обстрілюють ворожі ракети та дрони, ми ризикуємо, працюючи на полях, де може бути ворожий нерозірваний снаряд, і все одно ми продовжуємо вести бізнес. Нам дуже важко». (Підприємець)

Водночас у громаді помітні ознаки внутрішньої стійкості. Частина бізнесів – особливо аграрії – продовжують працювати попри ризики, сплачувати оренду, працевлаштовувати місцевих мешканців, включаючи вразливі категорії населення.

Окремі учасники бачать потенціал для відновлення сфери послуг після стабілізації ситуації: низька оренда, наявність вільних приміщень і попит з боку тих, хто залишився, створюють підґрунтя для відкриття кав'ярень, дитячих просторів, майстерень. Учасники називають це «замороженим потенціалом» – люди мають ідеї, готові вкладати працю, але не відчують достатньої безпекової чи фінансової підтримки.

Бачення ролі стейкхолдерів у відновленні та розвитку громади

Відновлення та розвиток громади в уявленні стейкхолдерів є процесом, що має ґрунтуватися на взаємодії, ініціативності та відповідальності з боку як мешканців, так і місцевої влади, бізнесу, громадських організацій та зовнішніх партнерів. Кожна з груп має своє бачення як власної ролі, так і ролей інших у цих процесах.

Мешканці села Степне розглядають населення як головну рушійну силу відновлення. За їхнім переконанням, саме активна позиція мешканців має стимулювати владу до дій. Прозорість, діалог і залучення є ключовими умовами ефективної співпраці.

«В першу чергу – саме населення має бути зацікавленим у розвитку та відновленні, населення має спонукати керівників громади до змін, в другу чергу – місцева влада має чути своїх людей та діяти...» (Мешканець громади)

Мешканці центральної садиби також визнають роль бізнесу як підтримувального ресурсу – через матеріальну допомогу або технічне забезпечення. Крім того, вони відкриті до співпраці з сусідніми громадами, вбачаючи в цьому шлях до обміну досвідом та досягнення спільного прогресу.

Для мешканців старостатів важливою є координація між різними рівнями влади. Місцеву владу вони сприймають як ініціатора звернень до держави та донорів, а також як ключовий інструмент адвокації інтересів громади:

«Місцева влада повинна робити запити, добиватися допомоги від державної влади або від міжнародних організацій...» (Мешканець громади)

Представники **громадянського суспільства** розглядають владу як головного координатора відновлення. Водночас самі активісти демонструють значну ініціативність, залучаючись до проєктної діяльності, тренінгів та партнерських мереж. Також активісти відзначають потребу в прозорій комунікації між владою і громадянами, проведенні аудитів, експертиз та активному залученні підприємців до проєктів, зокрема у формі спонсорської допомоги.

Місцеві підприємці вважають, що всі стейкхолдери мають бути зацікавлені у розвитку громади, однак основну відповідальність покладають на місцеву владу як на координатора процесу і розпорядника ресурсів. Бізнес очікує прозорого управління інвестиціями та вважає фінансування головним інструментом розвитку. Підприємці також визнають важливість збереження людського потенціалу – зокрема, через повернення мешканців, що виїхали, та створення умов для працевлаштування. Щодо партнерств, вони надають перевагу співпраці з іншими громадами, зокрема, у соціальних ініціативах, як-от організація безкоштовного оздоровлення дітей.

Пріоритетні напрямки відновлення та розвитку

У центрі уваги **мешканців центру громади** – потреби дітей та молоді як основи майбутнього розвитку громади. Вони наголошують на необхідності створення безпечних освітніх і дозвілєвих просторів, які мають запобігти втраті дитинства через воєнні умови:

«У них просто немає дитинства... потрібно вже сьогодні розпочати з найголовнішого — з облаштування безпечних просторів для дітей та підлітків. Щоб вони проводили вільний час не на зупинках, а в гуртках...» (Мешканець громади)

Окремо підкреслюється важливість культурного розвитку, створення інфраструктури (включно з велодоріжками, зонами відпочинку), а також відновлення економіки через запуск підприємств та розвиток рекреаційного потенціалу громади.

Жителі периферійних сіл зосереджуються на фундаментальних потребах – доступі до водопостачання, електропостачання, доріг, медичних послуг. Значний наголос робиться на безпеці та освіті, зокрема – створенні бомбосховищ у школах, запуску навчальних закладів у селах:

«Нам потрібна зараз працююча школа, та бомбосховище у школі і медичне обслуговування в селі, а також водопостачання відновити.» (Мешканець громади)

Хоча частина респондентів вказує на необхідність зосередитися на базових речах вже зараз, інші вважають, що стратегічне планування має розпочатися після завершення війни.

Для **громадських діячів** першочерговими є системні зміни у місцевому самоврядуванні – реформування депутатського корпусу, оновлення управлінських підходів та раціоналізація бюджетного процесу. Також озвучуються пропозиції щодо залучення інвесторів, розвитку місцевого туризму як джерела нових робочих місць та засобу економічного пожвавлення. Серед додаткових напрямів – відкриття аптек, оновлення закладів культури й створення комфортного середовища для життя.

Підприємці однозначно визначають безпеку дітей як головний пріоритет. Вони вважають, що відсутність укриттів у школах ставить під загрозу не лише життя, але й можливість працювати для батьків, що змушені залишати дітей вдома.

Отже, найвищий пріоритет у процесах відновлення Степненської громади займає безпека та благополуччя дітей, зокрема облаштування укриттів у закладах освіти. Також серед ключових напрямів мешканці виокремлюють доступ до медичних послуг, забезпечення базових комунальних потреб (водопостачання, електроенергія) та розвиток інфраструктури. У середньостроковій перспективі важливими вважаються створення робочих місць, залучення інвесторів, підтримка місцевого підприємництва та туризму. Водночас активна частина громади звертає увагу на необхідність оновлення підходів до управління на місцевому рівні, зокрема щодо ефективного розподілу бюджету, комунікації з мешканцями та підзвітності.

РОЗДІЛ 2. ОЦІНКА ПРИРОДНИХ, ТЕХНОГЕННИХ ЗАГРОЗ ТА ІНФРАСТРУКТУРИ РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ

2.1. АНАЛІЗ ПРИРОДНИХ НЕБЕЗПЕК

Степненська громада зазнає впливу природних небезпек, які формуються під впливом кліматичних змін, сезонних коливань та антропогенних факторів. Найбільшу небезпеку для громади становлять сезонні пожежі на сільськогосподарських угіддях, підсилені впливом воєнних дій та зміною клімату. Додатковим викликом є екстремальні хвилі спеки, які безпосередньо впливають на здоров'я населення, стан інфраструктури та врожайність сільськогосподарських культур. Посуха, що дедалі частіше проявляється в регіоні, поглиблює деградацію земель і підвищує ризик загорянь. Сукупність цих факторів формує комплексний ризиковий профіль громади, що вимагає системного підходу до планування заходів цивільного захисту.

Аналіз пожежної небезпеки Степненської громади

За даними супутникового моніторингу FIRMS та Sentinel-2 у 2020–2025 роках на території Степненської громади зафіксовано 30 пожежних інцидентів, більшість з яких припадає на літній період 2025 року.

До початку воєнних дій пожежі носили переважно природний характер. Найбільша активність припадала на серпень, коли через суху теплу погоду та спекотні умови виникали лісові та трав'яні загоряння. У зимові місяці пожеж практично не виникало через низькі температури, які знижували ризик природних загорянь.

Пожежі, зафіксовані у 2022–2025 (рис.2.1) роках у Степненській громаді, свідчать про зміну їхньої динаміки: від традиційної сезонності, обумовленої природними факторами, до менш передбачуваного розподілу, зокрема появи випадків у зимовий період. Така тенденція вказує на необхідність інтеграції протипожежних заходів у систему комплексної безпеки громади з урахуванням впливу воєнних дій, посухи та кліматичних змін, а також посилення превентивних програм і розробки адаптивних стратегій управління ризиками.

Більшість осередків зосереджена на сільськогосподарських землях, що підтверджує вразливість громади до сезонних загорянь стерні, трави та поживних залишків. Найбільша частина осередків розташована поблизу сіл Новостепнянське,

Велика Комишуватка і Черепівське. У селах Новостепнянське та Черепівське пожежі характерні й для приватної забудови, що може спричинити ризики для критичної інфраструктури та загрожувати життю місцевих мешканців.

Особливу небезпеку становить підвищена концентрація пожеж у східній та західній частинах громади, що створює ризик їх поширення на сусідні громади (рис. 2.2). Враховуючи відсутність власних пожежних частин у Степненській громаді, особливої актуальності набуває створення власної пожежної команди та налагодження тісної співпраці з сусідніми громадами, що дозволить забезпечити оперативне гасіння пожеж в межах громади та і зменшити потенційні наслідки для сусідніх громад.

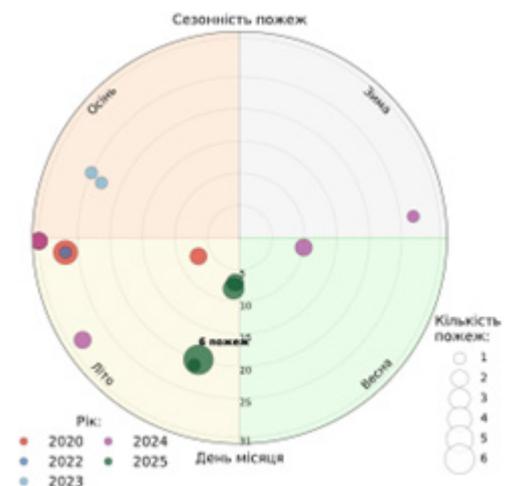
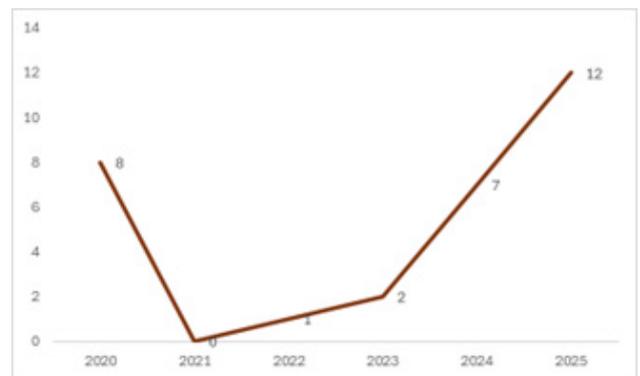

Рис. 2.1. Динаміка кількості пожеж в Степненській громаді у 2020–2025 роках

Карта на рисунку 2.2 відображає просторовий розподіл пожеж на території Степенської громади у 2020-2025 роках за даними супутникового моніторингу (FIRMS, Sentinel-2).

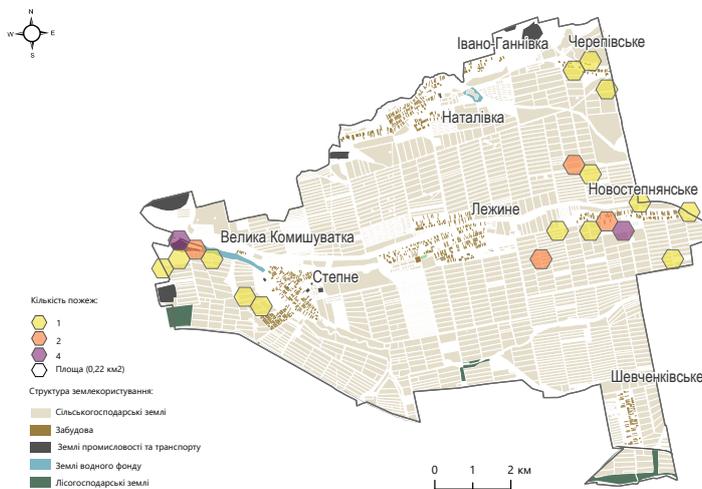

Рис. 2.2. Частота пожеж за супутниковими даними FIRMS (січень 2020 - червень 2025)

Аналіз температурних коливань (екстремальні теплі хвилі) Степенської громади

Степенська громада відносно стійка до хвиль сильних морозів, водночас ризики, пов'язані з аномально високими температурами, є значними. Вони становлять загрозу для здоров'я населення, збільшують енергетичне навантаження та посилюють ймовірність посух і пожеж.

За даними супутникових спостережень MODIS у літній період громада зазнає значного впливу хвиль спеки. Спостерігається тенденція до збільшення кількості днів з середньою максимальною температурою вище 39°C , відсоткове перевищення в громаді сягає до 10% в рік - це приблизно 36 днів у рік. Карта на рисунку 2.3 відображає середню частку днів протягом літнього сезону, коли температура поверхні землі перевищує граничне значення ($+39^{\circ}\text{C}$). Гарячі точки помітні поблизу Лежине та Новостепнянське. Ці населені пункти розташовані в основному на півдні громади, а також фрагментарно на сході та півночі.

Графік аналізу даних на рисунку 2.4 показує, що найжаркішими місяцями є липень і серпень, коли понад 20 днів температура сягає вище $+25^{\circ}\text{C}$. Високий відсоток так званих «тропічних ночей» (з температурою не нижче $+20^{\circ}\text{C}$) спостерігається протягом усього літа – понад 20 випадків за сезон. Загалом упродовж року в середньому фіксується близько 40 днів із підвищеною температурою, що створює ризики для здоров'я населення, збільшує

навантаження на енергосистему та посилює процеси деградації ґрунтів.

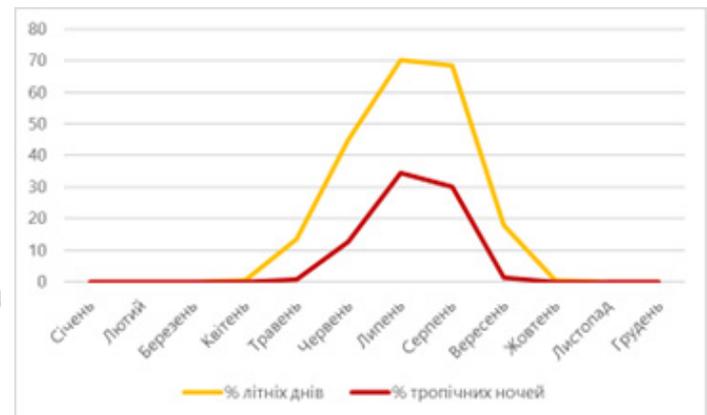

Рис. 2.4. Відсоток днів в році з максимальною денною температурою вище 25°C (літні дні) та мінімальною температурою вночі вище 20°C (тропічні ночі) в Степенській громаді (1991-2024)

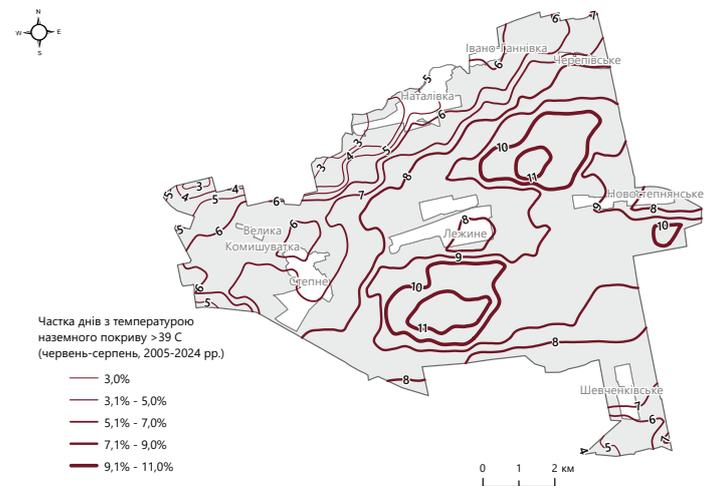

Рис. 2.3. Відсоток днів влітку з температурою $>39^{\circ}\text{C}$ (червень-серпень, 2005-2024рр.)

Аналіз ризику посухи

Посуха є однією з ключових загроз для громади, що має значний вплив на сільське господарство, стан довкілля та екологічну безпеку. Її наслідки посилюються екстремальною спекою та нестачею опадів, формуючи взаємопов'язаний ризиковий комплекс.

Карта на рисунку 2.5 відображає індекс посухи (VHI) для червня 2025 року. Порівнюючи дані червня 2025 року з історичним діапазоном даних за той самий місяць починаючи з 2000 року, можемо констатувати, що умови для розвитку рослинності суттєво погіршилися. Порівняння з історичними даними використовується для того, щоб зрозуміти, якими були найкращі та найгірші умови для рослинності (NDVI) та температури (LST) в червні за всю історію спостережень.

За супутниковими даними MODIS та індексом стану рослинності (VHI) у червні 2000–2025 рр. на більшій частині громади спостерігаються посушливі умови (від легкої до сильної посухи). В центральній частині громади, між населеними пунктами Лежине та Новостепнянське наявний порівняно великий осередок з екстремальними посушливими умовами. Помірний рівень посухи притаманний більшій частині сільськогосподарських угідь громади, що свідчить про виснаження земель та погіршення умов вирощування сільськогосподарських культур у зв'язку з кліматичними змінами, обмеженням водозабезпеченням внаслідок руйнування Каховської дамби та впливом війни на територію громади.

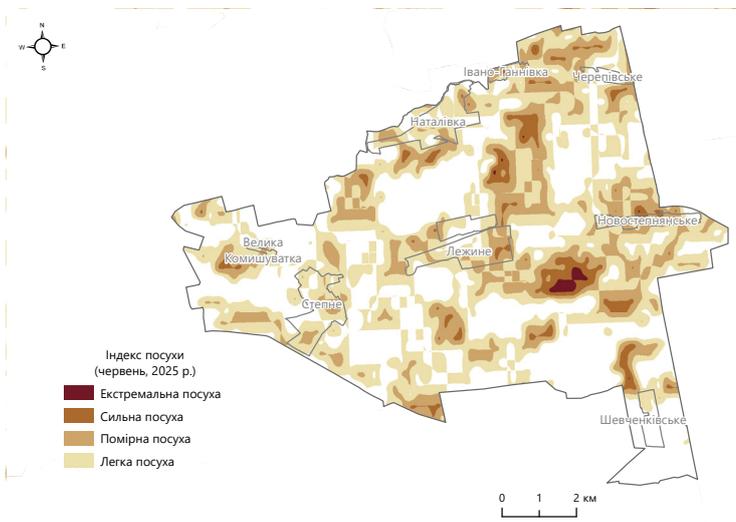

Рис.2.5. Індекс посухи (червень, 2025 р.)

Спека та посуха часто взаємопов'язані, і екстремальні температури можуть посилити вплив посухи. На графіку показано середньорічну кількість опадів за період з 1990 року до 2024 року (рис.2.6). Помітна тенденція до зменшення кількості опадів, особливо посушливими були 2020 та 2024 роки. А також посушливі умови, висушуючи рослинність, збільшують ризик виникнення пожеж в природних екосистемах.

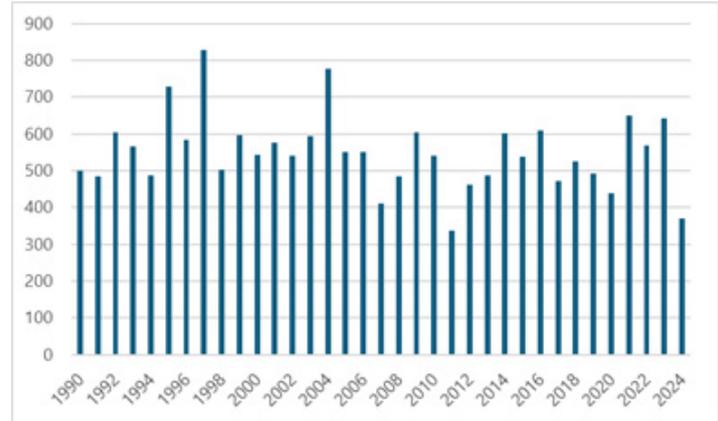

Рис. 2.6. Середньорічна кількість опадів в межах Степенської громади (1990-2024)

2.2. АНАЛІЗ ТЕХНОГЕННИХ НЕБЕЗПЕК СТЕПЕНСЬКОЇ ГРОМАДИ

Рівень техногенної небезпеки у громаді загалом вважається відносно низьким, адже більшість потенційно небезпечних об'єктів обмежуються поодинокими АЗС, електростанціями, сільськогосподарськими та підприємствами з видобутку корисних копалин. Основними факторами ризику залишаються частина об'єктів з видобутку корисних копалин, розташованих поза межами громади, проте їхня діяльність може мати вплив на загальний рівень безпеки для населення та довкілля. Водночас громада потребує системного моніторингу всіх небезпечних об'єктів, оскільки вони можуть становити потенційну загрозу у випадку пошкоджень чи неналежного утримання.

Наслідки військових дій

У Степенській громаді зафіксовано щонайменше 44 інциденти, внаслідок яких було пошкоджено 302 будинки (рис. 2.8). Найбільш постраждалими є центральні населені пункти громади - Степане (16 випадків) та Лежине (14 випадків), де зосереджені основні втрати та руйнування, серед яких мали місце людські втрати - 4 загиблих (троє у Степаному та одна людина в Лежиному), також Шевченківське (9 випадків). В інших селах кількість інцидентів була мінімальною або відсутня.

У громаді зафіксовано низку резонансних інцидентів, що суттєво вплинули на безпекову ситуацію та житлову інфраструктуру. Найбільших руйнувань зазнало Лежине, де внаслідок детонації боєкомплекту пошкоджено близько 174 житлових будинків, а також повністю знищено Лежинську школу з укриттям.

У Степному обстріли пошкодили спортивний майданчик школи та низку приватних домогосподарств. У Шевченківському зафіксовані часткові руйнування житла, тоді як у Наталівці, Новостепнянському, Черепівському, Івано-Ганнівці та Великій Комишуватці пошкодження були мінімальними або повністю відсутні, що свідчить про нерівномірний характер уражень по території громади та різний рівень потреб у відновленні. Особливу увагу слід приділити інформуванню населення про порядок дій у разі відсутності сигналу оповіщення, адже відсутність дієвої системи сповіщення посилює вразливість громади у надзвичайних ситуаціях.

Аналіз зон впливу небезпечних об'єктів на довкілля та населення

Рівень техногенної небезпеки в громаді оцінюється як відносно низький, оскільки більшість потенційно небезпечних об'єктів (АЗС, електропідстанції, сільськогосподарські підприємства та кар'єрні розробки) є поодинокими або знаходяться за межами громади, але безпосередньо можуть створювати ризики вибухів, пожеж, витоку пально-мастильних матеріалів, а також локального забруднення повітря, ґрунтів і водних ресурсів.

Найбільші ризики для громади походять від гірничодобувних підприємств, які у своїй діяльності використовують ціаніди. Навіть відносно невеликі викиди цих сполук можуть спричинити масштабне отруєння населення та завдати значної шкоди довкіллю, особливо водоймам і річковим системам, що є критично важливими для місцевої екосистеми та сільського господарства. Варто відзначити, що більшість об'єктів підвищеної небезпеки розташовані за межами громади, однак їхня близькість усе одно становить загрозу транскордонного забруднення повітря, ґрунтів та води.

Функціонування агропідприємств у громаді створює ризики локального забруднення ґрунтів та водних ресурсів через використання пально-мастильних матеріалів, засобів захисту рослин і добрив. Енергетична інфраструктура (підстанції) становить високий ризик пожеж і техногенних аварій, що може вплинути на стабільність електропостачання. Не менш небезпечними залишаються об'єкти роздрібної торгівлі нафтопродуктами, зокрема автозаправні станції. Вони є вибухонебезпечними, а в разі аварій чи витоку пального можуть спричинити локальні пожежі та екологічні інциденти з забрудненням ґрунтів і ґрунтових вод. Для оцінки можливих загроз здоров'ю людей і довкіллю використовувалася методологія FEAT для визначення зони поширення та впливу небезпечних речовин. Найбільш критичними є гірничодобувні підприємства, де зона ураження для людського здоров'я та довкілля може досягати 5000 м. Карта оцінки потенційного радіусу впливу на населення та довкілля зображена на рисунку 2.7.

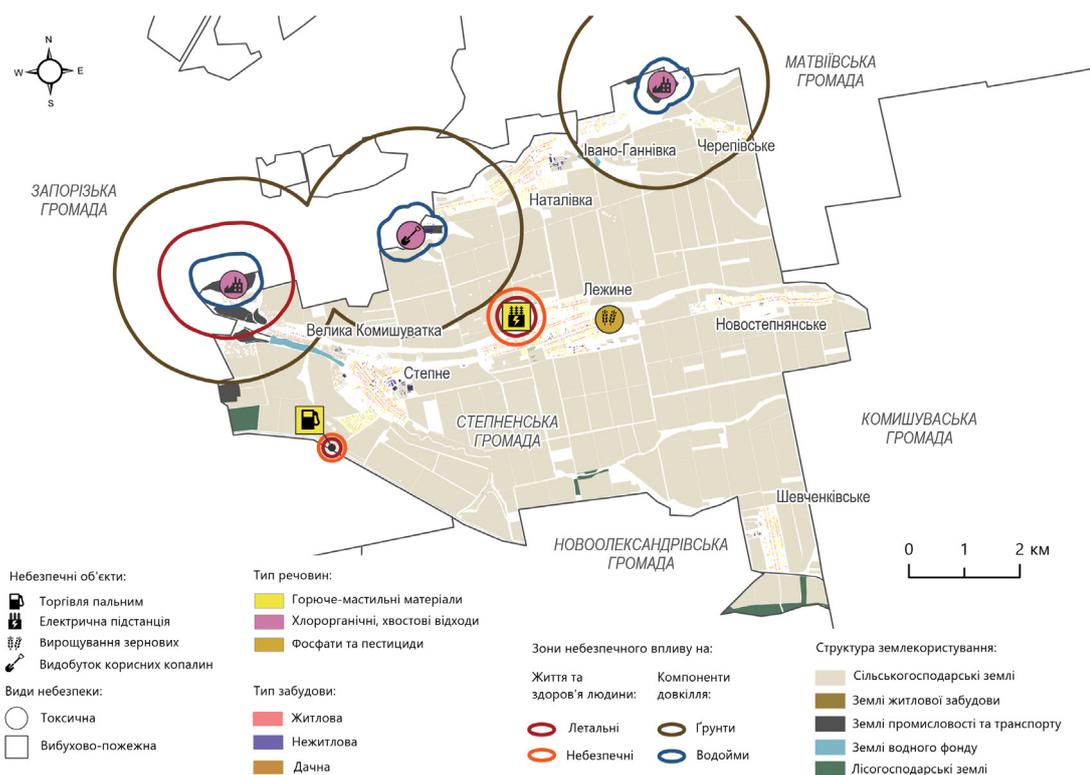

Рис 2.7. Визначення зони поширення небезпечної речовини за методологією FEAT

2.3. АНАЛІЗ ІНФРАСТРУКТУРИ РЕАГУВАННЯ ТА ЗАХИСТУ СТЕПНЕНСЬКОЇ ГРОМАДИ

У Степненській громаді функціонує базова система реагування на надзвичайні ситуації, однак її ефективність є нерівномірною та вразливою. Екстрені служби (пожежна, поліція, швидка допомога) прибувають у центральні населені пункти в межах 15 хвилин, а у віддалені села – до 20 хвилин, що відповідає нормативам, проте знижує оперативність у випадках масштабних або одночасних подій.

Ключовим елементом медичної безпеки є наявність швидкої допомоги у Лежиному. Водночас відсутність пожежної частини на території громади створює додаткові ризики, а поліцейська присутність обмежується офіцером громади, що потребує посилення співпраці з Національною поліцією в Запоріжжі. Доцільним є стратегічне планування створення Центру безпеки у громаді або інтеграція в міжмуніципальну систему реагування.

Серйозною проблемою залишається дефіцит захищених укриттів у ряді сіл (Новостепнянське, Черепівське, Шевченківське, Івано-Ганнівка), де населення фактично позбавлене доступу до безпечних місць. Наявні інституційні та приватні укриття покривають лише частину потреб громади та потребують модернізації, особливо після руйнувань освітньої інфраструктури. Ключовою вразливістю є відсутність ефективної системи оповіщення, що суттєво підвищує ризики для безпеки мешканців у надзвичайних ситуаціях.

Відсутність відділу ЦЗ у громаді призводить до розпорошення відповідальності та зниження ефективності дій під час надзвичайних ситуацій. Створення такого підрозділу дозволить побудувати чітку систему управління безпекою, посилити координацію служб і підвищити рівень захищеності населення.

Захисні споруди цивільного захисту в Степненській громаді

У Степненській громаді наявна базова мережа укриттів та Пунктів Незламності, проте їхня кількість і розподіл залишаються нерівномірними, що створює значний дефіцит захищених місць для населення. Інституційні укриття функціонують лише у Степному, Лежиному, Наталівці та Великій Комишуватці, деякі з них доповнені проєктами на будівництво нових протирадіаційних укриттів (ПРУ). В інших селах укриття відсутні, що створює значний дефіцит захищених місць. Це особливо критично для Новостепнянського, Черепівського, Шевченківського та Івано-Ганнівки, де населення залишається без безпечних приміщень у разі загрози.

Інституційні укриття у Степненській громаді представлені різними об'єктами, проте їхній стан та місткість значно відрізняються. У Лежинському навчально-виховному комплексі укриття було повністю зруйновано внаслідок авіаційного удару і наразі не підлягає відновленню, що створює серйозну прогалину в системі цивільного захисту села. У Степному, на базі Будинку культури, функціонує укриття, розраховане на 50 осіб, яке забезпечує базовий рівень захисту для місцевих жителів.

У Наталівці існують два інституційні укриття: одне на території заводу, розраховане на 100 осіб, та шкільне укриття на 200 осіб, яке потребує комплексного відновлення та модернізації для безпечного використання. Для підвищення рівня захисту в деяких школах, зокрема в Лежине та Степному, запроєктовано будівництво сучасних протирадіаційних укриттів (ПРУ).

У Великій Комишуватці на залізничній станції встановлено модульне укриття, що забезпечує додаткові можливості для захисту населення у випадку надзвичайних ситуацій.

У більшості населених пунктів Степненської громади облаштовані приватні укриття, розташовані переважно в підвалах житлових будинків та господарських приміщеннях. Найбільші за місткістю укриття знаходяться у Новостепнянському (466 осіб), Лежине (357 осіб) та Наталівці (194 особи). Решта приватних укриттів мають середню місткість від 15 до 150 осіб, залежно від конкретної вулиці та типу приміщення. Такі укриття забезпечують базовий рівень захисту для населення та охоплюють більшість населених пунктів громади, включаючи Лежине, Наталівку, Черепівське, Івано-Ганнівку та Новостепнянське (рис. 2.8).

Пункти Незламності функціонують у Степному, Лежиному та Наталівці, повністю оснащені необхідними ресурсами та обладнанням. Водночас у більшості інших сіл громади такі пункти відсутні, що обмежує можливості для підтримки населення під час тривалих відключень електроенергії, надзвичайних ситуацій або інших кризових подій. Таким чином, розширення мережі укриттів та пунктів Незламності є важливим пріоритетом для підвищення рівня безпеки громади.

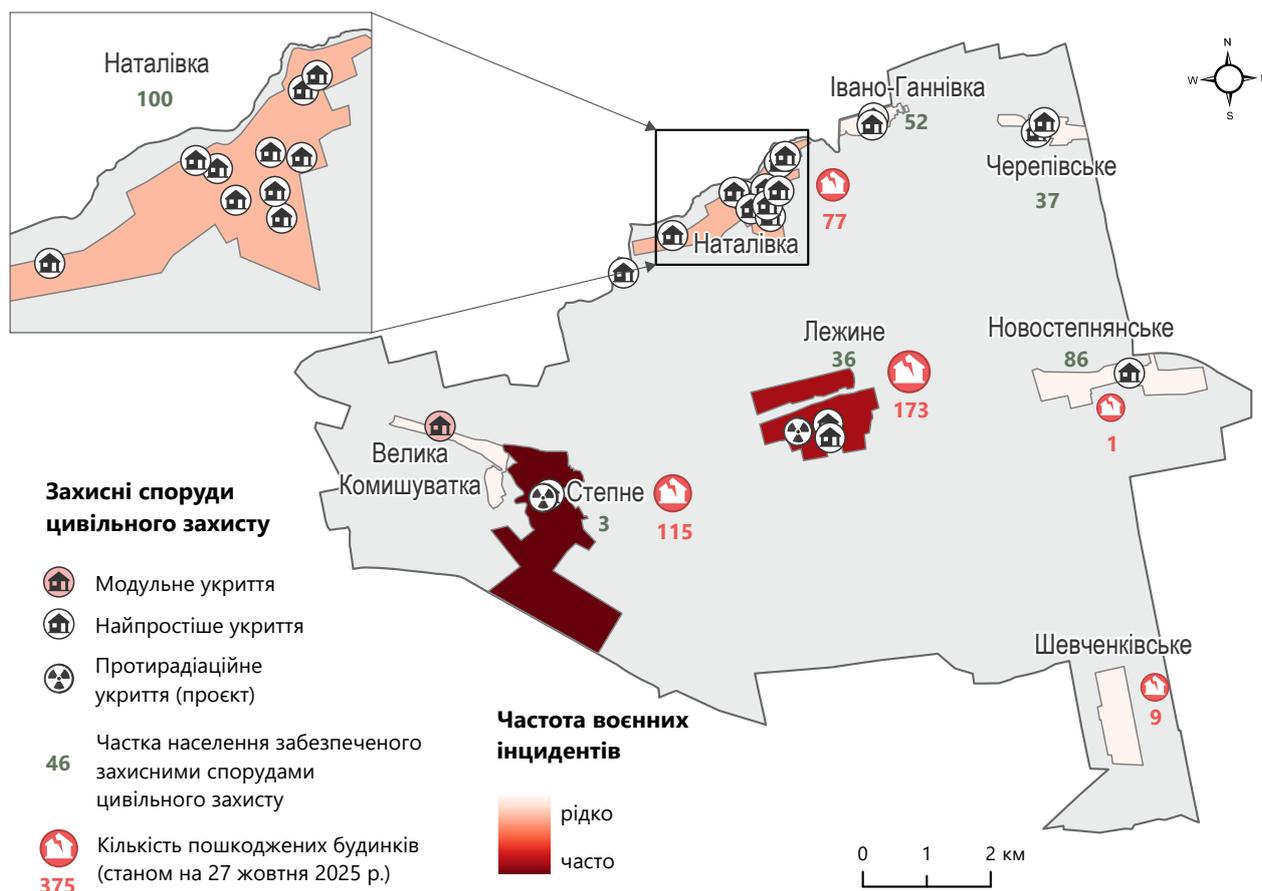

Рис. 2.8. Захисні споруди цивільного захисту

Наявність систем оповіщення

У Степенській громаді відсутня централізована система оповіщення у всіх населених пунктах. Через це мешканці фактично не мають гарантованого каналу для швидкого отримання сигналів про повітряну тривогу, надзвичайні ситуації або інші загрози.

Частково в селах Степне, Лежине, Наталівка, Черепівське, Івано-Ганнівка та Велика Комишуватка сигнали тривоги чути із сусідніх громад, зокрема з боку Мокрянсько-Кам'яного кар'єру та обласної лікарні у Запоріжжі. Однак така система є непрямую, ненадійною та не забезпечує повного охоплення всіх населених пунктів громади.

Ключовими проблемами залишаються повна відсутність власних сирен та гучномовців, вразливість населення у разі відключення електроенергії або втрати мобільного зв'язку, а також відсутність резервних рішень, таких як локальні системи оповіщення у закладах освіти, центрах безпеки чи інших комунальних приміщеннях.

Наявність служб реагування в межах громади

Служби органів правопорядку

Громада не має власного відділу поліції, однак у с. Наталівка працює офіцер громади, який забезпечує оперативну взаємодію з населенням. Для складних випадків залучаються підрозділи Національної поліції з м. Запоріжжя. У зоні найдовшої доступності (понад 20 хвилин) підрозділів органів правопорядку знаходяться такі населені пункти: Новостепнянське, Черепівське, Івано-Ганнівка (рис. 2.9).

Водночас, для підвищення ефективності роботи правоохоронної системи існує потреба у посиленні поліцейської присутності в громаді. Оптимальним рішенням є збільшення кількості дільничних офіцерів, що забезпечить розподіл одного поліцейського на декілька старостатів. Такий підхід сприятиме скороченню часу реагування, покращенню комунікації з населенням, а також підвищенню рівня довіри громади до правоохоронної системи.

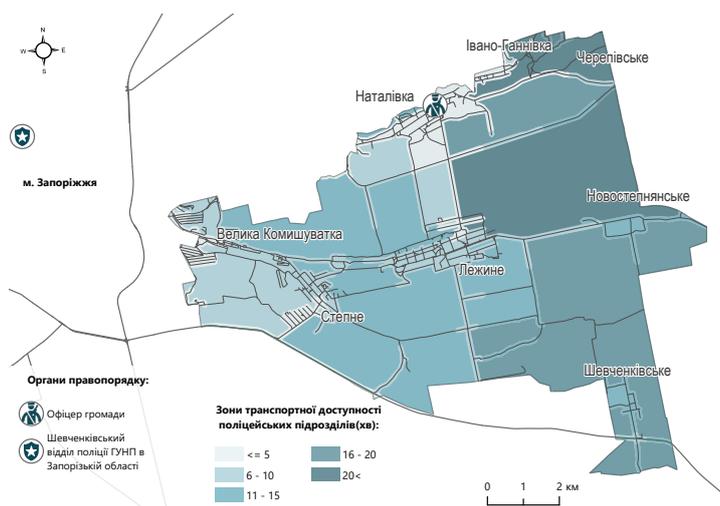

Рис. 2.9. Зони транспортної доступності поліцейських підрозділів

Аварійно-рятувальні підрозділи

На території Степненської громади відсутні власні пожежно-рятувальні підрозділи. Основне реагування забезпечується підрозділами ДСНС із м. Запоріжжя та м. Вільнянська. Це призводить до подовженого часу реагування у разі виникнення надзвичайних ситуацій. У зоні найдовшої доступності (понад 20 хвилин) пожежних підрозділів знаходяться такі більшість населених пунктів: Новостепнянське, Черепівське, Івано-Ганнівка, Лежине, Степне та Шевченківське (рис. 2.10).

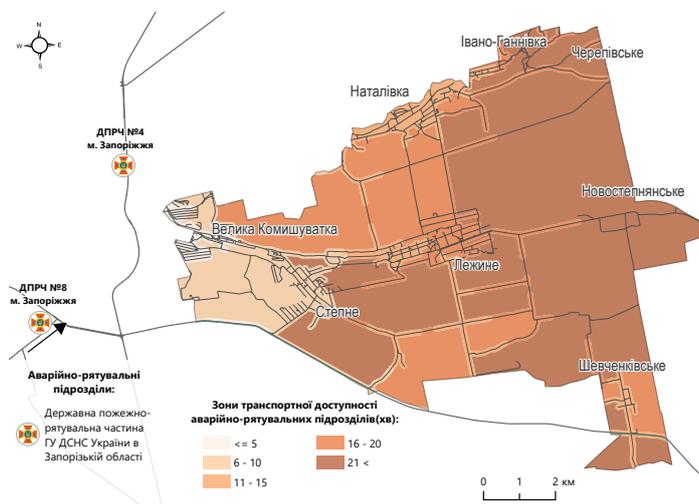

Рис. 2.10. Зони транспортної доступності аварійно-рятувальних підрозділів

Служби екстреної медичної допомоги

У селі Лежине функціонує станція швидкої медичної допомоги, яка забезпечує цілодобове обслуговування мешканців громади. Будівля станції перебуває у задовільному стані та відповідає мінімальним вимогам для ефективної роботи медичного персоналу. На балансі станції є одна повністю укомплектована карета швидкої допомоги,

здатна оперативно виїжджати на виклики та надавати медичну допомогу населенню.

Разом із тим, територіальний аналіз показує, що села Івано-Ганнівка, Черепівське та околиці Шевченківського перебувають у зоні найдовшої доступності, де час прибуття служби екстреної медичної допомоги перевищує 20 хвилин (рис.2.11).

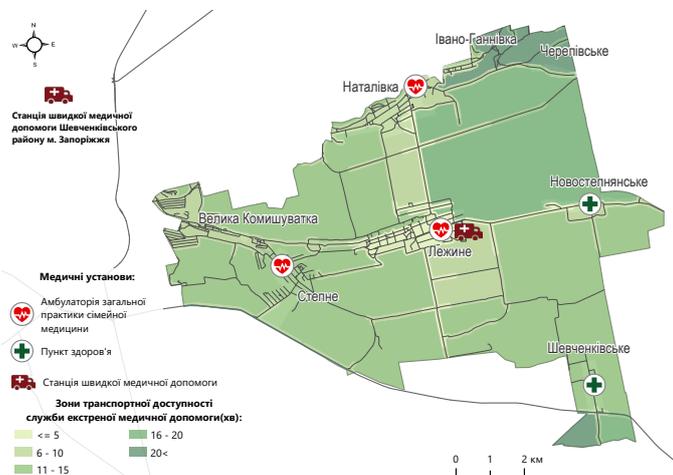

Рис. 2.11. Зони транспортної доступності служби екстреної медичної допомоги

Захист населення частково підтримується силами служб реагування м. Запоріжжя. Також у межах сусідньої Новоолександрівської територіальної громади функціонує Центр безпеки, ресурси якого за потреби можуть бути залучені для реагування на надзвичайні ситуації. Для підвищення рівня безпеки Степненській громаді доцільно розглянути можливість створення власного пожежного підрозділу або Центру безпеки, що поєднував би пожежну, медичну та поліцейську складові.

Степненська громада перебуває у зоні природних, техногенних та воєнних загроз. Найбільшими викликами залишаються сезонні пожежі, посилені екстремальною спекою та посухами, які створюють додатковий тиск на сільськогосподарські угіддя й житлову забудову. Воєнні дії спричинили значні руйнування житлової та соціальної інфраструктури, що підвищує вразливість населення і ускладнює реагування на надзвичайні ситуації. Відсутність власних пожежно-рятувальних частин, обмежена кількість укриттів та відсутність централізованої системи оповіщення посилюють ризики для безпеки мешканців.

Водночас у громаді відсутній повноцінний відділ цивільного захисту, що суттєво знижує ефективність реагування на надзвичайні ситуації. Це призводить до залежності від зовнішніх служб, збільшує час прибуття допомоги та підвищує вразливість населення, особливо у випадках масштабних або комбінованих загроз. Такий стан справ вимагає посилення інституційної спроможності громади у сфері цивільного захисту та створення власної системи координації дій у кризових ситуаціях.

РОЗДІЛ 3. SWOT-АНАЛІЗ

SWOT-аналіз – це інструмент стратегічного планування, який допомагає оцінити сильні та слабкі сторони громади, а також зовнішні можливості та загрози. Його використання дозволяє краще зрозуміти поточну ситуацію, визначити пріоритети розвитку та обґрунтовано сформулювати стратегічні цілі. Для громади SWOT-аналіз є важливим етапом у підготовці стратегії, оскільки дозволяє ухвалювати рішення на основі реальних умов і потенціалу.

У цьому розділі представлено SWOT-аналіз, виконаний за партисипативним підходом – із врахуванням поглядів ключових стейкхолдерів громади: представників органів місцевого самоврядування (включаючи фахівців різних департаментів та старост), мешканців, підприємців та представників громадських організацій. Такий формат дозволяє побачити сильні та слабкі сторони, можливості і загрози розвитку територіальної громади крізь призму щоденного досвіду, професійних викликів і громадянської активності різних груп.

Цей свідомий відхід від класичного загального підходу дає можливість пролунати «різним голосам громади» та краще відобразити реальну багатогранність її потреб, проблем і потенціалу. Основою аналізу стали результати опитувань, фокус-групових дискусій та онлайн-консультацій, проведених у процесі підготовки Стратегії.

СИЛЬНІ СТОРОНИ

Фахівці ОМС:

1. Демографія, соціальні та адмінпослуги

Довоєнне зростання населення за рахунок молоді – розвиток садових товариств, забудова, приїзд молодих сімей.

Інфраструктурна близькість до міста (Запоріжжя) приваблює мешканців, зокрема молоді сім'ї.

Фіксація даних про ВПО – є регулярна статистика щодо новоприбулих, навіть якщо вона не масштабна.

Фокус на вразливі групи – послуги для пенсіонерів, ВПО, ветеранів, сімей у складних обставинах.

Є позитивні ініціативи (співпраця з гуманітарними організаціями, фахівець із супроводу ветеранів)

2. Охорона здоров'я

Безперебійне енергопостачання медичних закладів (генератори)

Співпраця з міжнародними організаціями та благодійними фондами (ACTED, Медичний корпус, Альянс громадського здоров'я тощо) дозволяє громаді отримувати медичне обладнання, ліки, меблі, витратні матеріали, що частково покриває дефіцити.

Наявність досвідчених кадрів

3. Культура, молодь, спорт

Довоєнне зростання населення за рахунок молоді – розвиток садових товариств, забудова, приїзд молодих сімей.

Інфраструктурна близькість до міста (Запоріжжя) приваблює мешканців, зокрема молоді сім'ї.

Фіксація даних про ВПО – є регулярна статистика щодо новоприбулих, навіть якщо вона не масштабна.

Фокус на вразливі групи – послуги для пенсіонерів, ВПО, ветеранів, сімей у складних обставинах.

Є позитивні ініціативи (співпраця з гуманітарними організаціями, фахівець із супроводу ветеранів)

4. ЖКГ

Високий рівень самоорганізації населення — значна частина мешканців відновлюють житло власними силами або за підтримки родичів.

Підтримка від благодійних організацій

Гнучкість місцевої влади — сільрада намагається фіксувати стан будинків до подачі заявок, щоб уникнути плутанини, надає допомогу навіть у складних випадках.

Наявність механізмів екстреного реагування — оперативна допомога матеріалами для тимчасового перекриття дахів після нових пошкоджень.

У громаді збережене базове функціонування комунальних послуг: є світло, вода, зв'язок, працює команда комунальників без скарг.

Водопровідна мережа частково модернізована: замінено труби на пластикові, завдяки чому стало менше поривів і покращилась якість технічної води.

5. Освіта

Наявність шкільних автобусів

Наявність педагогічних кадрів

Наявність резервного комунального фонду для розміщення закладу освіти (с.Лежине)

6. Громадська безпека

Пункти незламності є в Степному, Лежиному, Наталівці — забезпечені всім необхідним.

План дій у разі виникнення надзвичайних ситуацій наявний, хоча потребує популяризації серед населення.

Реакція швидкої допомоги — в середньому доїжджає за 10 хвилин.

7. Економіка

Близькість до міста (Запоріжжя) як логістична перевага

Наявний реальний попит на побутові та малі послуги

Є готовність підтримувати локальний та малий бізнес з боку громади

8. Транспортна інфраструктура і мобільність

Наявність 2 залізничних станцій.

Якість дороги державного значення Н-08 (Бориспіль–Маріуполь) на доброму рівні.

Дві обласні дороги в задовільному або доброму стані.

Соціальний автобусний маршрут, який охоплює всі населені пункти громади.

Загалом достатній рівень транспортного сполучення із сусідніми громадами.

Близькість населених пунктів до основних доріг, добре спланована територія громади.

Велика протяжність дорожньої мережі.

9. Навколишнє середовище

Вигідне місцезрештування громади, близькість до міста Запоріжжя.

Розвинена транспортна розв'язка.

Відсутність підприємств-забруднювачів, чисте атмосферне повітря.

Річка Мокра Московка у задовільному екологічному стані, повноводна і незабруднена.

Проведена структурована інвентаризація земель, які використовуються за цільовим призначенням.

Відсутність природних стихійних лих (пожежі, повені).

Очищені забруднені військовими ділянки, повернені до господарського використання.

Наявність великих сільськогосподарських земель і двох родовищ корисних копалин (граніту).

СИЛЬНІ СТОРОНИ

МЕШКАНЦІ ГРОМАДИ:

- Близькість громади до обласного центру - м. Запоріжжя та, відповідно, до якісних та різноманітних послуг
- Багато територій, які можна використати під забудову.
- Багатий природний потенціал та висока туристична привабливість для позаміського відпочинку
- Вмотивовані, згуртовані та ініціативні мешканці

ПРЕДСТАВНИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, МІСЦЕВІ АКТИВІСТИ:

- Близькість громади до міста
- Багато територій, які можна використати під забудову, інфраструктурні проєкти, розміщення бізнесу
- Цікаві туристичні об'єкти, історія громади, кар'єри (магніт для туристів)
- Розвинене фермерство

ПІДПРИЄМЦІ:

- Стійкість та згуртованість мешканців громади

СЛАБКІ СТОРОНИ

МЕШКАНЦІ ГРОМАДИ:

- Відсутність укриттів у навчальних закладах, неможливість забезпечити безпечний та безперервний процес офлайн-навчання
- Зменшення ентузіазму та моральна втома в населення
- Нестача публічних просторів, місць для обміну думками та ідеями
- Низька наповнюваність бюджету, відсутність фінансування на важливі проєкти
- Низький рівень надання соціальних та культурних послуг у громаді

ПРЕДСТАВНИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, МІСЦЕВІ АКТИВІСТИ:

- Низький рівень ініціативності та прагнення до змін з боку як мешканців, так і місцевої влади
- Відсутність лідерських фігур, які б стали рушіями змін і об'єднували зусилля громади

ПІДПРИЄМЦІ:

- Відсутність укриттів,
- Відсутність державної підтримки проєктів місцевого розвитку
- Фрагментарна активність мешканців (низька в повсякденних ініціативах)
- Обмежені можливості громади залучати кваліфікованих фахівців через неконкурентну оплату праці

СЛАБКІ СТОРОНИ

Фахівці ОМС:

1. Демографія, соціальні та адмінпослуги

Старіння населення – більшість постійних жителів громади — люди пенсійного віку.

Міграція молоді та сімей із дітьми через небезпеку.

Нефіксоване населення в садових товариствах – реальна чисельність мешканців занижена в офіційній статистиці.

Відтік працездатного населення до Запоріжжя.

Незадовільний стан приміщення ЦНСП.

Відсутність укриттів у закладах надання адміністративних та соціальних послуг.

Відсутність соціального таксі.

Брак побутових соціальних послуг – перукар, доставка до лікарні, супровід літніх осіб.

Брак спеціалізованих послуг для ветеранів – стоматологія, спортзали.

Відсутність простору для спілкування літніх людей – соціальна ізоляція пенсіонерів.

Обмежений доступ до повного спектру адмінпослуг на місцях – мешканці змушені звертатися до Запоріжжя.

2. Охорона здоров'я

Критичний стан приміщень амбулаторій, які не відповідають стандартам НСЗУ.

Недоступність закладів для маломобільних груп населення – відсутні пандуси, вузькі двері, аварійні туалети.

Нестача лікарів – на всю громаду працює один сімейний лікар.

Недостатня кількість аптек.

Відсутність локальної ветеринарної аптеки та служби.

Відсутність укриттів у всіх закладах охорони здоров'я.

Низька привабливість громади для роботи медичного персоналу (низька зарплата, незадовільні умови).

3. Культура, молодь, спорт

Пошкодження об'єктів спортивної інфраструктури внаслідок збройної агресії

Нестача тренерів і спортивних секцій

Поганий матеріально-технічний стан об'єктів спортивної інфраструктури та закладів культури

Культурно-масові заходи, фестивалі та гурткова робота не проводяться у зв'язку з воєнним станом

4. ЖКГ

У громаді повністю відсутні очисні споруди — це екологічна загроза, а також бар'єр для залучення інвестицій у житлове будівництво.

Громада не має можливості забезпечити соціальне житло або тимчасовий прихисток, що унеможливує підтримку вразливих категорій населення або внутрішньо переміщених осіб.

Система поводження з твердими побутовими відходами перебуває на примітивному рівні — немає сортування, сміття вивозиться без системності, є факти засмічення природних територій.

Хоча благоустрій частково підтримується, відсутній системний і естетичний підхід до розвитку громадських просторів — бракує вуличного освітлення, озеленення, місць відпочинку; є потреба у створенні відділу благоустрою з фаховим плануванням територій.

Відсутність резервного житлового фонду — немає квартир або будинків для тимчасового чи соціального захисту.

Відсутність модульних будинків — відсутній базовий інструмент для тимчасового розміщення людей після втрати житла.

Низький відсоток юридично оформленої багатоквартирної власності — 7 пошкоджених багатоповерхівок не можуть подати заявки на відновлення, бо не мають ОСББ.

Відсутність каналізації.

Відсутність централізованого водопостачання в селі Івано-Ганнівка.

5. Громадська безпека

Відсутність добровільної пожежної охорони у самій громаді.

Час прибуття пожежної служби — до 30 хв, що критично при пожежах.

Відсутність системи оповіщення.

Стихийні сміттєзвалища у Наталівці, що є ризиком екологічної небезпеки.

Низька поінформованість населення щодо плану дій під час нс.

Базовий рівень облаштування укриттів.

Відсутній відділ цивільного захисту при сільській раді.

6. Економіка

Фактично повна відсутність малого чи середнього бізнесу

Брак робочих місць

Залежність від зовнішніх ринків / міст

Люди масово працюють і закуповуються в Запоріжжі, тобто не створюється ВВП у громаді, відтік коштів, втрата економічної суб'єктності

Немає сприятливих умов для відкриття бізнесу (немає укриттів, води, електрики, зв'язку тощо)

7. Транспортна інфраструктура і мобільність

Відсутність прямого сполучення громадським транспортним з Черепівським.

Слабке внутрішнє сполучення між населеними пунктами громади.

Частина місцевих доріг не асфальтована

Зупинки автобусів не є безбар'єрними, мають незадовільний стан.

Зруйноване дорожнє покриття через вантажний транспорт із кар'єрів.

Відсутність велосипедної інфраструктури.

Немає організованих паркомісць.

Відсутня або в поганому стані мережа тротуарів.

Громадський транспорт незручний, не адаптований для людей з інвалідністю.

Проблеми з доступністю громадського транспорту у святкові та вихідні дні.

8. Навколишнє середовище

Менталітет населення щодо поводження з відходами, відсутність культури роздільного збору сміття.

Вплив діяльності кар'єрів (особливо Мокрянського) на стан дорожньої інфраструктури.

9. Освіта

Незадовільний матеріально-технічний багатьох шкіл та садочків

Низький рівень безбар'єрності та інклюзивності закладів та шкільного транспорту.

Відсутність укриттів для безпечного очного навчання.

Відсутність позашкільної активності

Відсутність локальних бібліотек або їхня непрацездатність.

МОЖЛИВОСТІ

ФАХІВЦІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (ОМС):

Демографія, соціальні та адміністративні послуги:

Потенціал садових товариств для заселення і розширення

Попередній тренд молодіжної міграції в громаду (до повномасштабного вторгнення)

Економіка:

Розгортання державних і донорських програм з розвитку підприємництва в постраждалих регіонах

Громада може стати супутником/передмістям для частини економіки Запоріжжя (виробництво, логістика, складські послуги, житло).

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ):

Участь у державних та донорських програмах із розвитку інфраструктури

Державні та донорські програми («Відновлення») — як механізм підтримки приватного житлового сектору.

Можливість залучення нових благодійних чи міжнародних організацій для створення резервного житла, модульних містечок тощо.

Механізми передачі залишених земель державі — потенційна база для нової житлової забудови або модульних рішень.

Формування законодавчих змін щодо ОСББ і відновлення багатоповерхівок.

Навколишнє середовище:

Державна чи міжнародна підтримка екологічних проєктів.

Законодавчі ініціативи щодо покращення екологічного стану, зокрема підтримка роздільного збору сміття.

Зростання уваги суспільства до екологічної безпеки та сталого розвитку.

Громадська безпека:

Можливість співпраці з обласними/державними програмами з розбудови систем оповіщення та укриттів.

Навчальні програми з картографування та зонування — потенціал підвищити якість управління безпекою.

Потенційне створення добровільної пожежної бригади у партнерстві з ДСНС або міжнародними донорами.

Грантові кошти на проєкти цивільного захисту — відкриваються нові донорські програми після військових дій.

Транспорт

Потенціал для розвитку туристичних веломаршрутів, враховуючи близькість до Запоріжжя.

Можливість залучення державних чи міжнародних програм з безбар'єрності.

Перехід на екологічно чистий транспорт і інфраструктурні субсидії.

Загальна тенденція до розвитку сталої мобільності на національному рівні.

Охорона здоров'я

Можливість отримати модульні амбулаторії від обласного департаменту охорони здоров'я

Співпраця з міжнародними організаціями та благодійними фондами

Реалізація державних чи регіональних програм для молодих фахівців - компенсація житла, проїзду чи підйомні.

Освіта

Можливість отримання субвенцій для реалізації освітніх проєктів.

Інтерес донорів (ЮНІСЕФ та ін.) до створення дитячих та молодіжних просторів

Культура, молодь, спорт

Підвищення інтересу до історико-культурної спадщини з боку дослідників, туристів або культурних програм

Підтримка від благодійних організацій і донорів у сфері неформальної освіти, дитячого дозвілля, культурного розвитку

МЕШКАНЦІ ГРОМАДИ

Державна підтримка у сфері місцевого розвитку та відновлення

Покращення безпекових умов у країні

Відновлення залізничного сполучення

Інтеграція до ЄС

ПРЕДСТАВНИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, МІСЦЕВІ АКТИВІСТИ

Впровадження програм підтримки молоді в селах на національному рівні

Залучення інвесторів до освоєння наявних інвестиційних ділянок у громаді

Зростання інтересу мешканців сусідніх громад до відпочинку у Степенській громаді

Вступ до Європейського союзу

ПІДПРИЄМЦІ

Закінчення війни.

Міжнародна грантова допомога для фермерів та інших підприємців

ЗАГРОЗИ

ФАХІВЦІ ОРГАНІВ МІСЦЕВОГО САМОВРЯДУВАННЯ (ОМС):

Демографія, соціальні та адміністративні послуги:

Старіння населення та виїзд молоді через війну:

Війна як стримуючий фактор розвитку: гальмує реалізацію проектів, відлякує інвесторів, ускладнює надання послуг.

Економіка:

Постійна загроза безпеці стримує інвестиції, відкриття бізнесу, роботу сервісів.

Міграція населення з небезпечних регіонів до великих міст або за кордон

Загальна економічна нестабільність в Україні

Інфляція, складність відкриття ФОП, податковий тиск, нестача підтримки — стримують людей від відкриття справи.

Житлово-комунальне господарство (ЖКГ):

Втрата інвестиційної привабливості території через інфраструктурні проблеми

Війна та інфляційні процеси

Нові обстріли — ситуація залишається небезпечною, нові пошкодження продовжують виникати.

Недостатнє державне фінансування або затримки компенсацій — затягують або унеможливають своєчасне відновлення.

Немає механізму дій з покинутим пошкодженим майном — земельні ділянки переходять у державність, але незрозуміло, як їх далі використовувати.

Навколишнє середовище:

Продовження військових дій чи політична нестабільність у регіоні.

Загальнодержавні економічні кризи, що зменшують фінансування екологічних програм.

Погіршення кліматичних умов, що може вплинути на водні ресурси.

Забруднення від промисловості Запоріжжя чи діяльності кар'єрів, розташованих за межами громади.

Громадська безпека:

Високий рівень загрози обстрілів/військових дій, що вже призвели до людських жертв і руйнувань.

Відсутність стабільного фінансування з боку держави на безпекові ініціативи.

Ризик екологічних катастроф через стихійні сміттєзвалища.

Низький рівень довіри або підтримки депутатів щодо проектів (наприклад, система оповіщення).

Близькість до заводу "Промвибух", який є об'єктом підвищеної небезпеки.

Охорона здоров'я

Кадровий відтік до міста Запоріжжя

Низька зацікавленість лікарів у роботі в сільській місцевості, навіть попри відкриті вакансії та заявлену потребу.

Транспорт

Залежність від обласного центру щодо транспорту та логістики.

Відсутність довгострокових програм державного фінансування на ремонт місцевих доріг.

Погіршення доріг внаслідок надмірного руху вантажного транспорту (особливо з сусідніх кар'єрів).

Зростання вартості паливно-мастильних матеріалів та обслуговування транспорту.

Освіта

Невизначеність щодо подальшого державного фінансування освітніх закладів.

Бюрократичні перепони, що ускладнюють проходження дозвільних процедур для будівництва укріплень.

Відтік учнів до інших громад або міст через відсутність укріплень.

Культура, молодь, спорт

Продовження військової агресії та дії воєнного стану (обмежує проведення масових заходів, ризик руйнування об'єктів)

Висока конкуренція за донорські ресурси

Міграція молоді та родин зменшує кількість учасників культурних і спортивних ініціатив у громаді

МЕШКАНЦІ ГРОМАДИ

Воєнний стан і тривала загроза безпеці

Відтік і старіння населення

Відсутність державної фінансової підтримки

Негативні екологічні впливи (промислові викиди, пил, шум, радіація)

ПРЕДСТАВНИКИ ГРОМАДЯНСЬКОГО СУСПІЛЬСТВА, МІСЦЕВІ АКТИВІСТИ

Неповернення переміщених осіб у громаду

Відтік молоді, старіння населення

Тривала загроза безпеці

Призначення некомпетентних посадовців на державному рівні

ПІДПРИЄМЦІ

Наближення лінії зіткнення

Глобальні конфлікти впливають на ціни та економічну стабільність громади

У Таблиці 3.1 представлено SWOT-аналіз Степенської громади**СИЛЬНІ СТОРОНИ (Strengths):**

- Тенденція до зростання кількості населення
- Близькість до обласного центру - м. Запоріжжя
- Компактна конфігурація громади, добре розвинена дорожня інфраструктура та сполучення з сусідніми громадами
- Наявність родовищ корисних копалин та великих площ сільськогосподарських земель
- Наявність історико-культурної спадщини, унікальних природних ландшафтів та рекреаційного потенціалу для туризму
- Велика площа територій, які можна використати під забудову, розміщення підприємств та проєктів
- Частково модернізована система водопостачання та безперебійне забезпечення базових комунальних та соціальних послуг
- Функціональні пункти незламності та наявність плану дій у разі надзвичайних ситуацій.
- Відсутність підприємств-забруднювачів, чисте атмосферне повітря, гарний екологічний стан р. Мокра Московка
- Стійкість та згуртованість жителів, готовність до участі в житті громади.
- Активна співпраця громади з міжнародними організаціями та гуманітарними фондами.
- Реальний попит на побутові та малі послуги створює основу для розвитку мікробізнесу.

МОЖЛИВОСТІ (Opportunities):

- Реалізація державних та регіональних житлових програм та політик для залучення молодих фахівців у громаду
- Реалізація донорських і державних програм з підтримки підприємництва, відновлення та інфраструктури.
- Залучення інвестицій у житлову забудову через передачу державних земель громаді.
- Створення нових механізмів відновлення багатоквартирного фонду.
- Залучення молоді через міжнародні, державні, регіональні проєкти у сфері спорту, неформальної освіти та молодіжного лідерства
- Гранти на розвиток культури, спортивної інфраструктури, екологічних ініціатив і безпеки
- Участь громади в програмах з розвитку безбар'єрності, сталої мобільності та велосипедних маршрутів.
- Зростаючий інтерес до екологічної безпеки
- Інтеграція України до ЄС
- Відновлення залізничного сполучення
- Побудова сміттєпереробного заводу
- Розвиток зеленої енергетики та забезпечення енергетичної незалежності громади

СЛАБКІ СТОРОНИ (Weaknesses):

- Старіння населення, виїзд молоді
- Фактична відсутність малого бізнесу, сервісів і точок торгівлі в громаді
- Відтік кваліфікованих кадрів до Запоріжжя через неконкурентну заробітну плату
- Немає централізованого постачання питної води та очисних споруд, відсутність каналізації
- Наявність руйнувань житлового фонду та закладів соціальної інфраструктури
- Погане внутрішнє транспортне сполучення, ґрунтові дороги, неасфальтовані вулиці.
- Відсутність велосипедної інфраструктури, тротуарів і паркомісць.
- Відсутність укриттів у соціальних, медичних та освітніх установах.
- Низький рівень безбар'єрності в інфраструктурі, транспорті, медичних і освітніх закладах.
- Недостатня кількість медичних кадрів, аптек і ветеринарних послуг, незадовільний стан амбулаторій.
- Примітивна система поводження з відходами, стихійні сміттєзвалища, відсутність сортування.
- Нестача кваліфікованих фахівців, особливо у сфері благоустрою та житлово-комунальних послуг
- Низька наповнюваність бюджету та нестача ресурсів на стратегічні проєкти.
- Низький рівень культурної активності
- Психоемоційна втома населення, зниження ентузіазму і віри в зміни.
- Відсутність лідерів думок, які б об'єднували громаду навколо спільних цілей.
- Відсутність послуг із вивезення сміття в ряді населених

ЗАГРОЗИ (Threats):

- Міграція молоді й втрата критичної маси активного населення
- Тривала загроза безпеці, воєнний стан та наближення фронту
- Відсутність системи укриттів для мешканців громади
- Масовий відтік молоді, старіння населення, зниження народжуваності
- Триваюча війна та наближення фронту
- Інфляція, зростання цін на будматеріали
- Недостатнє або нестабільне державне фінансування ключових програм і проєктів
- Погіршення екологічної ситуації через діяльність кар'єрів, стихійні сміттєзвалища та кліматичні зміни
- Відсутність державної стратегії з управління покинутим або пошкодженим майном
- Низька привабливість громади для кваліфікованих фахівців через умови праці та проживання
- Глобальні конфлікти та економічні коливання

У межах стратегічного планування розвитку Степенської сільської громади проведено TOWS-аналіз (табл.3.2) – інструмент, що дозволяє сформулювати напрямки розвитку громади, ґрунтуючись на внутрішніх характеристиках (сильних і слабких сторонах) та зовнішніх чинниках (можливостях і загрозах).

Таблиця 3.2. Модель стратегічного вибору для розвитку громади: TOWS-матриця

	МОЖЛИВОСТІ (О)	ЗАГРОЗИ (Т)
СИ ЛЬН І СТО РОН И (S)	<p>SO-стратегії (Використання сильних сторін для ST-стратегії (Використання сильних сторін для реалізації можливостей):</p> <ul style="list-style-type: none"> Використання зростання населення і близькості до Запоріжжя для залучення молодих фахівців у громаду через державні та регіональні житлові програми, сприяння забудові і модернізації житла. Розвиток мікробізнесу на основі попиту на побутові послуги з підтримкою малого бізнесу через гранти і донорські програми. Використання історико-культурної спадщини та природних ландшафтів для розвитку зеленого і культурного туризму, залучення туристів з усієї області, зокрема до кар'єрів і туристичних маршрутів. Підтримка міжнародної співпраці для впровадження проектів з екологічної безпеки та розвитку сонячної енергетики. Застосування компактної конфігурації громади і розвиненої дорожньої інфраструктури для створення маршрутів сталої мобільності (велосипедні доріжки, пішохідні зони). 	<p>протидії загрозам):</p> <ul style="list-style-type: none"> Використання стійкості громади, готовності мешканців до участі в житті для формування локальних лідерських центрів і зміцнення соціальної згуртованості Активне застосування та поширення серед населення плану дій на випадок надзвичайних ситуацій з метою мінімізації впливу воєнного стану та інших кризових викликів. Використання гарного екологічного стану, відсутності забруднювачів для залучення екологічно свідомих інвесторів і підтримки проектів сталого розвитку. Забезпечення базових соціальних послуг і модернізація інфраструктури, щоб зменшити відтік населення, особливо кваліфікованих кадрів та привабити інвесторів. Активна співпраця з міжнародними гуманітарними фондами для отримання ресурсів на покращення медичних і освітніх послуг.
	<p>WO-стратегії (Подолання слабких сторін через WT-стратегії (Мінімізація слабких сторін і використання можливостей):</p> <ul style="list-style-type: none"> Залучення державних і донорських програм для модернізації житлового фонду, відновлення соціальної інфраструктури (школи, амбулаторії), побудови каналізаційних мереж та укріплень. Використання програм підтримки підприємництва для розвитку малого бізнесу, створення нових сервісів і торговельних точок, що зменшить залежність від міста і сприятиме працевлаштуванню. Розробка програм залучення молоді через неформальну освіту, спорт, культурні ініціативи, щоб подолати старіння населення і виїзд кваліфікованих кадрів. Інвестиції у розвиток транспортної інфраструктури — ремонт доріг, облаштування тротуарів, велосипедних доріжок та паркомісць — завдяки грантам на сталу мобільність. Впровадження сучасних систем поводження з відходами, сортування сміття, екологічних ініціатив з підтримкою грантів. 	<p>уникнення загроз):</p> <ul style="list-style-type: none"> Популяризація плану дій у НС серед різних груп локальних акторів Впровадження заходів з підтримки психоемоційного здоров'я населення, підвищення мотивації і формування лідерських груп, що здатні об'єднати громаду у складних умовах. Оптимізація використання існуючих ресурсів для покращення стану медичних і освітніх установ, підвищення якості послуг за рахунок співпраці з волонтерськими і міжнародними організаціями. Пріоритетне відновлення та модернізація житлового фонду і соціальної інфраструктури для зниження міграції та залучення кваліфікованих кадрів. Розробка екологічної стратегії з урахуванням загроз від діяльності кар'єрів та стихійних звалищ, спрямована на довгострокове збереження природних ресурсів.
СЛА БКІ СТО РОН И (W)		

РОЗДІЛ 4. СЦЕНАРІЇ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

Сценарії розвитку відображають найбільш ймовірні шляхи зміни громади на певний період. Вони показують послідовність подій від теперішнього стану до майбутнього, базуючись на поєднанні сильних і слабких сторін, можливостей та загроз.

Для їх підготовки використовуються демографічні та економічні прогнози, статистичні дані та результати обговорень, а також враховуються особливості ключових секторів економіки громади. Мета сценаріїв – оцінити потенційні наслідки існуючих тенденцій і їх вплив на управління та фінансування розвитку громади з різних джерел.

Демографічний прогноз визначає очікувану чисельність населення та його вікову структуру з урахуванням народжуваності, смертності та міграції. Економічний прогноз базується на історичних даних та аналізі внутрішніх і зовнішніх чинників, що впливають на економіку громади, регіону та країни, включаючи рівень зайнятості, доходи бюджету та середню заробітну плату. При цьому враховуються глобальні економічні тренди.

Особливу увагу приділено характеру та обсягу впливу повномасштабної війни на демографічні, соціальні та економічні процеси в громаді. Війна була визначена ключовою зовнішньою загрозою всіма стейкхолдерами Степненської громади, які були долучені до обговорення в ході розробки Стратегії розвитку громади. Тривала війна визначає міграційні потоки, демографічну структуру, соціальну й підприємницьку динаміку та економічну спроможність. Окрім цього при побудові сценаріїв розвитку громади, соціально-політична ситуація також має суттєвий вплив.

Визначається та опрацьовується декілька варіантів сценаріїв розвитку: інерційний та альтернативні (оптимістичний і песимістичний). Сценарії сформульовано у формі опису демографічних, економічних, соціальних та інших найбільш важливих характеристик громади у їх динаміці з метою пріоритизації одного із можливих сценаріїв для подальшого планування.

Інерційний сценарій формується на основі припущень, що протягом тривалого часу вплив зовнішніх і внутрішніх факторів на стан територіальної громади залишиться незмінним.

Альтернативні сценарії є необхідними для подальшого перегляду, корекції та уточнення цілей розвитку (за умови виникнення потреби). В межах альтернативного сценарування розроблено оптимістичний та песимістичний варіанти.

Оптимістичний сценарій ґрунтується на припущеннях, що будуть реалізовані найсприятливіші зовнішні (глобальні та національні) та внутрішні (ті, які територіальна громада здатна створити самостійно) фактори впливу.

Песимістичний сценарій є результатом критичної оцінки та врахування негативного впливу зовнішніх і внутрішніх факторів. Відповідно до обраного сценарію формується стратегічне бачення розвитку територіальної громади.

ІНЕРЦІЙНИЙ СЦЕНАРІЙ

Зовнішні припущення

- Війна триває, бойові дії мають періоди загострення та стихання, але не наближаються і не поширюються безпосередньо на територію громади.
- Державна політика підтримки сільських територій залишається на поточному рівні, без суттєвого розширення програм фінансування.
- Міжнародна донорська підтримка зберігається, але переважно спрямована на критичну інфраструктуру та гуманітарні потреби.
- Інфляція стабілізується на рівні 10-13 % на рік, темпи зростання економіки країни низькі.
- Міграційні процеси залишаються на рівні 2024-2025 рр., із незначним поверненням населення.

Внутрішні припущення

- Загальна чисельність стабілізується не перевищуючи 6,000 осіб; ключовими демографічними процесами є старіння населення, відтік працездатного населення, помірний приплив та інтеграція ВПО.
- Провідними галузями економіки громади залишаються сільське господарство і торгівля; малий та мікробізнес розвиваються повільно; інвестиції обмежені через безпекові ризики.
- Доходи населення залишаються на поточному рівні; місцеві можливості працевлаштування кардинально не змінюються; більшість економічно активного населення продовжує здійснює маятникову міграцію до Запоріжжя.
- Бюджет громади демонструє помірне зростання, частка власних податкових надходжень поступово зростає до 45-50%, а структура видатків залишається майже незмінною.

- Основні комунальні послуги підтримуються на базовому рівні, місцеві дороги частково асфальтуються, відновлюється зруйнований житловий фонд та заклади соціальної інфраструктури, укриття створюються лише в ключових школах.
- Медичні та освітні послуги функціонують без значних змін; культурна та спортивна інфраструктура відновлюється повільно.

Наслідки імплементації сценарію

Продовження війни й дії воєнного стану та збереження обмеженого рівня підтримки з боку держави й донорів визначатиме головні обмеження для розвитку громади. Сильні сторони Степенської громади, такі як компактне та відносно безпечне розташування території, наявність базової соціальної інфраструктури та працюючий агросектор, дозволять зберегти життєдіяльність населених пунктів. Водночас обмежені фінансові ресурси та слабка інвестиційна привабливість громади значно обмежують можливості модернізації та розвитку економіки. Громада буде орієнтуватися на підтримку наявної інфраструктури та утримання надання мінімально необхідних комунальних та соціальних послуг.

Економічне життя залишатиметься обмеженим. Нові приватні інвестиції майже не надходитимуть, розвиток малого та середнього бізнесу буде повільним і точковим, переважно у сфері базових послуг і торгівлі. Агросектор залишатиметься основою економіки, без впровадження переробки продукції. Підприємства зможуть лише підтримувати існуючий рівень виробництва, не нарощуючи масштаби.

Демографічна ситуація формуватиме додаткові виклики. Продовжуватиметься старіння населення та відтік молоді, частина ВПО інтегрується, нові потоки будуть обмеженими. Периферійні села найшвидше втрачати жителів, що підсилюватиме просторовий дисбаланс у системі розселення. Старіння населення створюватиме додаткове навантаження на охорону здоров'я та соціальний захист. Зберігатиметься важлива роль маятникової міграції працездатного населення до Запоріжжя.

Поступово будуть реалізовуватися проекти асфальтування доріг, відновлення та модернізації ключових соціальних об'єктів, розширення парку комунальної техніки. Однак, за відсутності внутрішніх ресурсів, проекти з підвищення інклюзивності, безбар'єрності інфраструктури та послуг, енергоефективні ініціативи не реалізовуватимуться, або реалізовуватимуться точково завдяки державній допомозі чи донорській підтримці. Точково розвиваються безпекові проекти та ініціативи.

Волонтерські ініціативи та громадська підтримка допомагатимуть задовольняти базові потреби населення, але не стимулюватимуть системні зміни. Люди зберігатимуть почуття спільності та взаємодопомоги, але зростатиме ризик депресивних настроїв.

В цілому інерційний сценарій гарантує базову життєздатність Степенської громади, але не створює умов для сталого економічного розвитку та системних змін інфраструктури.

ОПТИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ

Зовнішні припущення

- Активні бойові дії завершуються протягом 0,5-1,5 роки; тимчасове припинення вогню «заморожує» лінію фронту, що склалася на той час; Україна отримує від міжнародних партнерів гарантії безпеки в межах контрольованої території.
- Питання вступу до ЄС знаходяться в процесі узгодження рішення.
- Україна отримує значні фінансові ресурси в рамках післявоєнної відбудови та інтеграції до ЄС.
- Донорські та державні програми активніше фінансують розвиток інфраструктури, зелену енергетику, освіту, охорону здоров'я.
- Покращується економічна ситуація в регіоні; на національному рівні зростає попит на агропромисловою продукцію та перероблені товари.
- Покращуються транспортна логістика та доступ до ринків збуту.

Внутрішні припущення

- Загальна чисельність населення до 2027 року може становити до 6,200 осіб за рахунок інтеграції ВПО та поверненню місцевих мешканців
- Починає відновлюватися довоєнна позитивна динаміка припливу молодих сімей, зокрема завдяки близькості до Запоріжжя та розвитку садових товариств.
- Аграрний сектор виходить зі стану стагнації; запускаються нові МСП у сфері послуг та торгівлі; поступово починають розвиватися переробка агропромислової продукції, будівництво, туризм та сонячна енергетика.
- Рівень доходів населення поступово зростає, покращується зайнятість і доступ до послуг.

- До 2027 року бюджет громади стабільно зростає, податкові надходження поступово збільшуються до 50-55% від загального бюджету; ближче до кінця планувального горизонту Стратегії структура бюджету дещо змінюється у бік зростання частки видатків на житлово-комунальне господарство, культуру та спорт.
- Модернізуються дороги, відновлюються зруйновані та аварійні комунальні заклади, розширюються мережі та доступ до централізованого постачання комунальних послуг; бюджетні кошти переспрямовуються на поступовий розвиток медичних послуг, культурних та спортивних заходів, а також благоустрій території.
- До 2027 року укриттями цивільного захисту забезпечені не тільки заклади освіти, але й всі населені пункти громади (включаючи укриття в соціальних закладах та модульні укриття у центрі населених пунктів); у громаді формується більш стійка система цивільного захисту та реагування на небезпеки.

Наслідки імплементації сценарію

У результаті реалізації оптимістичного сценарію Степненська громада до 2027 року переходить **від режиму виживання до етапу стабілізації та поступового розвитку**. Можливе завершення активних бойових дій, покращення безпекової ситуації й відновлення логістичних зв'язків у регіоні створять умови для повернення частини населення та активізації місцевої економіки. Громада отримає шанс закріпити за собою статус «тихого передмістя» обласного центру з комфортними умовами проживання та зростаючими можливостями для самозайнятості.

Поступово формується більш диверсифікована місцева економіка. Аграрний сектор залишатиметься ключовим, проте його доповнить розвиток малих переробних підприємств, майстерень і логістичних сервісів. Завдяки грантовим і державним програмам у громаді у відповідь на існуючий попит з'являються підприємці у сфері побутових послуг, дрібного ремонту, торгівлі, харчового виробництва. Це не створює економічного прориву, але зменшує трудову міграцію та посилює місцеву економіку.

Завдяки зростанню податкових надходжень громада зможе частково перейти від моделі реагування на проблеми до планового розвитку: асфальтувати внутрішні дороги, розширити вуличне освітлення, покращити благоустрій громадських просторів. Поступово відновлюються будівлі шкіл, амбулаторій, клубів, оновлюється комунальна техніка. Зростає частка витрат на житлово-комунальне господарство, культуру та спорт як ознака того, що громада починає вкладати у якість життя, а не лише в підтримання базової життєдіяльності.

Одним із найпомітніших результатів стає посилення системи безпеки та цивільного захисту. До 2027 року укриттями забезпечені більшість населених пунктів громади, включно із соціальними закладами, навчальними установами та центрами дозвілля. Розроблено чіткі алгоритми реагування на надзвичайні ситуації, створено мережу пунктів стійкості, відновлено добровільні пожежні підрозділи, оновлено техніку. Це дозволяє громаді не лише реагувати, а й проактивно запобігати ризикам.

Успішне повоєнне відновлення Степненської громади в даному сценарії значною мірою залежатиме від активності самих мешканців, влади та розвитку місцевого лідерства. Важливо, щоб люди брали участь у прийнятті рішень, створювали ініціативні групи, готували грантові заявки, а місцева влада співпрацювала з державними фондами, бізнесом і торговими мережами для відкриття нових сервісів і робочих місць. Підтримка освітніх і підприємницьких ініціатив, програм навчання та залучення молоді також стане необхідною умовою стійкого розвитку.

За таких умов до 2027 року Степненська громада може почати утверджуватися як спокійна, доглянута й комфортна територія з базовими, але сталими можливостями для життя, праці та розвитку.

ПЕСИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ

Зовнішні припущення

- Активна фаза війни продовжується тривалий час (більше 2-х років) або розширюється зона бойових дій у межах Запорізької та сусідніх областей.
- Країни-партнери надають Україні обмежену військово-технічну та економічну підтримку, достатню для стримування агресії, але недостатню для відновлення зруйнованої економіки та інфраструктури.
- Україна формально виконує зобов'язання за Угодою про асоціацію з ЄС, переговори про вступ країни до ЄС тривають невизначено довго без видимих результатів та визначених у часі перспектив членства в ЄС.
- Зростає чисельність груп людей, які потребують реабілітації та інтеграції, зокрема за рахунок ветеранів, ВПО та інших постраждалих категорій населення.
- Поступово скорочуються державні трансферти (освітні субвенції, дотації вирівнювання тощо), при цьому частина повноважень перекладається на місцеве самоврядування без належного ресурсного забезпечення.

- Попри воєнний стан, відбуваються вибори на національному та місцевому рівнях, що посилює політичну нестабільність і знижує консолідованість влади.
- Макроекономічна ситуація погіршується: зростає інфляція (понад 15 %), збільшується обсяг безробіття, зростає неофіційна зайнятість, скорочуються реальні доходи населення.
- Відновлення регіональної інфраструктури призупиняється через нестачу фінансування.
- Податковий тиск на підприємців посилюється.
- Активізується довгострокова міграція до безпечніших або економічно привабливих регіонів та за кордон.

Внутрішні припущення

- Населення поступово зменшується до близько 5,300 осіб за рахунок старіння, відтоку молоді та переміщення ВПО далі вглиб країни або закордон.
- Аграрний сектор працює на мінімальних потужностях; малий та мікробізнес майже не розвивається; нові інвестиції практично відсутні; економічний добробут населення падає.
- Реальні доходи населення падають; зростає залежність від соціальної та гуманітарної допомоги.
- Бюджет громади зростає дуже повільно, частка власних доходів залишаються на рівні 40-45%, а пріоритетними секторами видатків стають соціальний захист та громадська безпека.
- Інші сфери, зокрема культура, спорт і ЖКГ, фінансуються мінімально, що обмежує можливості розвитку інфраструктури та інвестицій у довгострокові проєкти.
- Стан комунальних мереж та послуг залишається незмінним або погіршується; місцевий бюджет покриває тільки ямкові ремонти доріг; доступ до медичних, освітніх, культурних послуг залишається без змін; загострюється питання кваліфікованих кадрів у цих сферах.
- Реалізація енергоефективних і «зелених» проєктів у Степенській громаді відкладається на невизначений термін.

Наслідки імплементації сценарію

У межах песимістичного сценарію безпековий фактор стає визначальним: активні бойові дії тривають понад 2 роки або загострюється в межах регіону, що створює постійну загрозу для життя населення та стримує будь-яку економічну чи соціальну активність. Державні трансферти скорочуються, частина повноважень

перекладається на місцеве самоврядування без належного ресурсного забезпечення. Зростає податковий тиск на підприємців; міграція до безпечніших або економічно привабливих регіонів активізується.

Попри розбудову укриттів у навчальних закладах громади і функціонування місцевого центру безпеки, громада не має цілісної системи цивільного захисту.

Населення поступово скорочується: виїжджає молодь, працездатні сім'ї та внутрішньо переміщені особи, які шукають стабільніших умов. У структурі населення зростає частка літніх людей і соціально вразливих категорій, що стають дедалі більш залежними від соціальної та гуманітарної допомоги.

Агросектор працює на мінімальних потужностях. Через зростання цін на паливо, добрива та дефіцит кадрів фермери зосереджуються лише на підтримці базового рівня виробництва, не маючи можливостей для переробки чи інновацій. Частина бізнесів релокується або тимчасово призупиняє діяльність через ризики обстрілів і нестабільність ринку.

Інфраструктура деградує: ямкові ремонти доріг не забезпечують покращення мобільності, стан комунальних мереж та послуг залишається без змін. Соціальна сфера (освіта, медицина, культура) переживає дефіцит кадрів через низькі зарплати й відсутність умов для роботи. Відсутність внутрішніх ресурсів на екологічні та місцеві енергоефективні проєкти призводить до погіршення екологічної ситуації та енергетичної централізації та залежності.

У підсумку песимістичного сценарію Степенська громада стикається з економічною стагнацією, соціальною вразливістю та екологічними загрозами, що веде до **втрати привабливості території**. Відновлення після такого періоду потребуватиме тривалого часу навіть після стабілізації безпекової ситуації.

ВИБІР СЦЕНАРІЮ

Для стратегічного планування розвитку Степенської громади до 2027 року обрано **інерційний сценарій з елементами оптимістичного** як основу стратегії

Водночас Стратегія Степенської громади розробляється як гнучкий та адаптивний документ. У Розділі 6 зазначено, як реалізація визначених стратегічних цілей може варіюватися залежно від фактичного сценарію розвитку, що відбувається на момент імплементації. Для кожної цілі буде наведено оцінку рівня виконання при реалізації оптимістичного, інерційного та песимістичного сценаріїв. Такий підхід дозволяє коригувати заходи та ресурси у разі відхилення від базового сценарію, забезпечуючи максимальну адаптивність стратегії до зміни зовнішніх і внутрішніх умов.

РОЗДІЛ 5. СТРАТЕГІЧНЕ БАЧЕННЯ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ

5.1. ДУМКА СТЕЙКХОЛДЕРІВ. ПЕРЕВАЖНА ВІЗІЯ МАЙБУТНЬОГО

Фахівці ОМС:

- Степенська громада – це економічно активна, самодостатня територія, де переважають надходження від малого та середнього бізнесу, а підприємництво підтримується на всіх рівнях – через спрощення дозвільних процедур, відкритість влади та партнерство з ініціативними мешканцями.
- Туристично приваблива територія з сучасним візит-центром, розвиненою мережею маршрутів та якісною культурною інфраструктурою, що дає змогу зберігати робочі місця у сфері культури та стимулює місцеву економіку.
- Громада майбутнього – це місце, де кожна дитина має рівний доступ до інклюзивної, якісної та різноманітної освіти, а також можливості для розвитку поза школою.
- Громада де, де земельні ресурси використовуються раціонально із повною залученістю землекористувачів до збереження та розвитку сільськогосподарського потенціалу громади.
- Степенська громада – це безпечна, екологічно відповідальна територія з сучасними підходами до управління відходами, зокрема із впровадженням сортування сміття, просвітницькою роботою та розвитком інфраструктури ресайклінгу.
- Простір, комфортний для життя, з якісною питною водою, рівним доступом до газу та сучасними дорогами.
- Громада з якісною та безпечною інфраструктурою для велосипедного та автомобільного транспорту.

Місцеві жителі:

- Громада з активним економічним і соціальним життям, де безперебійно функціонують заклади освіти, культури та дозвілля, працюють адміністративні центри, заводи та осередки відпочинку для мешканців.
 - Громада, що викликає гордість у своїх жителів, де кожен відчуває цінність свого походження, а громада – це простір взаємоповаги та підтримки.
 - Психологічно здорова, соціально врівноважена громада, де люди щасливі, мають стабільні доходи й почуваються безпечно.
 - Розвинена громада, де створено умови для розвитку підприємств та місцевої економіки.
 - Територія з якісною інфраструктурою, рівними дорогами, прямим доступом до медичних послуг.
 - Процвітаюча громада, яка приваблює туристів своїм унікальним образом та відкритістю.
 - Конкурентна, з оновленою інфраструктурою, комфортною для життя та ведення справ.
 - Громада з високим рівнем турботи про вразливі групи населення – людей пенсійного віку, працівників шкідливих виробництв, людей з інвалідністю – із належним медичним супроводом.
 - Освітньо-аграрно-культурна громада, де функціонують школи, залізниця, ферми, школи мистецтв і спортивні секції, а сільське господарство відновлене як основа місцевої економіки.
 - Громада з доступною медициною та справедливими цінами на ліки, яка водночас є оздоровчим та рекреаційним центром для своїх мешканців і гостей.
 - Громада з зручним транспортом та доступною поштовою інфраструктурою, яка забезпечує комфортне пересування й надає базові послуги без необхідності звертатись до інших населених пунктів.
- Ключові теми/ідеї:** активна економіка, розвинене підприємництво, якісна інфраструктура, рівні дороги, доступна медицина, соціальна підтримка вразливих груп, стабільність і психологічне здоров'я, безперебійна освіта і культура, туристична привабливість, гордість і згуртованість громади.
- Ключові прикметники:** розвинена, перспективна, дружна, новітня, щаслива, безпечна, мирна, забезпечена, сучасна, розвинута, цікава для спонсорів, економічно та соціально стабільна, гарна, цікава, мальовнича, процвітаюча, впевнена, логістично зручна, модернізована, заможна, інклюзивна.

Місцеві активісти:

- Громада вільна, незалежна та єдина під українським прапором, перспективна для молоді, яка прагне залишатися жити і розвиватися тут, відчуваючи гордість за місце свого проживання.
- Громада з доступом до різноманітних послуг для всіх категорій населення, що забезпечує рівні можливості і комфортне життя.
- Дружня та розвинута громада з робочими місцями для мешканців, де відбудовано та відновлено всі

пошкожені об'єкти, створено умови для сталого зростання.

Ключові теми/ідеї: свобода і незалежність, перспективи для молоді, рівний доступ до послуг, згуртованість громади, розвиток і робочі місця.

Ключові прикметники: вільна, незалежна, єдина, багата, квітуча, перспективна, гламурна, дружня, розвинута, інклюзивна, безбар'єрна.

Підприємці:

- Квітуча громада з оновленою інфраструктурою, куди повернуться мешканці.
- Густонаселена громада, з великою кількістю дітей.
- Громада, що відроджує свої культурні традиції, святкування і локальні ярмарки, ставши центром життя та об'єднання для мешканців і гостей.
- Громада, яка після перемоги стає прикладом розвитку, викликає інтерес і повагу, здатна ділитися досвідом ведення бізнесу в складних умовах.

Ключові прикметники: сучасна, зелена, щаслива, багата, модернізована, технологічна, радісна, безпечна, квітуча, густонаселена, процвітаюча, розвинута.

Ключові теми/ідеї: оновлена інфраструктура, повернення мешканців і збільшення населення, відродження культурних традицій і свят, стійкість і адаптація бізнесу в умовах війни, підтримка місцевої економіки.

5.2. ФОРМУВАННЯ ВІЗІЇ

Степненська громада – це вільна, квітуча і дружня громада з розвинутою місцевою економікою, якісною інфраструктурою та рівними можливостями для всіх мешканців; це земля, що зберігає свої традиції, забезпечує перспективи для молоді та підтримує сталий розвиток.

- Громада майбутнього ефективно використовує свої значні сільськогосподарські ресурси, та розвиває переробку сільськогосподарської продукції, що створює нові робочі місця та забезпечує економічну стабільність.
- Ріст садових товариств і приватного сектору стимулює розвиток комфортного житла для людей, які працюють у Запоріжжі або дистанційно, водночас громада забезпечує мешканців усіма необхідними послугами та соціальною інфраструктурою без необхідності звертатися за межі території.
- Місцева влада активно підтримує ініціативи малого і середнього бізнесу, створюючи сприятливі умови для підприємництва через спрощені дозвільні процедури та проактивний пошук інвесторів.
- Використовуючи вигідні природні умови, громада розвиває проекти з відновлюваної

енергетики, зокрема сонячної, що підвищує енергонезалежність і екологічну стійкість регіону.

- Діти навчаються у безпечних і сучасних школах та дитячих садках, отримуючи якісну освіту в інклюзивному і підтримуючому середовищі, що сприяє всебічному розвитку молодого покоління.
- Степненська громада – це улюблене місце відпочинку для мешканців Запорізької області і сусідніх громад, які приїжджають сюди на відновлення сил: мальовничі кар'єри, зелені туристичні маршрути і археологічні об'єкти створюють унікальний рекреаційний простір, що підтримує місцеву економіку і зміцнює імідж громади.
- Таким чином, Степненська громада в майбутньому прагне поєднувати традиції з інноваціями, природні багатства з модернізацією, створюючи сталу, комфортну і перспективну територію для життя, роботи і розвитку кожного її мешканця.

РОЗДІЛ 6. СТРАТЕГІЧНІ, ОПЕРАТИВНІ ЦІЛІ ТА ЗАВДАННЯ РОЗВИТКУ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

6.1. Дерево цілей

Для забезпечення системного розвитку Степненської громади визначено ключові стратегічні пріоритети та операційні цілі, що дозволяють реалізувати зазначені пріоритети. Рисунок 6.1 відображає взаємозв'язок між стратегічними та операційними цілями, що дозволяє наочно бачити структуру розвитку громади та взаємозалежність її пріоритетів.

Рис. 6.1. Дерево цілей Степненської громади

На основі дерева цілей сформовано детальну систему стратегічних та операційних цілей разом із конкретними завданнями, спрямованими на їх реалізацію, що наведено у таблиці 6.1. Така система забезпечує комплексний підхід до розвитку громади, включаючи заходи з відновлення інфраструктури, розвитку людського капіталу, економіки, громадської безпеки та охорони довкілля.

Таблиця 6.1. Система стратегічних, операційних цілей та завдань розвитку Степненської громади

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. ВІДНОВЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ТРАНСПОРТНОЇ ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
1.1. Відновлення житлового фонду громади	Відновлення зруйнованого житлового фонду на території громади
	Створення резервного житлового фонду
1.2. Покращення доступу до комунальних послуг	Збільшення кількості одиниць комунальної техніки
	Забезпечення стабільного водопостачання в усіх населених пунктах громади
	Модернізація насосних станцій та контроль якості питної води
	Створення локальних очисних споруд та каналізаційних мереж
	Впровадження системи роздільного збору сміття
	Забезпечення централізованим газопостачанням усіх населених пунктів громади
1.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності	Відновлення дорожнього покриття, зруйнованого обстрілами
	Впорядкування ґрунтових доріг на проблемних ділянках
	Модернізація зупинок громадського транспорту
	Підвищення якості перевезень громадським транспортом
	Будівництво та впорядкування тротуарів у населених пунктах громади
	Оновлення громадського транспорту з урахуванням потреб людей з обмеженою мобільністю
	Створення безбар'єрного маршруту та маршрутів сталої мобільності
	Створення паркувальної інфраструктури
1.4. Забезпечення енергетичної стійкості громади	Розвиток сонячної енергетики
	Розвиток біоенергетики
	Посилення енергоменеджменту та контролю за використанням ресурсів

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2. ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНИХ, ЯКІСНИХ І БЕЗБАР'ЄРНИХ СОЦІАЛЬНИХ, ОСВІТНИХ, МЕДИЧНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
2.1. Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг	Створення Центру надання адміністративних послуг
	Проведення ремонтних робіт Центру надання соціальних послуг
	Забезпечення житлових рішень для ВПО та вразливих груп
	Організація простору для соціальної та психологічної підтримки
	Забезпечення послугою соціального таксі
2.2. Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу	Будівництво та облаштування протирадіаційних укриттів у закладах освіти
	Забезпечення транспортної доступності до закладів освіти
	Розвиток інклюзивної освіти та впровадження безбар'єрності в освітньому просторі
	Відновлення та розширення позашкільної освіти
	Модернізація матеріально-технічної бази закладів освіти
	Використання наявних будівель для освітніх і соціальних потреб
2.3. Підвищення доступності та якості медичних послуг	Розвиток виїзних та мобільних медичних послуг
	Підвищення забезпеченості медичним обладнанням закладів первинної медицини
	Розвиток мережі модульних амбулаторій
	Модернізація та покращення технічного стану будівель амбулаторій громади
	Розширення доступу до аптечних послуг
	Розширення доступу до ветеринарних послуг
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3. ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	Створення умов для розвитку малого та мікробізнесу
	Сприяння підприємницькій активності та самозайнятості населення
	Формування інвестиційної привабливості громади
	Розвиток місцевих ланцюгів доданої вартості, зокрема у сфері сільськогосподарської продукції
	Підтримка економічних ініціатив, що створюють нові робочі місця
3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	Розвиток туристичних маршрутів і рекреаційних зон
	Популяризація культурної та природної спадщини громади
	Створення умов для розвитку спортивного та екотуризму
	Удосконалення інфраструктури для відпочинку та дозвілля мешканців і гостей громади
	Формування бренду громади як комфортної та привабливої території для відпочинку

3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	Поліпшення системи управління відходами та зменшення негативного впливу на довкілля
	Охорона та відновлення природних ресурсів, включно з водними об'єктами
	Розвиток екологічної культури та обізнаності мешканців
	Підвищення якості благоустрою публічних просторів
	Стимулювання сталих практик використання природних ресурсів у громад
СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ	
ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ЗАВДАННЯ
4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху	Встановлення камер відеоспостереження з автоматичною фіксацією дорожніх правопорушень
	Забезпечення належного освітлення громадських просторів та вулиць
	Приведення розмітки до вимог ПДР
	Розвиток вело-пішохідної інфраструктури
	Підвищення безпеки на перехрестях
	Просторове планування зон паркінгу та заборони стоянки/зупинки
4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	Посилення інституційних та організаційних спроможностей цивільного захисту громади
	Створення та підтримка мережі укриттів
	Підвищення оперативної готовності служб та структур громади до реагування на надзвичайні ситуації
	Розвиток систем оповіщення та інформування населення щодо дій у надзвичайних ситуаціях
	Розвиток міжмуниципальної та міжвідомчої співпраці у сфері цивільного захисту
4.3. Формування безпечного соціального середовища	Розвиток послуг підтримки для осіб, які постраждали від домашнього насильства чи інших форм насильства
	Підвищення доступності соціальних та психологічних послуг для сімей, дітей, людей у кризових ситуаціях
	Створення умов для соціальної адаптації та реінтеграції ветеранів, ВПО та інших груп, які потребують підтримки
4.4. Створення безпечних умов для співіснування людей і тварин	Створення безпечних умов для утримання та контролю чисельності тварин
	Забезпечення належного функціонування ветеринарних і притулкових служб
	Підтримка соціальних ініціатив і волонтерських програм у сфері захисту тварин
	Створення організаційних і фізичних умов для безпечного співіснування населення і тварин

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 1. ВІДНОВЛЕННЯ, МОДЕРНІЗАЦІЯ ТА СТАЛИЙ РОЗВИТОК ЕНЕРГЕТИЧНОЇ, ТРАНСПОРТНОЇ ТА ЖИТЛОВО-КОМУНАЛЬНОЇ ІНФРАСТРУКТУРИ ГРОМАДИ

Степненська громада потребує комплексного відновлення інфраструктури після руйнувань та економічних потрясінь. Житловий фонд у багатьох населених пунктах постраждав, що зумовлює нагальну потребу у його відновленні та створенні резервного житлового фонду для забезпечення безпечного та комфортного проживання. Це також включає забезпечення житлом внутрішньо переміщених осіб та вразливих груп населення.

Покращення доступу до комунальних послуг є критичною складовою підвищення якості життя мешканців громади. Стабільне водопостачання, модернізовані насосні станції, локальні очисні споруди, централізоване газопостачання та системи роздільного збору сміття забезпечать життєвий комфорт, зменшать ризики для здоров'я та сприятимуть екологічній стійкості громади.

Розвиток транспортної інфраструктури і сталої мобільності дозволить відновити рух у населених пунктах, полегшить доступ до соціальних та освітніх послуг, а також підвищить безпеку на дорогах. Відновлення дорожнього покриття, модернізація громадського транспорту, створення тротуарів та безбар'єрних маршрутів сприятиме інтеграції людей з обмеженою мобільністю та підвищенню соціальної включеності.

Енергетична стійкість громади стає критично важливою у контексті сучасних викликів. Розвиток сонячної та біоенергетики, впровадження енергоменеджменту та контроль за використанням ресурсів дозволять зменшити залежність від зовнішніх постачальників енергії, підвищити енергонезалежність та забезпечити стабільність роботи інфраструктури.

У цілому, реалізація цієї стратегічної цілі створює умови для відновлення нормального життя громади, підвищення соціального комфорту та сталого розвитку інфраструктури, що є базовим фундаментом для подальшого економічного та соціального розвитку.

Мета стратегічної цілі №1 – забезпечити сталий розвиток житлово-комунальної, транспортної та енергетичної інфраструктури громади, гарантувати комфортні та безпечні умови життя для всіх мешканців.

Стратегічна ціль №1 реалізовуватиметься через наступні операційні цілі:

- 1.1. Відновлення житлового фонду громади
- 1.2. Покращення доступу до комунальних послуг
- 1.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності
- 1.4. Забезпечення енергетичної стійкості громади

Таблиця 6.2. Мета, результат, індикатори та джерела перевірки реалізації Стратегічної цілі №1 «Відновлення, модернізація та сталий розвиток енергетичної, транспортної та житлово-комунальної інфраструктури громади»

МЕТА	РЕЗУЛЬТАТ	ІНДИКАТОР	ДЖЕРЕЛО ПЕРЕВІРКИ
Відновлення житлового фонду громади	Відновлені та нові житлові об'єкти	Кількість відновлених будинків, площа резервного фонду	Звіти виконкому, актуальні обстеження житлового фонду
Покращення доступу до комунальних послуг	Стабільне водопостачання, модернізовані очисні споруди, централізоване газопостачання	Кількість одиниць комунальної техніки, % покриття газопостачання, % населення з доступом до водопостачання	Акти виконання робіт, технічні паспорти об'єктів, звіти комунальних підприємств
Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності	Відновлені дороги, модернізований транспорт, безбар'єрні маршрути	Кількість відремонтованих доріг, кількість модернізованих зупинок, доступність маршрутів для людей з інвалідністю	Звіти омс, технічні паспорти об'єктів, моніторинг користувачів
Забезпечення енергетичної стійкості	Використання відновлюваних джерел енергії, контроль за споживанням	Потужність сонячних та біоенергетичних установок, економія енергії	Звіти енергетичних підприємств, моніторинг споживання, технічні паспорти обладнання

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 2: ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ДОСТУПНИХ, ЯКІСНИХ І БЕЗБАР'ЄРНИХ СОЦІАЛЬНИХ, ОСВІТНИХ, МЕДИЧНИХ ТА АДМІНІСТРАТИВНИХ ПОСЛУГ

Забезпечення доступності соціальних та адміністративних послуг є ключовим чинником підвищення якості життя мешканців громади. Створення Центру надання адміністративних послуг, проведення ремонту Центру надання соціальних послуг та забезпечення житлових рішень для ВПО та вразливих груп дозволяє громадянам отримувати необхідну допомогу швидко і без зайвих бюрократичних перешкод. Організація простору для соціальної та психологічної підтримки і послуга соціального таксі сприяють соціальній включеності та підтримці найбільш вразливих категорій населення.

Якісна та інклюзивна освіта є основою формування сучасного людського капіталу громади. Забезпечення протирадіаційних укриттів у закладах освіти, доступного транспорту до навчальних закладів, розвиток інклюзивної освіти та позашкільних програм підвищують безпеку, рівень освіти і створюють умови для рівних можливостей для всіх учнів. Модернізація матеріально-технічної бази та використання наявних будівель для освітніх і соціальних потреб дозволяє максимально ефективно використовувати ресурси громади.

Медичні послуги громади повинні бути доступними та якісними. Розвиток виїзних та мобільних медичних послуг, забезпечення амбулаторій медичним обладнанням, створення модульних амбулаторій та модернізація існуючих закладів дозволяє мешканцям отримувати медичну допомогу ближче до дому. Розширення доступу до аптечних та ветеринарних послуг підвищує рівень здоров'я населення та забезпечує догляд за тваринами, що також є соціально важливою складовою.

Реалізація цієї цілі створює безбар'єрне середовище для отримання всіх видів соціальних, освітніх, медичних та адміністративних послуг, що є базою для сталого розвитку громади та підвищення соціальної згуртованості.

Мета стратегічної цілі №2 – забезпечити доступність, якість та безбар'єрність соціальних, освітніх, медичних і адміністративних послуг для всіх мешканців громади.

Стратегічна ціль №2 реалізовуватиметься через наступні операційні цілі:

- 2.1. Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг
- 2.2. Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу
- 2.3. Підвищення доступності та якості медичних послуг

**Таблиця 6.3. Мета, результат, індикатори та джерела перевірки реалізації
Стратегічної цілі 2 «Забезпечення доступних, якісних і безбар'єрних
соціальних, освітніх, медичних та адміністративних послуг»**

МЕТА	РЕЗУЛЬТАТ	ІНДИКАТОР	ДЖЕРЕЛО ПЕРЕВІРКИ
Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг	Створений та функціонуючий ЦНАП, забезпечені житлові та соціальні послуги	Кількість обслугованих осіб, кількість ВПО та вразливих груп, забезпечених житлом, кількість наданих соціальних послуг	Звіти ЦНАП та соціальних служб, опитування населення, облікові дані виконкому
Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу	Відновлені та облаштовані освітні заклади, реалізовані інклюзивні програми	Кількість облаштованих укриттів, % доступності закладів для людей з інвалідністю, кількість дітей, залучених у позашкільні програми	Звіти управління освіти, технічні паспорти закладів, моніторинг відвідуваності
Підвищення доступності та якості медичних послуг	Мобільні та модульні амбулаторії, забезпечення медичним обладнанням, розширений доступ до аптек і ветеринарії	Кількість амбулаторій, оснащення медобладнанням, кількість наданих послуг	Звіти медичних закладів, технічні паспорти, дані моніторингу МОЗ та місцевих медслужб

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 3: ЕКОНОМІЧНЕ ЗРОСТАННЯ, ЗАЙНЯТІСТЬ І СТАЛИЙ РОЗВИТОК

Економічне зростання та розвиток зайнятості є критично важливими для стабільності та самодостатності громади. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва і самозайнятості дозволяє мешканцям створювати власні робочі місця, розвивати малі та мікропідприємства, а також стимулює інвестиційну привабливість громади. Підтримка локальних ланцюгів доданої вартості, зокрема у сільському господарстві, забезпечує внутрішній економічний розвиток та зменшує залежність від зовнішніх ресурсів.

Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади сприяє збільшенню доходів від туризму, популяризації культурної та природної спадщини, розвитку спортивного та екотуризму. Це також створює додаткові робочі місця, стимулює підприємницьку активність і формує позитивний імідж громади як комфортного місця для проживання та відпочинку.

Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля є не лише соціальною, а й економічною потребою. Раціональне управління відходами, охорона природних ресурсів та розвиток екологічної культури сприяють сталому використанню ресурсів, покращують якість життя та створюють передумови для екологічно орієнтованих бізнес-ініціатив.

Реалізація цієї стратегічної цілі забезпечує комплексний підхід до розвитку економіки громади, підвищує рівень зайнятості, стимулює підприємницьку активність та формує умови для сталого і збалансованого розвитку території.

Мета Стратегічної цілі №3 – сприяти економічному зростанню, розвитку зайнятості та сталому використанню ресурсів для підвищення добробуту громади.

Стратегічна ціль №3 реалізовуватиметься через наступні операційні цілі:

- 3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості
- 3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади
- 3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля

Таблиця 6.4. Мета, результат, індикатори та джерела перевірки реалізації Стратегічної цілі 3 «Економічне зростання, зайнятість і сталий розвиток»

МЕТА	РЕЗУЛЬТАТ	ІНДИКАТОР	ДЖЕРЕЛО ПЕРЕВІРКИ
Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	Розвиток малого бізнесу, підвищення рівня самозайнятості, залучення інвестицій	Кількість зареєстрованих підприємств, кількість створених робочих місць, обсяг інвестицій	Звіти економічного відділу виконкому, держстатистика, опитування підприємців
Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	Створені туристичні маршрути, рекреаційні зони, популяризація культурної спадщини	Кількість туристичних маршрутів та рекреаційних зон, відвідуваність, кількість культурних заходів	Звіти відповідних відділів, дані статистики відвідуваності
Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	Зменшення негативного впливу на довкілля, відновлення природних ресурсів, підвищення екологічної обізнаності	Кількість впроваджених програм управління відходами, площа відновлених природних територій, проведені екологічні кампанії	Звіти відповідного відділу, моніторингові дані, громадські опитування

СТРАТЕГІЧНА ЦІЛЬ 4. ПОСИЛЕННЯ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ ТА ЦИВІЛЬНОГО ЗАХИСТУ НАСЕЛЕННЯ

Безпека громадян та цивільний захист є ключовими факторами стабільного розвитку громади. Підвищення безпеки публічних просторів і дорожнього руху сприяє зменшенню ризиків аварій, травматизму та правопорушень, а також створює комфортні умови для мешканців і гостей громади. Системне освітлення вулиць, відеоспостереження та розвиток вело-пішохідної інфраструктури підвищують рівень безпеки та запобігають потенційним загрозам.

Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації дозволяє оперативного реагувати на природні та техногенні катастрофи, зменшувати ризики для життя та здоров'я населення. Формування мережі укриттів, підвищення готовності служб та розвиток систем оповіщення забезпечують ефективну координацію дій у кризових ситуаціях і зменшують негативні наслідки надзвичайних подій.

Формування безпечного соціального середовища, включно з підтримкою осіб, які постраждали від насильства, соціально вразливих груп та ветеранів, сприяє інтеграції всіх мешканців у життя громади та зменшує ризики соціальної напруги. Забезпечення безпечного співіснування людей і тварин є важливою складовою комплексної безпеки, що включає ветеринарні служби, притулки та волонтерські програми.

Реалізація цієї стратегічної цілі забезпечує комплексний підхід до громадської безпеки, цивільного захисту та соціальної стабільності громади, створює передумови для сталого розвитку та підвищує якість життя мешканців.

Мета Стратегічної цілі №4 – забезпечити високий рівень громадської безпеки, ефективний цивільний захист та безпечне соціальне середовище для мешканців громади.

Стратегічна ціль №4 реалізовуватиметься через наступні операційні цілі:

- 4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху
- 4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації
- 4.3. Формування безпечного соціального середовища
- 4.4. Створення безпечних умов для співіснування людей і тварин

Таблиця 6.4. Мета, результат, індикатори та джерела перевірки реалізації Стратегічної цілі 4 «Посилення громадської безпеки та цивільного захисту населення»

МЕТА	РЕЗУЛЬТАТ	ІНДИКАТОР	ДЖЕРЕЛО ПЕРЕВІРКИ
Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху	Зменшення правопорушень, ДТП та травматизму, покращення умов для пересування	Кількість ДТП, аварій, встановлених камер відеоспостереження, освітлених територій	Звіти поліції, муніципальна статистика
Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	Підвищення готовності до НС, створення мережі укриттів, ефективне оповіщення населення	Кількість укриттів, проведені навчання та тренування, ефективність оповіщення	Звіти відділу цивільного захисту та відповідних служб, протоколи навчань, системи оповіщення
Формування безпечного соціального середовища	Підтримка вразливих груп, зниження насильства, соціальна адаптація ВПО та ветеранів	Кількість отримувачів соціальних послуг, звернень до центрів підтримки	Звіти надавачів соціальних послуг, опитування населення, моніторинг НУО
Забезпечення безпечного співіснування людей і тварин	Зменшення конфліктів, контроль чисельності тварин, розвиток ветеринарних та притулкових служб	Кількість обслугованих тварин, створених притулків, проведених волонтерських програм	Звіти ветеринарних служб, муніципальна статистика, звіти НУО та волонтерів

6.2. ВІДПОВІДНІСТЬ ДЕРЖАВНИМ ТА РЕГІОНАЛЬНИМ СТРАТЕГІЧНИМ ДОКУМЕНТАМ

Стратегія розвитку Степненської територіальної громади у значній мірі узгоджується з державними та регіональними стратегічними документами. Найбільш прямий зв'язок прослідковується у сферах відновлення та модернізації інфраструктури, забезпечення енергетичної стійкості, розвитку соціальних, освітніх та медичних послуг.

ДЕРЖАВНА СТРАТЕГІЯ РЕГІОНАЛЬНОГО РОЗВИТКУ УКРАЇНИ (ДСРР) НА 2021-2027 РОКИ

Стратегія Степненської громади чітко інтегрує пріоритети ДСРР, зокрема у сфері створення комфортного та безпечного середовища проживання, розвитку людського потенціалу, формування конкурентоздатної економіки та забезпечення якісних адміністративних послуг (табл.6.7). Державна стратегія, оновлена з урахуванням післявоєнних викликів, додає особливий акцент на відновленні інфраструктури після руйнувань, інтеграції ВПО та посиленні безпекових механізмів, що робить пріоритети громади більш актуальними у сучасних умовах.

Разом із тим, ОЦЗ.1 «Розвиток інституційної спроможності органів публічної влади з урахування практик ЄС» у Стратегії громади не має прямого відображення, оскільки нинішні ресурси та пріоритети громади більше зосереджені на локальній життєздатності та адаптації до післявоєнних викликів. Водночас важливо впроваджувати найкращі практики ЄС, увагу до сталого розвитку, адаптації до змін клімату та управління ризиками.

СТРАТЕГІЯ РОЗВИТКУ ЗАПОРІЗЬКОЇ ОБЛАСТІ ДО 2027 РОКУ

Стратегії громади та області мають значну спільність у пріоритетах розвитку соціальної інфраструктури та базових економічних секторів (табл.6.8). Зокрема, напрямки СЦ1 та СЦ2 громади – житлова та комунальна інфраструктура, медичні та освітні послуги – перегукуються з регіональними цілями розвитку людського потенціалу та підвищення якості життя населення. Також економічний розвиток громади (СЦ3) відповідає пріоритетам регіональної стратегії щодо розвитку бізнес-екосистеми, промислово-технологічного зростання та туризму. Екологічні ініціативи громади узгоджуються з регіональними цілями щодо охорони водних ресурсів, біорізноманіття та відходів.

Разом із тим, реальні прогалини зумовлені тим, що регіональна стратегія не була оновлена після початку війни і не враховує післявоєнні виклики: відновлення постраждалої інфраструктури, інтеграцію ВПО, розвиток укриттів і системи цивільного захисту. Громада, навпаки, конкретизує ці напрямки, закладаючи пріоритети безпеки, соціальної підтримки та локальної економічної стійкості, що наразі відсутні або недостатньо деталізовані на рівні області. Це створює ризик неповної синхронізації ресурсів та заходів, тому стратегія громади потребує врахування обласного контексту при пошуку підтримки та ресурсів для реалізації своїх цілей. Щоб уникнути цих розбіжностей, під час узгодження змісту стратегічних цілей громади з регіональною стратегією розвитку було проведено консультації з Департаментом економічного розвитку і торгівлі Запорізької обласної державної адміністрації (ДЕРТ ЗОДА). За результатами консультацій громада отримала рекомендації щодо посилення блоків безпеки та цивільного захисту, економічної активності, розвитку людського капіталу та впровадження енергозберігаючих технологій, які враховані при доопрацюванні Стратегії громади.

Таблиця 6.8. Аналіз відповідності положень Стратегії розвитку Степенської територіальної громади Стратегії регіонального розвитку Запорізької області до 2027 року (продовження)

Стратегічні цілі Стратегії розвитку Степенської громади до 2027 року	ОЦ 3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	ОЦ 3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	ОЦ 3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	СЦ4. Посилення громадської безпеки та цивільного захисту населення	ОЦ 4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху надзвичайні ситуації	ОЦ 4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	ОЦ 4.3. Формування безпечного соціального середовища	ОЦ 4.4. Створення безпечних умов для спілкування людей і тварин
Стратегічні цілі Стратегії розвитку Запорізької області до 2027 року	++			++				
СЦ1. Розвиток людського капіталу та підвищення якості життя населення								
ОЦ1.1. Збереження та розвиток людського потенціалу	++				+		+	+
ОЦ1.2. Створення умов для зростання добробуту, комфортного та безпечного проживання	+	++	++		++	++	++	++
ОЦ1.3. Забезпечення взаємодії органів влади, бізнесу, громади, особи	+	+				++	+	+
СЦ2. Конкурентоспроможна економіка регіону	+			+				
ОЦ2.1. Індустріально-технологічний розвиток на інноваційних засадах	+							
ОЦ2.2. Розвиток бізнес-екосистеми регіону	+							
ОЦ2.3. Нарощення туристично-рекреаційного потенціалу		++	+					
ОЦ2.4. Модернізація транспортно-логістичної інфраструктури	+				+			
СЦ3. Гармонійний просторовий розвиток	++			+				
ОЦ3.1. Стимулювання економічної активності територій	++	+						
ОЦ3.2. Підтримка перспективних видів аграрного виробництва	++		+					
ОЦ3.3. Інфраструктурне забезпечення просторового розвитку	+	+				++	+	
СЦ4. Екологічна безпека та збереження природних ресурсів	++			+				
ОЦ4.1. Охорона та раціональне використання водних ресурсів		+	+					
ОЦ4.2. Розв'язання проблеми негативного впливу відходів			++					
ОЦ4.3. Збереження біологічного та відновлення ландшафтного розмаїття		++	++					+
ОЦ4.4. Екологічний моніторинг та інформування			+			+		+

6.3. ВПЛИВ СЦЕНАРІЇВ РОЗВИТКУ ГРОМАДИ НА РЕАЛІЗАЦІЮ СТРАТЕГІЧНИХ ЦІЛЕЙ

В умовах невизначеності зовнішніх і внутрішніх факторів, зокрема воєнної ситуації, економічної динаміки, державної підтримки та демографічних змін, виконання стратегічних та операційних цілей громади може значно варіюватися. Для забезпечення гнучкості стратегічного планування, у Розділі 4 були визначені три основні сценарії розвитку громади: інерційний, оптимістичний та песимістичний.

У Таблиці 6.9. наведено оцінку можливого рівня виконання стратегічних та операційних цілей у відсотках для кожного сценарію, що дозволяє прогнозувати ефективність реалізації стратегії за різних умов. Під виконанням цілей мається на увазі частка та повнота реалізації завдань операційних цілей, що можуть відображати як фактичне досягнення запланованих індикаторів, так і кількість завдань, повністю реалізованих у рамках цілі. Вищий % означає більш повну реалізацію цілі, нижчий % – обмежену або часткову реалізацію.

Загалом такий підхід дозволяє оцінити ризики та обмеження для реалізації кожної цілі, адаптувати заходи та ресурси у разі зміни зовнішніх чи внутрішніх умов, забезпечити основу для моніторингу і коригування стратегії протягом періоду її впровадження.

Таблиця 6.9. Вплив сценаріїв розвитку громади на реалізацію стратегічних та операційних цілей у % виконання

СТРАТЕГІЧНІ ТА ОПЕРАЦІЙНІ ЦІЛІ	ІНЕРЦІЙНИЙ СЦЕНАРІЙ	ОПТИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ	ПЕСИМІСТИЧНИЙ СЦЕНАРІЙ
СЦ1. Відновлення, модернізація та сталий розвиток енергетичної, транспортної та житлово-комунальної інфраструктури громади	40-65%	понад 80%	до 50%
1.1. Відновлення житлового фонду громади	50-70%	понад 85%	до 50%
1.2. Покращення доступу до комунальних послуг	50-65%	понад 80%	до 50%
1.3. Розвиток транспортної інфраструктури та сталої мобільності	40-60%	понад 80%	до 40%
1.4. Забезпечення енергетичної стійкості громади	40-60%	75-95%	до 40%
СЦ2. Забезпечення доступних, якісних і безбар'єрних соціальних, освітніх, медичних та адміністративних послуг	45-70%	понад 80%	до 50%
2.1. Підвищення доступності соціальних та адміністративних послуг	45-70%	понад 80%	до 50%
2.2. Забезпечення якісного, інклюзивного та безпечного освітнього процесу	45-70%	понад 85%	до 45%
2.3. Підвищення доступності та якості медичних послуг	45-70%	понад 80%	до 45%
СЦ3. Економічне зростання, зайнятість і сталий розвиток	35-65%	75-95%	до 40%
3.1. Формування сприятливого середовища для розвитку підприємництва та зайнятості	40-75%	75-95%	до 40%
3.2. Розвиток рекреаційного та туристичного потенціалу громади	35-65%	понад 80%	до 35%
3.3. Підвищення екологічної стійкості та покращення стану довкілля	35-60%	75-95%	до 35%
СЦ4. Посилення громадської безпеки та цивільного захисту населення	40-65%	понад 80%	до 50%
4.1. Підвищення безпеки публічних просторів та дорожнього руху	50-80%	понад 80%	до 50%
4.2. Розвиток системи цивільного захисту та реагування на надзвичайні ситуації	60-85%	понад 85%	до 60%
4.3. Формування безпечного соціального середовища	40-70%	понад 70%	до 40%
4.4. Створення безпечних умов для співіснування людей і тварин	40-60%	75-95%	до 40%

РОЗДІЛ 7. ПРОВЕДЕННЯ МОНІТОРИНГУ, ОЦІНЮВАННЯ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ТА УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ

Процеси реалізації та оцінювання Стратегії становлять невід'ємні частини єдиного циклу стратегічного планування розвитку громади.

Впровадження Стратегії включає розробку та затвердження Плану заходів, формування бюджету з урахуванням цілей, визначених у Стратегії, реалізацію місцевих програм розвитку, проєктів та заходів, моніторинг досягнення цілей та їх коригування у разі необхідності.

Оцінювання передбачає визначення впливу реалізації Стратегії на соціально-економічний розвиток громади, ступінь досягнення поставлених результатів і використання отриманих висновків у наступних етапах планування.

ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ РОЗВИТКУ

Досягнення стратегічних і оперативних цілей вимагає узгоджених дій багатьох учасників: структур виконавчого комітету, підприємців, представників громадських формувань та мешканців громади. Такий комплексний процес потребує злагодженого управління та чіткої координації з боку керівництва громади.

Реалізація Стратегії Степненської громади здійснюватиметься в один етап, який оформлюється окремим Планом реалізації на 2026-2027 роки.

Плани заходів розробляються на два роки відповідно й містять перелік заходів, визначення джерел і обсягів фінансування, а також опис місцевих проєктів розвитку.

Впровадження Стратегії повинне забезпечуватися як на політичному, так і на технічному рівнях.

Політичний рівень забезпечує сільський голова спільно з депутатським корпусом. Голова громади виконує координуючу роль: спрямовує дії виконавців, залучає ресурси різних секторів, об'єднує зусилля учасників процесу задля досягнення визначених стратегічних цілей. Також голова представляє інтереси громади на різних рівнях влади, звітує перед радою про стан виконання Стратегії та ініціює її актуалізацію за потреби.

Технічний рівень забезпечують структурні підрозділи виконавчого комітету, комунальні підприємства та установи, відповідальні за виконання конкретних завдань Стратегії.

З метою покращення ефективності роботи та координації дій щодо впровадження Стратегії розпорядженням голови утворюється **Робоча група з управління впровадженням Стратегії, проведення моніторингу її реалізації як постійно діючий консультативно-дорадчий орган** (далі – Робоча група).

До складу Робочої групи входять керівники структурних підрозділів ради, представники комунальних підприємств, бізнесу, громадських організацій та активні мешканці, зокрема ті, хто брав участь у розробці Стратегії. Групу очолює сільський голова.

Робоча група збирається не рідше одного разу на півріччя та виконує такі функції:

- координує дії підрозділів, комунальних установ міської ради, старост громади, органів державної влади, підприємств та установ в процесі впровадження Стратегії, реалізації проєктів місцевого розвитку, заходів місцевих та регіональних програм;

- здійснює підготовку щорічних звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії;
- здійснює підготовку піврічних звітів про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії;
- готує пропозиції щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії.

За організацію роботи Робочої групи, узагальнення та формування звітів про результати проведення моніторингу реалізації Стратегії, про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії, а також формування пропозицій щодо внесення змін (актуалізації) Стратегії займається заступник голови з питань діяльності виконавчих органів-житлово-комунального господарства, земельних питань, благоустрою, комунальної власності

Процес впровадження Стратегії здійснюється на основі Плану заходів з її реалізації, що розробляється для забезпечення виконання завдань, визначених Стратегією.

Фінансове забезпечення реалізації Стратегії та Плану заходів здійснюється за рахунок:

- коштів бюджету територіальної громади;
- коштів державного бюджету, в тому числі міжбюджетних трансфертів з державного бюджету місцевим бюджетам;
- коштів обласного бюджету;
- коштів, які надходять до бюджетів у рамках програм допомоги та грантів Європейського Союзу, урядів іноземних держав, міжнародних організацій, донорських установ;
- інших джерел, не заборонених законодавством.

МОНІТОРИНГ ВПРОВАДЖЕННЯ СТРАТЕГІЇ

Моніторинг є ключовим інструментом оцінки ефективності реалізації Стратегії та основою для прийняття рішень щодо її оновлення.

Щорічно проводиться аналіз кількісних і якісних показників, що відображають рівень виконання стратегічних і оперативних завдань. Оцінювання здійснюється шляхом порівняння базових (на початок дії Стратегії), прогнозних (на проміжних етапах) та фактичних значень індикаторів. Перелік показників для моніторингу наведено у Розділі 6 Стратегії.

Робоча група щороку готує звіт про результати моніторингу реалізації Стратегії, який подається головою групи на розгляд сесії сільської ради не пізніше ніж через місяць після завершення звітного періоду. Звіт також публікується на офіційному вебсайті громади.

Зміст звіту формується згідно з додатком 12 до Методичних рекомендацій, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 №265, і включає узагальнену таблицю та аналітичну довідку.

МОНІТОРИНГ ВИКОНАННЯ ПЛАНУ ЗАХОДІВ З РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ

Моніторинг здійснюється двічі на рік на основі відстеження виконання визначених індикаторів результативності впровадження кожного проєкту місцевого розвитку.

Звіт про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії включає узагальнену таблицю у формі згідно додатку 13 до Методичних рекомендацій щодо порядку розроблення, затвердження, реалізації, проведення моніторингу та оцінювання реалізації стратегій розвитку територіальних громад, затверджених наказом Міністерства розвитку громад та територій України від 21.12.2022 № 265, та висновки у вигляді аналітичної довідки.

Звіти про результати проведення моніторингу Плану заходів з реалізації Стратегії за перше півріччя та за рік готує Робоча група. Голова Робочої групи в термін не пізніше одного місяця після закінчення звітного періоду представляє їх на розгляд сесії відповідної ради. Крім того, звіти оприлюднюються на офіційному веб-сайті сільської ради.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ РЕАЛІЗАЦІЇ СТРАТЕГІЇ ТА ПЛАНУ ЗАХОДІВ

Після завершення строку дії Стратегії та Планів заходів проводиться оцінювання результатів їх реалізації. Воно ґрунтується на даних моніторингу та має на меті визначити досягнення очікуваних результатів, їх вплив на розвиток громади, а також забезпечити коригування управлінських рішень у майбутньому.

На основі здійснення оцінювання складається заключний звіт, який містить:

- результати порівняння базових (на початок реалізації Стратегії), прогнозованих цільових (станом на останній період) і фактичних значень показників;
- аналіз досягнутих результатів;
- оцінку задоволення потреб заінтересованих сторін;
- опис непередбачених змін і факторів впливу;
- аналіз ефективності використаних ресурсів;
- висновки щодо стійкості досягнутих результатів.

Оцінювання може бути внутрішнім (проводиться виконавцями Стратегії) та зовнішнім (проводиться залученими експертами).

Заключні звіти з оцінювання результатів реалізації Стратегії та Плану заходів готує Робоча група і подає їх на розгляд сесії ради не пізніше ніж через три місяці після завершення періоду реалізації. Після затвердження документи оприлюднюються на офіційному вебсайті громади та/або у місцевих медіа.